

MATEYU
Iyesu e yonai bagi kawayaya apunu
Mateyu okapupu
Oka gwede nene tapu ki
kabuwai

Takari kawayaya Mamanuga God badidi gwaiyabawena e bonanai wainapamawa ragidai badidi tadeyawa ki makeya makeya ka Iyesu wenawena kawayawena upiwagawa umawa manako siyareya powena ko ade iyawena kipu ubupu. Gwaiyaba ropani kawayaya ki badidi maba matarawagawa ki yonai ka apunu Mateyu ubupu Mamanuga God e okai bagi kawayaya yau rabineya okapupu. Iyesu e ka Mesaiya. E ka oragai apunai Dewida e gidaragai.

Oka yau rabineya ka Iyesu badidi kabuwawagawa umawa ki yonai ropani kawayaya.

Oka debai empamana ki kabuwai

Iyesu e ripakwarakwaraiyoma ade e wenawena yonai *1:1–2:23*

Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e upi *3:1–12*

Iyesu siruwa kawapu ade kerapu wadewade e bameya bauwena *3:13–4:11*

Iyesu tawana Gariri rabineya upiwagawa *4:12–18:35*

Iyesu natere Diyerusaremu deneya upiwagawa kaniyawa *19:1–20:34*

Pura siyarai natere Diyerusaremu rabineya *21:1–27:66*

Iyesu iyawena kipu ubupu ade matarawagawa
28:1-20

Iyesu Keriso e ripa kwarakwaraiyoma
(Ruki 3:23-38)

¹ Yau ka Iyesu Keriso e ripakwarakwaraiyoma dai mu simaga. Oragai apunai Eburamu e momoiyoma wenatagamawa kebowawa da pounau ka kaiwawo Dewida wena-wena. Ade kaiwawo Dewida e momo-iyoma wenatagamawa kebowawa da siyareya ka Iyesu wenawena.

² Apunu Eburamu e ubupu manako e gubagai Aisiki wenawena. Aisiki e ubupu manako e gubagai Diyaikapu wenawena.

Diyaikapu e ubupu manako e gubagai Diyuda e yowaiyoma mete kina wenatagubu.

³ Diyuda e ubupu manako e gubagai-yoma Peresi yo Tara wenatagubu. Mu inamaga ka Tama.

Peresi e ubupu manako e gubagai Esironi wenawena.

Esironi e ubupu manako e gubagai Rama wenawena.

⁴ Rama e ubupu manako e gubagai Aminadapu wenawena.

Aminadapu e ubupu manako e gubagai Nasoni wenawena.

Nasoni e ubupu manako e gubagai Saramoni wenawena.

⁵ Saramoni e ubupu manako e gubagai Bowasi wenawena. Bowasi e inai ka ridi Reyabu.

Bowasi e ubupu manako ridi Rusi pokaiya ka e gubagai Obedi wenapupu.

Obedi e ubupu manako e gubagai Diyese wenawena.

- ⁶ Diyese e ubupu manako e gubagai apunu kawai Dewida wenawena.
Apunu kawai Dewida e ubupu manako e gubagai Soromoni wenawena. Soromoni e inai ka apunu Uriyasi e kaboroi.
- ⁷ Soromoni e ubupu manako e gubagai Reyabowamu wenawena.
Reyabowamu e ubupu manako e gubagai Abaidiya wenawena.
Abaidiya e ubupu manako e gubagai Ata wenawena.
- ⁸ Ata e ubupu manako e gubagai Diyosapasi wenawena.
Diyosapasi e ubupu manako e gubagai Diyoramu wenawena.
Diyoramu e ubupu manako e gubagai Usiya wenawena.
- ⁹ Usiya e ubupu manako e gubagai Diyotamu wenawena.
Diyotamu e ubupu manako e gubagai Ayasi wenawena.
Ayasi e ubupu manako e gubagai Esekiya wenawena.
- ¹⁰ Esekiya e ubupu manako e gubagai Manase wenawena.
Manase e ubupu manako e gubagai Amoni wenawena.
Amoni e ubupu manako e gubagai Diyosaiya wenawena.
- ¹¹ Diyosaiya e ubupu manako e gubagai Diyokonaiya e yowai-yoma mete kina wenatagubu. Mara ki makeya ka tawana Babironi ragidai bautagubu tawana Isiraero ragidai tetampu diburatampu tawana Babironi kayatagubu.

¹² Tawana Isiraero ragidai tawana Babironi were ade wiratagubu bautagubu ki makeya ka apunu Diyokonaiya e ubupu manako e gubagai Siyasiyero wenawena.

Siyasiyero e ubupu manako e gubagai Serababero wenawena.

¹³ Serababero e ubupu manako e gubagai Abiyusi wenawena.

Abiyusi e ubupu manako e gubagai Eraiyakimu wenawena.

Eraiyakimu e ubupu manako e gubagai Asoro wenawena.

¹⁴ Asoro e ubupu manako e gubagai Diyadoki wenawena.

Diyadoki e ubupu manako e gubagai Akimu wenawena.

Akimu e ubupu manako e gubagai Eriyudi wenawena.

¹⁵ Eriyudi e ubupu manako e gubagai Eriyesa wenawena.

Eriyesa e ubupu manako e gubagai Matanu wenawena.

Matanu e ubupu manako e gubagai Diyaikapu wenawena.

¹⁶ Diyaikapu e ubupu manako e gubagai Diyosepa wenawena. Apunu Diyosepa e ka ridi Meri e nobomoi.

Ade ridi Meri e ka Iyesu e inai.

Ko Iyesu e si daikere ka mu Keriso simupu.

¹⁷ Oragai apunai Eburamu e momo-iyoma wenatagamawa popotagamawa ade wenatagamawa popotagamawa inako kwaetagamawa kebomawa da ida esida kewowena kerapu apeya apeya (14) ki makeya ka kaiwawo Dewida wenawena. Ade kaiwawo Dewida e momoiyoma wenatagamawa

popotaga-mawa ade wenatagamawa popotaga-mawa inako kwaetagamawa kebomawa da ida esida kewowena kerapu apeya apeya (14) ki makeya ka tawana Babironi ragidai bautagubu tawana Isiraero ragidai tetampu diburatampu tawana Babironi kayatagubu. Ade ki eweya ka tawana Isiraero ragidai wenatagamawa popotagamawa ade wenatagamawa popotagamawa inako kwaetagamawa kebomawa da ida esida kewowena kerapu apeya apeya (14) ki makeya ka Keriso e wenawena.

Iyesu Keriso wenawena
(Ruki 2:1-7)

(v22) Takari kawayaya ka Mama-nuga God ubupu e bonanai waina-piyawa wagawa apunai mosi sibu, manako e ubupu oka inako tapu, wagubu ke; (v23) ‘Aita ewa ka onowa mosi romodoyagisi manako munu uratanai wenapoto. Ko onowa ki ka apunu mo mete eba iwa. Munu wena-yagisi ki mu e si Imanuwero siyomoto. (Si Imanuwero ki mibai mete kina ko ki mibai ka ‘Mamanuga God nu mete idiwei.’)

¹⁸ Mamanuga God e okai wagubu ki makeya makeya ka Iyesu Keriso wenawena yau kena; E inai Meri ka onowa tondawa da yaraga mo si ka Diyosepa pokaiya winemupu da e uwarana ki nana. Mu didiwa eba ukwapamawa ko pa idiwa. Onowa Meri inako pa tondawa kaniyawa da Mama-nuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawayaya kawapu e rabinaya minibu siwa manako Keyai ki kasiyarai pokaiya ka e romodowena.

¹⁹ Apunu Diyosepa e ka notai eyaka mena supasupai apunai, ko e gurabai Meri romodowena empupu ka e notai wagubu ke; ‘Ki nima romodoi wagubu?’ E notai inako wagubu, ko e eba nuwaiya iyapana Meri siyamana midimama kweyamana ki pokere e ebo mena weki gwaiya wareta kwaetagubu ki meyana puru kayawagana ki nana wainapiyawa. ²⁰ E inako notapiyawa ton-dawa da Mamanuga God aneya mo tonopupu e bameya bauwena waro were maba sibu, wagubu ke; “Diyosepa, kau ka oragai apunai Dewida e wenai. Kau notagi eba koyogono ko kau gurabagi Meri ki e idai karako tepi kupi. Nau suwagani wainapi; Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya kawapu Meri rabineya minibu siwa kasiyara kwebu manako kasiyara ki pokaiya ka e romodowena. ²¹ Ko munu uratanai aita wenayagisi ki kau e si Iyesu siyo, mibai ka e iyapanaiyoma mu bigimaga empoto surupoto manako iya tageni.” Aneya ki inako wagubu. ²² (-) ²³ (-)

²⁴ Apunu Diyosepa yabuwena kipu ubupu ka e aneya badidi sibu ki makeya makeya kwaewena e gurabai Meri uwapu. ²⁵ Ko e wainai mete eba iwa ko pa idiwa kebomawa da e gubagai wenawena ka e ubupu munu ki si Iyesu sibu. Naiya ka e wainai mete eba ukwapamawa ko munu ki wenawena eweya ka mu waina nobomo ewapuru idiwa.

2

Munu Iyesu wenawena ki iyapana e empamana ki nana bautagubu

¹ Apunu Erodi tawana Diyudiya ragidai kawaimaga tondawa ki makeya ka munu Iyesu natere Beteriyemu tawana Diyudiya rabineya wenawena. E wenawena eweya ka iyapana supama iyabatamawa ragidai dai ki madega posiwagau deneya idiwa ki kimpu ubumpu madega kaniyau surau deneya kayatagubu natere Diyerusaremu bautagubu. ² Bautagubu, manako manu inako wadumupu, tagubu ke; “Wi Diyu ragidai Kaiwawoga wauni wenawena ki e bani tondau? Nu madega posiwagau ki deneya idiweya da e supamai wauni posiwena ki tanai emipi ki pokere nu munu wenawena ki taragapamana e si tepapamana ki nana baigibi.”

³ Apunu kawai Erodi ade natere Diyerusaremu ragidai kuduba mete kina yona ki wainamupu ka mu notamaga babawena, ⁴ ki pokere apunu Erodi ubupu Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina mu bibimaga tonopupu manako manutapu, wagubu ke; “Keriso aita baiyagisi ki ka e tawana bani wenayagisi?”

⁵ E inako wagubu manako mu denai tagubu ke; “E natere Beteriyemu tawana Diyudiya rabineya wenayagisi, mibai ka takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi oka tapu, wagubu ke;

⁶ ‘Natere Beteriyemu tawana Diyuda rabineya, kau ka natere marai munta ko ade natere kuduba tawana Diyuda rabineya mu paunamugu kau mena ka natere kawaya, mibai kau rabinageya ka Kaiwawo kawaya mo wenayagisi. E uburoto

nau iyapananiyoma Isiraero ragidai kwayubatamono tondono.’”

⁷ Apunu Erodi yona ki wainapupu ka e supama iyabatamawa ragidai ki mu bibimaga tonopupu bautagubu manako weki gwaiya manutapu, wagubu ke; “Wi gwede mara supama wauni posi-wena ki yabiri emupu?” ⁸ Mu denai tagubu manako e tadebu tonotapu, wagubu ke; “Wi natere Beteriyemu kaiwagi munu wawayai ki naigida mena kwaenepumuri empumuri manako ewa wiraiwagi baiwagi nau sidimuri da nau mete kayasugani e empani taragapani.”

⁹ Supama iyabatamawa ragidai yona ki wainamupu ka mu kimpu ubumpu kayatagubu kaiwa manako supama naiya mu mubo tawanamaga deneya posiwena emupu ki yabiritapu kaya-wena kaniyawa da yabaramugu munu wenawena kawareya uburawa ki mu ade emupu. ¹⁰ Mu supama ki emupu ka mu mamama kawaya wainamupu, ¹¹ manako kayatagubu kaiwa da munu tondawa tawai ki bautagubu. Mu tawa rabineya yampu ka mu munu ki e inai Meri mete kina ika idiwa emitampu manako kwarisitagubu ramatamaga kawareya ubumpu munu ki taragamupu e si esida tepamupu. Mu e si tepa-pamawa idiwa da kamadumpu ka mu igwamaga rabineya puyo bagibagi bowa yamayamai ade ripa otai aurere aurere kiyabumaga ebo ebo denimaga kawakawaya ki inako waramupu puyo kwemupu. ¹² Mu ade wiratagubu kayatagamawa makeya ka mu yawata naiya bautagubu yawatai ki eba kayatagubu, mibai ka mu waro were emupu da mu

apunu Erodi bameya eba kaya-tagamana ki nana. Mu kimpu ubumpu manako yawata kudubai mosi mu mubo tawanamugu ade kayatagubu.

Mu tawana Idipi kayatagubu

¹³ Supama iyabatamawa ragidai ki kayatagubu eweya ka Mamanuga God e aneyai mo tonop-upu kunumau kawapu manako apunu Diyosepa bameya bauwena waro were sibu, wagubu ke; “Apunu Diyosepa, kau garugaru mena kiri uburi kau ridigi munugi tetami wakapaiwagi kaiwagi tawana Idipi idiwoi, mibai ka apunu Erodi kau munugi miniyana po ki kwaenei kwaewagau. Ko wi ade wiraigamana marai ki nau ewa were kau kabuwa-niyani.” Aneya ki inako wagubu.

¹⁴ Apunu Diyosepa waro were yona ki wainapupu ka e garugaru mena kipu ubupu munu ki e inai mete kina wara-tapu kemora ki rabineya tawana Idipi deneya kayatagubu. ¹⁵ Mu kayatagubu kaiwa da bautagubu ka mu ika idiwa kebomawa da apunu Erodi powena eweya ka mu ade wiratagubu mu mubo tawanamugu ade kayatagubu.

Takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi oka inako tapu, wagubu ke; ‘Kaiwawonuga e wagubu ke; Nau gubagani tawana Idipi kamadana yabadana ki nana suwagubuwani.’ Oka badidi wagubu ki mibai wana wena-wena karako yau kena.

¹⁶ Supama iyabatamawa ragidai apunu Erodi beramupu yawata kudubai mo kayatagubu ki sisiyai Erodi waina-pupu ki ka e nuwai pupuwena. E piyara ragidai tadebu da

mu kayatagamana munu uratanai mu kwamuramaga apeya ade erida ki natere Beteriyemu ade natere Beteriyemu bameya ika idiwa ki mu kuduba namutamana gawarara ki nana wagubu. Supama iyabatamawa ragidai gwede mara supama wauni posiwena emupu ki yonai apunu Erodi kataiwena ki pokere e wainapupu da piyara ragidai munu kwamuramaga apeya ade erida ki namutamana ki ka baganai.

¹⁷ Apunu Erodi berokoi yau kwae-wena ki pokaiya ka Mamanuga God takari kawaye e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Diyeremaiya kabuwa-pupu oka tapu ki mibai wana wena-wena. Oka ki wagubu ke;

¹⁸ ‘Tawana Rama rabineya ka apena yo yadi ki mumugarai bauwena kayawena iyapana wainamupu. Ridi Raisero e munuiyoma kuduba popotagubu gawarara ki pokere e mu yadimaga kirau. Iyapana e rabinai minimana kwarisi ki nana kwaetagamu ko e rabinai eba kwarisiwena mibai ka e munuiyoma kuduba popotagubu gawarara.’

Mu wiratagubu natere Nasareta kayatagubu

¹⁹ Apunu Erodi powena ki makeya ka Mamanuga God e aneyai mo tonopupu kunumau kawapu tawana Idipi rabineya apunu Diyosepa bameya bauwena manako waro were sibu,
²⁰ wagubu ke; ‘Kau kiri uburi munu ki e inai mete kina karako waratami manako wiraiwagi tawana Isiraero naiya idiwa watagau ki ade kaiwagi. Kau

munugi minimana po kwaetaga-mawa ragidai ki mu kuduba popo-tagubu gawarara.”

²¹ Apunu Diyosepa yona ki waina-pupu ka e kipu ubupu munu ki e inai mete waratapu ade wiratagubu kaya-tagubu kaiwa da tawana Isir-aero bautagubu. ²² Mu ika bautagubu ka apunu Erodi e gubagai si ka Akerausi e mamai watai wadubu tawana Diyudiya ragidai kawaimaga tondawa ki sisiyai Diyosepa wainapupu. E kudu waina-pupu ade waro mo mete wadubu ki pokere mu ade kimpu ubumpu tawana Diyudiya kamadumpu manako kaya-tagubu kaiwa da tawana Gariri bau-tagubu. ²³ Mu ika bautagubu ka mu ade kayatagubu kaiwa idiwa da natere mo si ka Nasareta bautagubu manako ika idiwa. Takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai Iyesu nene oka inako tamupu, tagubu ke; ‘Iyapana e tawana Nasareta apunai siyomoto.’ Oka badidi wagubu ki mibai wana wenawena karako yau kena.

3

Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e Iyesu yawatai mebu

(Maki 1:1-8; Ruki 3:1-18; Diyoni 1:19-28)

¹ Mara ki makeya ka iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni tawana Diyudiya rabineya iyapana eba idiwu tawaneya ki bauwena manako dimawagawa iyapana tadeyawa, wagawa ke; ²“Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai rogobiwena ki

pokere wi beraga berokoi oragai ki wi karako kamadumuri wi notaga wirayagisi.”

³ Takari kawayu ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya apunu Diyoni nene oka yau okapupu, wagubu ke;

“Apunu mosi gwabau umau e bonanai ragiragi kawayu wagau ke; Kaiwawonuga e yawatai gwaba memuri da e taneya mena baiyagisi kayayagisi.”

⁴ Apunu Diyoni e gwedegwededei ka eba bagi. E papa kameru kumai kau-piyawa ade e naurai taburuba papa kwakwarai pokaiya yamanamupu ki umarawa umawa. E bani ka manigowa yo tapoi borepa ki mena kupawa tondawa. ⁵ Natere Diyerusaremu ragidai, iyapana awana Diyoudani bameya idiwa ragidai, ade iyapana tawana Diyudiya kuduba inako ki mu e bameya bautagubu, ⁶ manako mu bigi badidi kwaetagamawa ki mu tagamawa matara mu idamaga kerapumaga rikapamawa manako apunu Diyoni ubupu mu awana Diyoudani rabineya siruwatapu.

⁷ Parisi ragidai ade Sadusi ragidai ropani kawayu mete kina e siruwa-tamana ki nana bautagubu emitapu ki ka e ubupu mu tadebu, wagubu ke; “Wi ka motamota berokoi e munuiyoma. Nima nidibu da wi Mamanuga God e nuwa pupui wi bamagau bauwagana kwaewagau ki kudeya wakapaigubu yewe siruwaigamana ki nana baigubu? ⁸ Wi mibai iyaga wirapamana weta-wetara ki nana wainapiyamu ki ka wi iyaga oragai ki kuduba kamadumuri manako supasupai mena idiwoi. ⁹ Ade eba notapiyoi

da wi yona mena iwaga-mana ka baganai, iwagi ke; ‘Nu ka oragai apunai Eburamu e momoiyoma ki pokere Mamanuga God e nu waina-niyau da nu ka baganai.’ Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e nuwaiya ki ka e bowa ropani kawaya yau tadeni manako mu eyaka eyaka oragai apunai Eburamu e momoiyoma wenatagisi. ¹⁰ Karako ka ripa kerareya dokopana apunai okukunawena kewowena da e ripa meyana ki nana. Ripa ururutanai kuduba ki e dokopoto matau isiyapoto.”

¹¹ Apunu Diyoni iyapana ade tadebu, wagubu ke; “Wi notaga wirawena beraga berokoi kamadumpu ki mibi-pamana ki nana ka nau awana pokaiya wi siruwaniyakani. Ko nau ewaneya ka apunu mosi baiyagisi. E kasiyarai ka kawaya esida ko nau kasiyarani ka marai munta erida. Nau apunu ki e bigabigai kwaesugana waitapana e kerarai kwakwarai bibiyopana ko nau eba bagi da nau upi ki kwaesugani. E baiyagisi ki ka e Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya ki kasiyarai pokaiya ade mata nonarai pokaiya wi siruwaniyoto. ¹² E diba idaiya wadubu kewowena ki pokaiya e gwaba madai ki tekwaripoto da mibai gwegwetagisi wateya ukwopomoto. Ko gwaba ki kwarai ka mugu ki pokere nusuru tepoto madaneya nakapoto. Madai gwetagubu ki e tepoto e tawaiya magara nakapoto, ko mugui ki e mata maramara urau ko ewa mo eba poyagisi ki kawareya isiyapoto.” Apunu Diyoni inako wagubu.

*Apunu Diyoni Iyesu siruwapupu
(Maki 1:9-11; Ruki 3:21-22)*

¹³ Mara ki makeya ka Iyesu tawana Gariri kamadubu awana Diyoudani papateya bauwena da apunu Diyoni uburana e awana ki rabineya siruwa-pana ki nana. ¹⁴ Ko apunu Diyoni ubupu Iyesu notai wirapana ki nana sibu, wagubu ke, “Nau ka eba bagi da nau uburani kau siruwaniyani. Nau kau bamageya bausugubena da kau nau siruwasinibena ki ka baganai, ko kau gwede nana nau bamaneya baunugibi?”

¹⁵ Ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau mara karako nene nau siruwasini ki ka supasupai. Nu inako kwaigomu ki ka Mamanuga God e badidi supasupai wainapiyau ki mibai wenapoto.” Apunu Diyoni yona ki wainapupu ka e ubupu Iyesu siruwapupu.

¹⁶ Iyesu awana rabineya supu ade matarau posi-wagawa ki makeya ka kunuma yagarawena manako Mama-nuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya ki midiwari umago maba kawapu e kawareya minibu siwa ki e empupu. ¹⁷ Ki makeya ka bonana mosi kunumau kawapu, wagubu ke; “Yau ka nau Gubagani. Nau nuwaneya po eyo ki pokere nau karako e mamamai suwagakani.” Bonana ki inako wagubu.

4

*Berokoi Apunai Seitani Iyesu beraberapiyawa
kerapu taisinipiyawa
(Maki 1:12-13; Ruki 4:1-13)*

¹ Ki eweya ka Mamanuga God e Keyai Tanai Bagi Kawaya kawapu manako yabiriwena Iyesu

bananapupu iyapana eba idiwu tawaneya kaya-tagubu. ² Iyesu bani eba kupawa ko ika pa umawa wadawa da mara apunai apeya (40) kewowena eweya ka e wetei mebu. ³ E wetei meyawa makeya ka kerapu wadewade apunai Seitani e bameya bauwena manako sibu, wagubu ke; “Kau God e Gubagai baganai ki kau nuwagi da bowa yau bani wenayagisi kupi.” ⁴ E inako wagubu ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Mamanuga God e okai mosi wagubu ke; Iyapana iyamaga kerarai ka eba bani mena ko Mamanuga God e umuneya badidi wagau ki pokaiya ka mu iya wadamu.”

⁵ Berokoi Apunai Seitani Iyesu yonai ki wainapupu ka e wirawena Iyesu idaiya wadubu kayatagubu natere Bagi Kawaya Diyerusaremu bautagubu, manako e Iyesu wadubu Mamanuga God e Tawai iyarau kawaya ki tagaiya tapu, ⁶ manako sibu, wagubu ke; “Kau God e Gubagai baganai ki kau kwarara yau sikipi wairau uburi.” E inako wagubu ade wagubu ke; “God oka inako tapu, wagubu ke;

‘Nau aneyagiyoma tonotamani eminimoto idamaga rabineya wadinimoto sumoto ki pokere kau keraragi bowa eba miniyoto.’ ”

⁷ Berokoi Apunai Seitani e Mamanuga God yonai kawareya inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Mama-nuga God e okai mosi wagubu ke; Wi nau kasiyarani matarau empamana ki nana asusu eba kwaiwogoi.”

⁸ Iyesu inako wagubu, ko Seitani ubupu Iyesu idaiya ade wadubu banana-pupu ewapuru kweya iyarau mo yamupu manako e tawana bagibagi kuduba madega kauwagau madega posiwagau ki

kabuwapupu sibu, wagubu ke; ⁹ “Kau yabaraneya kwarisinuwagi kau rama-tagu kawareya uburi nau sini tepapi manako ewa ka nau gwedegwede bagibagi yau kuduba kau negeyani.”

¹⁰ E inako wagubu, ko Iyesu denai e nakaripupu sibu, wagubu ke; “Seitani, kau kamadisini kayanuwagi. Mamanuga God e okai mosi wagubu ke; Nu Mamanuga God e ebo mena si tepa-pomu ade e mena notapomu bigabigai kwaigomu.”

¹¹ Iyesu yona ki wagawa makeya ka Berokoi Apunai Seitani e kamadubu kayawena, manako aneya bautagubu Iyesu waitamupu togimupu.

Iyesu e upi kerarai tawana Gariri rabineya birikapupu

(Maki 1:14-15; Ruki 4:14-15)

¹² Iyapana apunu Diyoni wadumpu diburamupu ki sisiyai Iyesu wainapupu ki ka e ade wirawena tawana Gariri kayawena. ¹³ E ika bauwena ka e ebo tawaneya natere Nasareta rabineya eba tondawa ko e kayawena kaniyawa da natere Kaponiyamu bauwena manako ika tondawa. Natere Kaponiyamu ka kaburu kawaya Gariri ki papateya tawana Teburoni yo Natari ragidai mu wairamaga kawareya. ¹⁴ E ika tondawa ki ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya takari kawaya oka badidi tapu ki mibai wana wenawena yau kena. E oka inako tapu, wagubu ke;

¹⁵ “Tawana Teburoni ade tawana Natari awana Diyoudani papasi buridere egi yawatai deneya ade tawana Gariri iyapana kwaiyanai ragidai mete idiwu ki tawanai,

16 wi yona yau wainapumuri; Iyapana sisipu rabineya idiwu ki mu ka tanai kawayu mo emupu. Ade sisipu kudeya wainapiyamu idiwu ragidai ki mu kawarimugu ka tanai ki mete minibu siwa.’

17 Mara ki makeya ka Iyesu yona ki mibai dimawagana kerarai birikapupu. E iyapana tadeyawa, wagawa ke; “Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai rogo biwena. Ki pokere wi beraga berokoi oragai ki wi karako kamadu-muri wi notaga wirayagisi.”

Iyesu kimai ragidai apeya apeya ki mu nene wagubu

(Maki 1:16-20; Ruki 5:1-11)

18 Mara ki makeya ka Iyesu kaburu Gariri papateya kaniyawa da apunu Saimoni si daikere Pita ade e yowai Enduru mete kina raubiyo nene kaburu kawayu ki papateya ika puwaritagamawa idiwa emitapu. Mu ka kimai wasisinai ragidai bowa madai wada-mana ki nana eboga ki kwaetagamawa. 19 Ko Iyesu mu emitapu tadebu, wagubu ke; “Kebomuri nau ewaneya ubumuri. Wi karako raubiyo tepiyamu iwu ki maba nau wi kabuwaniyani da wi kaiwagi iyapana nene iwagi tetamuri.” 20 Mu Iyesu yonai wagubu ki wainamupu ka mu garugaru mena puwari-muguma ika nakamupu kamadumpu manako kimpu ubumpu e eweya kayatagubu.

21 Iyesu ade kayawena kaburu papateya kaniyawa ka e apunu Tabadi e gubagaiyoma Diyemesi e yowai Diyoni mete kina mamamaga

mete ika waka rabineya puwarimaga badipamawa idiwa emitapu. E mu nene mete wagubu, ²² manako garugaru mena ka mu kimpu ubumpu mamamaga ki ika waka rabineya kamadumpu manako deni mena Iyesu eweya kayatagubu.

Iyesu iyapana tadeyawa kabukabuwa ade iyatamiyawa

(Ruki 6:17-19)

²³ Iyesu tawana Gariri rabineya tawa tawa kuduba bauwena kayawena. E Diyu ragidai mu gurigurimaga tawai rabineya iyapana kabuwatamiyawa mu Mamanuga God e gari rabineya kai-wana e kasiyarai pokaiya idiwana ki yonai bagi kawayaya dimawagawa ade iyapana sigiramaga kiyabui ebo ebo ki kuduba mete iyatamiyawa. ²⁴ E badidi kwaewagawa ki yonai tawana Siriya rabineya kuduba kawayawena kaya-wena ki pokere iyapana ubumpu sigira kiyabui ebo ebo wadumpu ragidai ki waratampu e bameya bautagubu. Iyapana makari kawayaya wainapamawa ragidai, iyapana notamaga gogagoga-wagawa kakasimaga meme dokodoko-pupu ragidai, idamaga kerapumaga badabadamawena bisi kayawena ragidai, ade kweya kairapu iyapana giritampu mu rabinamugu idiwa ragidai ki mu kuduba kebompu Iyesu bameya bautagubu manako e ubupu mu iya-tapu. ²⁵ Iyapana ropani kawayaya tawana Gariri rabineya idiwa ragidai, natere Ida Esida Kewowena rabineya idiwa ragidai, natere Diyerusaremu rabineya idiwa ragidai, tawana

Diyudiya rabineya idiwa ragidai, ade awana Diyoudani papasi buridere idiwa ragidai ki mu kuduba e ewakumapamawa iwa.

5

*Iyesu kweya mo kawareya dimawagawa
(Ruki 6:20-23)*

¹ Iyapana ropani kawayaya Iyesu ewakumapamawa iwa emitapu ki ka e kweya mo yapu manako ika kwarisi-wena tondubu. E tadeyau kabukabuwa ragidai bautagubu e kwagaramupu idiwa,

² manako e tadebu kabukabuwa, wagubu ke;

³ “Iyapana gwedewau mu nuwa-maga notamaga Mamanuga God kataipamana wainapiyamu ko mu kataimaga ka eba kawayaya ki pokere mu ida kasikasi maba e bameya bautagamu ki mu mamamatogomono, mibai ka Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana watai ka mu nene.

⁴ Iyapana gwedewau karako yadi wadamu ragidai ki mu mete mamamatogomono, mibai ka Mamanuga God mu rabinamaga miniyoto kwarisi nuwanusuru tageni.

⁵ Iyapana gwedewau kwarisitagubu moyamoyakai idiwu ragidai ki mu mete mamamatogomono, mibai ka Mamanuga God e gwede tageyana gwaiyabai wagubu ki e mu tageni.

⁶ Iyapana gwedewau mu nuwamaga notamaga eyaka mena bagi supasupai idiwana ki mena notapiyamu ragidai ki mu mete mamamatogomono, mibai ka mu badidi notapiyamu ki kuduba mu bananapomoto.

- 7 Iyapana gwedewau mu kowa-muguma nuwanuwatamiyamu ragidai ki mu mete mamamatogo-mono, mibai ka Mamanuga God e uburoto mu mete nuwanuwa-tamini.
- 8 Iyapana gwedewau mu rabina-mugu nota bagi mena waina-piyamu ragidai ki mu mete mamamatogomono, mibai ka mu ubumoto yabumugere Mamanuga God empomoto.
- 9 Iyapana gwedewau kowamuguma nuwarara tagarara idiwu ki dobotamiyamu ragidai ki mu mete mamamatogomono, mibai ka Mamanuga God uburoto e eya munuiyoma mu tadeni.
- 10 Iyapana gwedewau Mamanuga God e nene bagi supasupai kwaetagamu manako ki pokaiya ka iyapana mu giritamiyamu pasutamiyamu ragidai ki mu mete mamamatogomono, mibai ka aita ewa ka mu Mamanuga God e gari rabineya kaiwoto e kasiyarai pokaiya idiwono.
- 11 Nau pokanere ka iyapana wi wainanimoto siyasiya, wi tagararani-moto, wi wereyakauranimoto ade bera yonai berokoberoko ebo ebo wi narini-moto. Ko mu wi bamagau inako kwaetogomono ki ka wi mamamaiwogoi. 12 Ena, mara ki baiyagisi ki ka wi mibi mamamai idiwoi, mibai ka wi puyoga kawayaya ki wi nawanaga usi kunumau tondau. Iyapana wi giriniyamu pasuniyamu ki maba takari kawayaya ka iyapana ubumpu Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai inako mete giritamawa pasutamawa.”

Aidaba ade Tanai ki kabuwai
(Maki 9:50; Ruki 14:24-35)

¹³ “Wi yewe wairau iyapana kuduba mu paunamugu idiwu ki ka wi midiyaga ka aidaba maba. Ko wainapumuri; Aidaba ki kwerereyagisi e midiyai kewoyagisi ki ka wi badidi maba kwaiwagi da aidaba ki midiyai ade wenapoto? Ae, ki pa mena. Aidaba ki midiyai kewoyagisi ki ka pa mugu da iyapana isiyapomoto taisi kurakura-pomoto.

¹⁴ Wi yewe wairau iyapana kuduba mu paunamugu idiwu ki ka wi taniga duna urau ki tanai maba. Iyapana kweya kwauneya natere mo wadumupu, natere ki ka iyapana yabumugu matarau uburau ko eba weki gwaiya uburau. ¹⁵ Ade iyapana mosi duna beupoto ki ka e duna ki bani taroto? E kurari umuneya wekepoto bo? Ae, pa mena, e duna matarau taroto manako iyapana e tawai rabineya duna ki taneya idiwono. ¹⁶ Ki maba, wi wiga taniga duna maba iyapana kawarimugu miniyoto siwa da mu wi iyaga bagi kawayaya ki empomoto ki ka mu Mamanuga God Kunumau Tondau e si esida tepapomoto.”

Mamanuga God e gorai oragai ki kabuwai

¹⁷ “Oragai apunai Mosisi gora tapu ade Mamanuga God e bonanai waina-pamawa tagamawa ragidai badidi tagubu ki nau koritapana kwenupana ki nana bausugubuwani bo? Pa mena, wi inako eba wainapiyoi. Nau eba gora oragai ki koritapana ki nana bausugu-buwani ko mu badidi tagubu ki mibai wenawagana ki nana

ka nau bausugu-buwani. ¹⁸ Nau yona mibai ni-diyani wainapumuri; Iyapana badidi maba idiwana ki gorai ka e wateya tondau. Iyapana gora ki wirapamana bo e okai marai munta mo surupamana ki yawatai mo pa mena. Gora oragai tampu ki mibai makeya makeya wenyagisi kewoyagisi eweya ka kunuma yo waira kuduba gogatagisi. ¹⁹ Ki pokere iyapana gwedewau gora oragai ki marai munta mo paerepoto bo mu kowa-muguma gora marai munta ki kamadamana ki nana kabuwatamini, ki ka aita kunumau Mamanuga God e gari rabineya ka iyapana ki maimeretagisi tariya kawareya idiwono. Ko iyapana gwedewau gora oragai ki makeya makeya kwaetogomono ade kowamuguma kabuwatamono da mu kwae-tagamu ki kawareya mu kowamuguma inako mete kwaetogomono, ki ka aita kunumau Mamanuga God e gari rabineya ka iyapana ki kawakawaya-tagisi kebari bagi kawaya ki kawareya idiwono. ²⁰ Nau ni-diyani wainapumuri; Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai mete kina ki mu wainapiyamu da; ‘Nu ka Mamanuga God e yabuiya bagi supasupai kwaigemei ragidai.’ Ko wainapumuri; Mu bagi supasupai kwaetagamu ki maba wi mete inako kwaiwagi ko ade eba wade ewaiwatamuri, ki ka Mama-nuga God wi iyapana bagi supasupai eba nidini ade e gari rabineya kunumau ki wi eba posiwagi.”

Nuwapupu ki kabuwai

²¹ “Gora oragai inako wagau; ‘Kau waretagi eba mini poyo. Kau ki kwae-nuwagi ki ka iyapana

kau wadinimoto idamaga gurai kau naurigeya ugwadini-moto ragiragi manako kau paeregi ki bimbina'i makeya makeya bita negeni.' Wi kataigau da takari kaway'a ka oragai ragidai gora ki wainapamawa kwae-tagamawa. ²² Ko nau nidiyani wainapu-muri; Kau nima waretagi bameya nuwagi pupuwagau ki ka iyapana kau wadinimoto idamaga gurai kau nauri-geya ugwadini-moto ragiragi manako kau paeregi ki denai bita negeni. Ade kau nima yona berokoi pokaiya kau waretagi kirapiyei ki ka iyapana kau wadinimoto kawakawai ragidai mu yabaramugu tamunimoto. Ade kau nima waretagi siyei da e ka notababa apunai ki kau mata nonarai ki yawateya kayanugana kwaenugei. ²³ Ki pokere nau ade nidiyani wainapumuri; Kau nima puyo Mamanuga God e kepakepai kawareya tarana kwaenugei manako ki makeya ka kau notagi yagisi ke; 'Akae, nau waretani bameya kwaesugubuwani siyasiya ki e wainapiyau tondau.' Kau notagi inako yogono, ²⁴ ki kau puyogi ika kamadi manako kayanuwagi kau waretagi bameya kau paeregi ki wade supasupapi ade besipi were ewa wiranuwagi baunuwagi kau puyogi ki Mamanuga God nene ika tari.

²⁵ Kau gwede mo paerepipi ki gwawai kau iyaragi wadiniyoto kawakawai ragidai mu bama-mugu kayayogono ki kau yawatau e mete wibo mena kau paeregi ki wadumuri supasupa. Kau ki eba kwaenuwagi ki ka e uburoto kau wadiniyoto idamaga gurai iyapana naurimugu ugwaditamiyamu ragiragi ragidai mu idamaga rabineya kau tamuniyoto. Tamuniyoto manako mu ubumoto

kau wadinimoto supasupa manako ewa wiratagisi pinai ragidai idamaga rabineya kau tamunimoto da mu ubumoto kau diburanimoto. ²⁶ Nau nidiyani wainapi; Kau dibura rabineya tondowa yarowa da kau paeregi ki denai kuduba kau kewopi were.”

Sipuma goragora eba rauru kawakawara kasiwaraigamana ki kabuwai

²⁷ “Oragai ragidai oka tampu ki wi kataigau. Mu oka inako tampu, tagubu ke; ‘Wi sipuma goragora eba rauru kawakawara kasiwaraiwogoi idiwoi.’ ²⁸ Ko nau karako wi nidiyani wainapumuri; Apunu mo uburoto ridi mo empoto manako e rabineya ridi ki mete ukwapamana poisiasiyai wainapono ki ka e notai ororeya mena bigiwenasipuma goragora rauru kawakawara-wena. ²⁹ Ki pokere, kau yabugi garu berokoi kwaenugana ki nana weyaweya-niyau taininiyau ki kau kiya uburi yabugi ki wadi toporu kwenupi. Kau inako kwaenuwagi ki kau midigi kwakware-pugi bani makariyagisi ko ki ka eba gwedei mete kina mibai ka aita ewa ka kau bagi kawaya tondowa. Ko kau inako eba kwaenuwagi ki kau bani wainapiyei da kau midigi kwakwarepugi ka bagi kawaya ko aita ewa ka mu kau midigi kwakwarepugi bagi kawaya ki yadini matau kwenupomoto. ³⁰ Ade kau idagi garu berokoi kwaenugana ki nana weyaweyaniyau taininiyau ki kau kiya idagi ki mei puru kwenupi. Kau inako kwaenuwagi ki kau midigi kwakware-pugi bani makariyagisi ko ki ka eba gwedei mete kina mibai ka aita

ewa ka kau bagi kawayaya tondowa. Ko kau inako eba kwaenuwagi ki kau bani wainapiyei da kau midigi kwakware-pugi ka bagi kawayaya ko aita ewa ka mu kau midigi kwakwarepugi bagi kawayaya ki kuduba yadini matau kwenupomoto.”

*Ridi apunu ragi kasiwaratagamu ki kabuwai
(Mateyu 19:9; Maki 10:11-12; Ruki 16:18)*

³¹ “Oragai ragidai oka inako mete tampu, tagubu ke; ‘Apuu mosi e wainai kamadana wainapiyau ki ka e anika meyana puru ki okai okapoto kweyoto.’ ³² Ko nau karako nidiyani wainapumuri; Apunu mosi e wainai apunu mo mete eba iwa ko e wainai ki pa asusu ragipupu manako ridi ki ewa kayayagisi apunu kudubai mo uworoto, ki ka e nobomoi yabiri kwaewena siyasiya ki pokaiya ka ridi ki e nobomoi yabiri ki rauru kawakawarapupu. Ade apunu ridi wakeyara uwapu ki e mete kina ka ridi ki e nobomoi yabiri ki rauru kawakawarapupu.” Iyesu inako wagubu.

*Gwede mo si pokaiya gwaiyaba kaimatana
iwegemei ki kabuwai*

³³ “Oragai ragidai oka tampu ki wi kataigau. Mu oka inako tampu, tagubu ke; ‘Wi badidi kwaigamana ki nana gwede mo e si pokaiya gwaiyaba kaima-tana Mamanuga God bameya iwagubu ki kuduba wi makeya makeya kwaiwogoi ko eba paerepiyoi.’ ³⁴ Ko nau karako nidiyani wainapumuri; Wi gwaiyaba yonai mo iwagi ki ka wi gwede mo e si pokaiya gwaiyaba kaimatana eba iwagi. Wi kunuma si pokaiya gwaiyaba kaimatana eba iwagi mibai ka kunuma ka Mamanuga

God e tondau ki watai. ³⁵ Ade wi waira si pokaiya gwaiyaba kaimatana eba iwagi mibai ka waira ka Mamanuga God e kerarai tainipiyau uburau ki watai. Ade wi natere Diyerusaremu e si pokaiya gwaiyaba kaimatana eba iwagi mibai ka natere ki ka nu Kaiwawonuga Kawaya e naterei. ³⁶ Ade wi wiga debaga pokaiya gwaiyaba kaimatana mete eba iwagi mibai ka wi wiga kasiyaraga pokaiya iwagi ki ka gwede mo eba wenayagisi. Wi badidi iwagi ki pokaiya ka wi debaga kumai eyaka mena kwaitana poe bo pinai eba wenapoto. Pa mena. ³⁷ Ko wi yau mena kwaiwagi; Wi wainapiyamu da gwede mo ka pa mena ki ka wi ‘pa mena’ iwagi, ade wi waina-piyamu da gwede mo ka mibai ki ka wi ‘mibai’ iwagi. Wi yona ki kawareya gwede mo iwagi, yona ki kuduba ka Berokoi Apunai e deneya bauwagau.”

Nu deni deni bimbina kasiwaraigemei ki kabuwai
(Ruki 6:29-30)

³⁸ “Oragai ragidai oka tampu ki wi kataigau. Mu oka inako tampu, tagubu ke; ‘Apunu mosi e waretai yabui mini-yoto sukwana ki ka bidara wadubu apunai ki gwawai uburoto e waretai ki yabui mete miniyoto sukwana. Ade apunu mosi e waretai uwarai miniyoto siwa ki ka bidara wadubu apunai ki gwawai uburoto e waretai ki uwarai mete miniyoto siwa.’ ³⁹ Ko nau karako wi nidiyani wainapumuri; Iyapana mosi gwede berokoi mo kau bamageya kwaeyogono ki kau denai bimbina eba wadi. E kau kwanabugi garu minibu ki kau denai e eba mini ko kamadi da e kau kwanabugi tenene ki mete miniyoto ka

baganai. ⁴⁰ Ade kau waretagi mo bameya kau kwaenugibi siyasiya manako e denai kau midigi tatamai kweyana ki nana yagisi ki kau eba kau midigi tatamai ki mena rikapi kwei ko nusuru tatamai ki mete kwei. ⁴¹ Ade piyara apunai mosi kau e waitapana yawata eba rowarowa e igwai ketowa-pana wagau ki kau yawata rowarowaitau ade yari e igwai ketowapi were kwei. ⁴² Ade iyapana mosi kau gwede-gwedegi ki genei yagisi ki kau e kwei, ade iyapana mosi baiyagisi kau gwede-gwedegi pa wadana empana ki nana yagisi ki kau eba gwandagi nuwagi ko kamadi da e yadini.”

Nu iyanuguma mete nota kwarikwarisitamana ki kabuwai
(Ruki 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Oragai ragidai oka tampu ki wi kataigau. Mu oka inako tampu, tagubu ke; ‘Wi kowaguma nota kwarikwarisi-tamiyoi ko wi iyaraguma keitamiyoi.’ ⁴⁴ Ko nau karako nidiyani wainapu-muri; Wi iyaraguma ki mete nota kwarikwarisitamuri ade wi giriniyamu pasuniyamu ragidai ki mu nene ka wi Mamanuga God bameya guriguriwagi. ⁴⁵ Wi inako kwaiwagi ki ka wi kunumau tondau apunai Mamanuga God e munuiyoma mibai. E yagisi ki ka e umuneya madega uburoto iyapana bagai ade eba bagai ki mu kawarimugu tapapoto, ade e yagisi ki ka e umuneya nawaya baiyagisi iyapana supasupai kwaetagamu ragidai ade eba supasupai kwaetagamu ragidai ki mu kawarimugu kaworoto. ⁴⁶ Kau nota kwarikwarisi-niyamu ragidai ki mu mena denai

nota kwarikwarisitamiyowa ki ka Mamanuga God kau gwede nana wadiniyoto bagi? Kau kwaenugibi ki ka eba gwede kawaya mosi. Iyapana takesi wadamu ragidai ki mu mete inako kwaetagamu. ⁴⁷ Ade kau kowagiyoma nuwageya po ragidai ki mu mena waretatamiyowa mete yonaiwogoi ki kau gwede bagi mo eba kwaenugibi. Mamanuga God eba kataimugu ragidai ki mu mete inako kwaetagamu. ⁴⁸ Ki pokere, wi Mamaga kunumau tondau e bagi supasupai mena kwaewagau ki maba wi mete inako bagi supasupai mena kwaiwogoi.” Iyesu inako wagubu.

6

Gwedegwedemaga pa mena ragidai waitatamana ki kabuwai

¹ Iyesu yona ade mosi tadebu, wagubu ke; “Naigida mena idiwoi. Wi gwedegwede kuduba Mamanuga God nene kwaiwogoi ki ka eba iyapana wi eminimana ki nana kwaiwogoi ko wi weki gwaiya mena kwaiwogoi. Wi iyapana eminimana ki nana kwaiwagi ki ka wi Mamaga kunumau tondau aita puyo wi eba negeni.

² Ki pokere wi iyapana gwedegwede-maga pa mena ragidai waitatamana wainapiyamu ki ka eba iyapana wi eminimana ki nana yonai iwagi kawaya ko giyansu mena mu waitatamuri. Iyapana midimaga pa matakawagau ragidai ki mu maba wi inako eba kwaiwogoi. Mu ka guriguri tawai rabineya ade imatau noda gongomutagamu iyapana mu emitamana simaga tepapamana ki nana matarau kwae-tagamu. Nau yona

mibai nidiyani wainapumuri; Mu upimaga denai ka mu yewe wairau wadumpu kewowena. ³Wi iyapana waitatamana ki nana waina-piyamu ki ka wi matarau iyapana yabumugu mu eba waitatamuri ko wi wibo mena weki gwaiya mu waitata-muri da kowaguma wi bagi badidi kwaigubu ki sisiyai mete eba kataitagisi. ⁴Wi inako kwaiwagi ki ka wi Mamaga ki nu weki gwaiya badidi kwaigemei ki kuduba matarau empiyau apunai ki e uburoto denai puyo wi negeni.”

*Nu Mamanuga God bameya gurigurigamana ki kabuwai
(Ruki 11:2-4)*

⁵“Wi Mamanuga God bameya gurigurigamana kwaiwagamu ki ka wi iyapana midimaga pa matakawagau ragidai ki mu maba inako eba guriguriwogoi. Mu ka iyapana mu emita-mana ki nana guriguri tawai rabineya ade imatau mete kina matarau ubumu guriguritagamu. Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Mu denimaga ka mu ororeya mena wadumpu kewowena. ⁶Wi gurigurigamana kwaiwagamu ki ka wi wibo tawaga rabineya kaiwuri gudu umamuri manako wi Mamaga ki nu yabunugu matarau eba empei apunai ki e bameya guriguriwagi. Wi inako kwaiwagi ki ka wi Mamaga ki nu weki gwaiya badidi kwaigemei ki kuduba matarau empiyau apunai ki e uburoto wi bagi kawaya kwaigubu ki denai puyo wi negeni.

⁷Wi Mamanuga God bameya gurigurigamana kwaiwagamu ki ka wi iyapana kwaiyanai ragidai mu buburi-maga kororai mibi pa mena rowarowa

kawaya tagamu kaiwu idiwu ki mu maba wi inako eba guriguriwogoi. Mu notapiyamu da; ‘Nu rowarowa kawaya inako buburigomu ki ka e nu waina-niyoto’. Mu inako notapiyamu, ⁸ ko wi mu maba inako eba kwaiwogoi. Wi nuwaga notaga kuduba ki Mamanuga God e matarau empiyau ki pokere wi gwede nene wainapiyamu ki e ororeya mena kataiwena kewowena were ewa wi e bameya gurigurigubu. ⁹ Wi Mamanuga God bameya guriguriga-mana ki wi guriguri yau maba iwagi;

‘Mamanuga, kau ka Kunumau tondei. Nu nuwanugu kau sigi bagi kawaya ki kawayayagisi.

¹⁰ Nu nuwanugu kau garigi rabineya kaiwana kau kasiyaragi pokaiya idiwana ki marai baiyagisi. Nu nuwanugu kau kaubo nuwageya kunumau badidi wainapiyei kwaenugei ki maba kau yewe wairau inako mete kwaenuwagi da wenayagisi.

¹¹ Nu baninuga karako nene waina-pemei ki kau nege.

¹² Ade kowanuguma berokoi nu bamanugu kwaetagubu ki nu nubo notanugu deni mena surumipi ki maba berokoi nu kwaigibi ki kuduba kau mete kau kaubo notageya deni mena surupi.

¹³ Kau kwayubaniyo da gwede ragiragi mosi eba baiyagisi nu nukeniyoto, ade kau Berokoi Apunai bodapi da e eba baiyagisi nu giriniyoto. Kau ka Kaiwawo maramara tondei. Kau kasiyaragi ade kau tanigi

kawaya ki mara-mara tondono kaniyono.
Ki mibai.’

Wi inako guriguriwagi.

¹⁴ Ade yona yau mete wainapumuri; Iyapana bera berokoi mo wi bamagau kwaetagubu ki ka mu berokoi badidi kwaetagubu ki wi notagau deni mena surupumuri. Wi inako kwaiwagi ki ka wi Mamaga kunumau tondau ki e mete uburoto wi bigi badidi kwaigubu ki kuduba deni mena notagogapoto. ¹⁵ Ko iyapana bera berokoi mo wi bamagau kwaetagubu ki wi notagau deni mena eba surupumuri ki ka wi Mamaga kunumau tondau ki e mete wi bigiga ki eba empoto notagogapoto. Pa mena.”

Mamanuga God e nene bani kamadamu ki kabuwai

¹⁶ “Wi gurigurigamana ki nana Mamanuga God e nene bani kamadu-muri ki ka wi iyapana midimaga pa matakawagau ragidai badidi kwaetagamu ki mu maba wi inako eba kwaiwogoi. Mu ka kiyabumaga nuwa-boya kiyabui maba idiwu da iyapana mu kiyabumaga ki empamana manako ki pokaiya kataitagamana da mu Mamanuga God nene bani kamadumpu idiwu. Ko nau ni-diyani wainapumuri; Mu kwaetagubu ki denai ka mu wadu-mupu kewowena. ¹⁷ Wi Mamanuga God e nene bani kamadumuri ki ka wi kiyabuga siruwapumuri monagaiwagi ade wi debaga isi-waripumuri. ¹⁸ Wi inako kwaiwagi ki ka iyapana wi midiga bagi kawaya ki empomoto manako eba kataitagisi da wi Mamanuga God nene bani kamadumpu idiwu. Wi Mamaga ki nu yabunugu eba empemei apunai ki e mena kataiya. E ka

wi weki gwaiya badidi kwaiwagamu ki kuduba matarau empiyau apunai ki pokere aita ewa ka e uburoto wi badidi kwaigubu ki denai puyo negeni.”

Nu puyo denai kunumau yadamu
(Ruki 12:33-34)

¹⁹ “Wi gwedegwedega yewe wairau eba bondai-wogoi magara miniyoi. Yewe wairau ka ketere baitagisi wi gwede-gwedega purupomoto ade wi gwede-gwedega niniyagisi. Ade kuwa ragidai mete baitagisi wi tawaga baupomoto wi bondaga magara nakamupu ki kuwa-tagisi. ²⁰ Ko wi Mamanuga God e nene kwaiwogoi ki ka wi deniga ki e kunumau wi nene puyo tapu ki kawayayogono yarono. Kunumau ka ketere eba bai-tagisi wi puyoga ki purupomoto ade wi puyoga ki eba niniyagisi. Ade kuwa ragidai mete eba baitagisi wi deniga ki kuwatagisi. Pa mena. ²¹ Wi yewe wairau magaraga damupumuri ki ka wi nuwaga notaga waira yau purapurai ki mena kawareya ukworono. Ko wi magaraga kunumau damupumuri ki ka wi nuwaga notaga kunuma purapurai ki mena kawareya ukworono.”

Mamanuga God e tanai nu rabinanugu tondau ki kabuwai
(Ruki 11:34-36)

²² “Wi yabuga ka wi kwakwarepuga ki dunai. Wi yabuga bagi negai kawaya ki ka wi midiga kwakwarepuga mete tanai kawaya, ²³ ko wi yabuga gwaku-gwakuyagisi berokoyagisi ki ka wi midiga kwakwarepuga tanai ki sisipupoto. Ki

maba, tanai wi rabinagau ki sisipuyagisi, akae, ki ka wi rabinagau sisipu kawayu umoroto.”

Mamanuga God ade waira yau gwedegwedei ki kabuwai

(Ruki 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Iyapana mosi e kawakawaiyoma apeya mu bigabigamaga kwaeyogono ki ka e badidi maba mo yogono ki e umunui yodono ade wirayogono mo yogono ki e umunui mete yodono? Ki pa mena mibai ka e uburoto mosi nota kwarikwarisipono ko ade mosi keipono ade uburoto mosi e diri-wai kwaeyogono ko ade mosi tagararapono. Ki maba, wi Mamanuga God e nene wainapamana wainapiyamu ki ka wi waira yau gwedegwedei nene notagogapumuri. Ade wi waira yau gwedegwedei nene wainapamana wainapiyamu ki ka wi Mamanuga God notagogapumuri.

²⁵ Ki pokere, nau nidiyani wainapu-muri; Wi karako yewe idiwana ki iyai nene eba wainapiyoi. Wi masura kupamana bo awana kubamana bo midi tatamai umamana ki bani deneya baiyagisi ki nene wi eba wainapiyoi bo nuwaboyaiwogoi. Bani ka eba gwede kawayu mosi ko wi iyaga ka kawayu esida. Ade sipuma goragora ka eba gwede kawayu mosi ko wi midiga kwakware-puga ka kawayu esida. ²⁶ Nau keyakeyai mosi midiwari naureya nidiyani ki wi wainapumuri; Midiwari iyarau iwu ki mu upi eba kwaetagamu, mu raupomu eba kwaetagamu, ade mu bani magara nakapamana tawai pa mena, ko mu banimaga ka Mamanuga God maramara mu tageyau iyatamiyau. Mamanuga God e yabuiya wi ka

kawaya esida ko midiwari mu ka erida. ²⁷ Wi yewe wairau idiwana ki iyai nene wainapiyoi nuwaboyaiwogoi ki ka wi iyaga ki pokaiya eba rowarowayagisi. Pa mena, wi iyaga piri munta mena mete eba rowarowayagisi.

²⁸ Wi sipuma bo goragora umamana ki nuwaboyai mete eba wainapiyoi nuwaboyaiwogoi. Nau keyakeyai mosi paraparawasi naureya kabuwaniyani ki wi wainapumuri; Paraparawasi mu ka eba upitagamu ade mu kwakwarepu-maga sikwapamana nene mete eba wainapiyamu, ²⁹ ko wainapumuri; Kaiwawo Soromoni e ka purapura apunai ade e gwedegwedei umapu monagawena ki tanai ka kawaya, ko e gwedegwedei ki tanai ka ade marai munta erida ko paraparawasi mu tanimaga Mamanuga God mu pa tagebu ki tanai ka kawaya esida. ³⁰ Gwaba karako kasiga uburau ko tawiri pasumoto ki uroto kewoyagisi, ko wainapumuri; Mamanuga God gwaba kaina ki pa monagatamiyau ki ka e sipuma goragora wi negeni monaganiyoto bo? Ena e wi negeni monaganiyoto. Akae, wi sumaga Mamanuga God bameya ka marai munta erida wainapakani.

³¹ Ki pokere wi bani kupamana bo awana kubamana ki nene eba wainapiyoi nuwaboyaiwogoi, ade wi gwedegwede umamana ki nima negeyana ki nene mete eba notapiyoi. ³² Mamanuga God eba kataimugu ragidai tawana tawana idiwu ki mu inako notapiyamu kwaenetagamu iwu, ko wi Mamaga kunumau tondau ki e kataiya da wi bani pa mena ade gwedegwede pa mena pa idiwana ki ka eba baganai. ³³ Wi e gari rabineya idiwana ki

kwaenei mena kwaiwogoi ade wi nuwaga notaga e nuwaiya badidi wainapiyau ki mena supasupai makeya makeya kwaiwogoi ki ka e bani yo gwedegwede kuduba inako deni mena wi negeni.

³⁴ Ki pokere mara marawani nene ki wi karako eba notapiyoi nuwaboya-iwogoi. Mara marawani baiyagisi ki ka wi e bitai bo e nuwaboyai kataiwagi, ko wi eba karako ki notapiyoi nuwaboya-iwogoi. Mara marawani ki ebo marawani nene ade mara karako ki ebo karako nene.”

7

Iyapana berokoi eba tadeyomu

(Ruki 6:37-38, 41-42)

¹ Iyesu ade tadebu, wagubu ke; “Wi kowaguma emitamuri ki ka wi garugaru mena mu eba waigubatamuri da Mamanuga God wi mete eba waigubaniyoto. ² Wi iyapana gwede maraitau tagemuri ki denai ka Mama-nuga God wi maraitau negeni, ade wi iyapana gwede kawaya daganani tagemuri ki ka Mamanuga God denai kawaya daganani wi negeni.”

³ Iyesu inako wagubu, manako ade tadebu, wagubu ke; “Kau nima waretagi e yabuiya gwede mugu marai munta mo kenepupu empipi nuwegei ki kau badidi pokere kau kiya yabugeya ripa tapai kawaya mo kenepupu ki eba empipi were nuwegei. ⁴ Kau gwede nana yabarayabara kau waretagi siyei, nuwegei ke; ‘Kabai, kau yabi da nau waitaniyani mugu marai munta kau yabugeya supu ki koritapani.’ Kau gwede nana inako nuwegei ko ripa tapai kawaya kau kiya yabugi kenepupu ki kau eba empipi were

nuwagibi? ⁵ Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Wi yabiri ripa tapai kawaya wi wiga yabuga kenepupu ki koritapumuri da wi tawana naigida empumuri were ewa ka wi kowaguma yabumugu mugu marai munta kenepupu ki waitatamuri koritapumuri.

⁶ Gwede bagi Mamanuga God e nene ki wi taku eba tagemuri kwaenda taku ade wiratagisi wi wiga menimoto. Ade wi taene monabu bagi kawaya ki wi boyo yabaramugu eba nakapumuri kwaenda boyo dogiya mete taisi kurakurapomoto utapomoto.”

Mamanuga God e kwaenepamu e gudui miniyamu

(Ruki 11:9-13)

⁷ “Nau suwagani ki wi naigida mena wainapumuri; Wi Mamanuga God bameya badidi iwagi ki e negeni. Wi iya yawatai kwaenepumuri ki ka e yawata ki wi kabuwaniyoto. Wi e gudui minimuri ki ka gudu ki wi nene siwayagisi, ⁸ mibai ka iyapana gwedewau Mama-nuga God bameya genetogomono ki ka e denai mu tageni. Ade iyapana gwedewau kwaenetogomono ki ka mu mibai bananapomoto. Ade iyapana gwedewau gudu minimono ki ka gudu ki mu nene siwayagisi.

⁹ Wi gwedewau munuguma mete kina ki wi yona yau wainapumuri; Wi munuga mosi baire nene yagisi ki ka wi e bowa kwemuri kupoto bo? Ae, pa mena. ¹⁰ Ade e menamena kupana nene yagisi ki ka wi e motamota berokoi kugura kwemuri da e ki kupoto bo? Ae, pa mena. ¹¹ Ki pokere wainapumuri; Wi iyapana kaina yewe

wairau idiwu ki wi ka eba bagi ko wi munuguma mu bamamugu ka wi bagi mena kwaiwa-gamu puyo ebo ebo bagi mena mu tageyamu. Ki maba, Mamanuga God e ka bagi kawayaya esida kunumau tondau ki apunai ki pokere nu mete kataigibi wetawetara da iyapana gwedewau e bameya genetagisi ki ka e denai puyo bagi ebo ebo ki mena mu tageni.

¹² Ki pokere, wi nuwagau iyapana wi bamagau badidi kwaetagamana waina-piyamu ki wi yabiri mu bamamugu inako mete kwaiwogoi. Oragai apunai Mosisi gora tapu ade Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai badidi tagubu ki mibai kuduba ka ki kena.”

Katamuru kapokaporoi ade katamuru dadarai ki kabuwai
(Ruki 13:24)

¹³ “Wi kunuma katamurui kapo-kaporoi ki rabineya kaiwuri. Bita wadamana tawanai ki katamurui ka dadarai kawayaya ade yawata ki kayatagamana ka eba ragiragi ki pokere iyapana ropani kawayaya yawata ki kayatagamu. ¹⁴ Ko iya yawatai ki katamurui ka kapokaporoi ade yawata ki kayatagamana ka ragiragi kawayaya ki pokere iyapana eba ropani yawata ki bananamupu kayatagabu.”

Ripa mibai kirau ki kabuwai
(Ruki 6:43-44)

¹⁵ Iyesu iyapana ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e yonai mu mubo notamaga pokaiya beratagamu tagamu iwu ragidai ki mu wi naigida

mena emitamiyoi. Mu midimaga kwakwarepuma matarau empumuri ka papa sipi maba moyamoyakai ko mu rabinamugu ka berokoi taku kamarai wasibena maba tayatayabadai. ¹⁶ Mu badidi kwae-tagamu ki pokaiya ka wi mu kiyabumaga kataiwagi. Gaya madai kauma eba wewapoto ade impunewa madai damaya eba wewapoto. ¹⁷ Ripa iruirui kawaya ka mibai bagi kawaya naigida mena kirototo ko ripa wayowayoi ka mibai kirototo siyasiya. ¹⁸ Ripa iruirui kawaya ka mibai berokoi eba kirototo, ade ripa wayowayoi ka mibai bagi kawaya eba kirototo. ¹⁹ Nau nidiyani wainapumuri; Ripa mosi e mibai eba kirau ki ka mu ripa ki meyomoto yadini matau kwenupomoto. ²⁰ Ki maba, iyapana mu mubo notamaga pokaiya Mamanuga God e yonai beratagamu tagamu iwu ragidai ki mu badidi tagamu kwae-tagamu iwu ki pokaiya ka wi mu kiyabumaga matarau emitamuri.”

Mamanuga God yagisi ke; ‘Nau eba kataineya wiyo’

(Ruki 13:25-27)

²¹ Nau nidiyani wainapumuri; “Iyapana ropani kawaya nau sidiyamu tagamu ke; ‘Kaiwawoni, Kaiwawoni.’ Mu inako tagamu ko mu dai mena ka Mamanuga God e gari rabineya kunumau baitagisi. Iyapana gwedewau nau Mamai kunumau tondau e nuwaiya badidi wainapiyau ki makeya makeya kwaetagamu ragidai ki mu mena ka e bameya baitagisi. ²² Mamanuga God e idai gurai iyapana kuduba mu nauri-mugu ugwaditamana ragiragi ki marai baiyagisi makeya ka iyapana

ropani kawayá baitagisi nau sidini, tagisi ke; ‘Kaiwawoni, Kaiwawoni, nau kau sigi pokaiya Manuga God e yonai dimasugekeya ade kau sigi pokaiya ka nau kweya kairapu ropani kawayá siwakeketamekeya ade matakira ebo ebo mete kwaesugekeya mibai wena-piyawa.’ ²³ Mu inako tagisi ko nau denai mu tadeyani, suwagani ke; ‘Wi bani baigubu? Nau eba kataineya wiyo. Wi ka bera berokoi kwaiwagamawa ragidai ki pokere kamadisnimuri kaiwagi.”

*Iyapana apeya tawa wadumupu ki keyakeyai
(Ruki 6:47-49)*

²⁴ “Iyapana nima nau bamaneya baiyagisi manako nau yonani suwagu-buwani ki makeya makeya kwaeyogono ki e iyai badidi maba ki keyakeyai nau karako suwagani wainapumuri; E ka apunu notanotai mosi ki e tawai bebedai ki urubai rorowa kawakawayá ukwatapu supu bebeda nunutapu ki maba. ²⁵ Nawaya aniyata wagubu ade awana goya ade nusuru bauwena tawa ki kweyana gwairi kwaewagawa, ko e tawa ki bebedai rorowa kawakawayá ukwatapu nunutapu ki pokere tawa ki eba gwairiwená. ²⁶ Ko iyapana nima nau yonani yau wainapoto ko makeya makeya eba kwaeyogono ki ka e notababa apunai ki e tawai bebedai ki urubai iyaruiyaru ukwatapu nunutapu ki maba. ²⁷ Nawaya aniyata wagubu, awana goya bauwena ade nusuru tapu tawa ki minibu da tawa ki deni mena gwairiwená rororowena.”

²⁸ Iyesu yona ki wagubu kewowena makeya ka iyapana kuduba e yonai wainamupu mu notam-

aga kowena kodabamaga kamupu, ²⁹ mibai ka e kabuwai ka kasiyarai kawayaya ko Mama-nuga God e gorai kataimugu ragidai ki mu kabuwamaga ka kasiyarai pa mena.

8

Iyesu ubupu apunu mosi sigira berokoi wadubu ki iyapupu

(Maki 1:40-45; Ruki 5:12-16)

¹ Iyesu kwaunai ki kamadubu kawarawa ka iyapana ropani kawayaya e ewakumamupu. ² Ki makeya ka apunu mosi sigira berokoi wadubu e kwakwarepui kwatakwatawena ki bauwena Iyesu empupu. E garugaru mena yabadubu Iyesu yabareya kwarisi-wena e ramatai kawareya ubupu manako genepupu, wagubu ke; “Kaiwa-woni, kau kaubo nuwageya ko kau nuwanuwasinieyi ki kau nau wadisini bagi.” ³ Iyesu apunu ki e nuwaboyai wainapupu ki pokere e idai roronapupu apunu ki e mideya tapu manako sibu, wagubu ke; “Nau nuwaneya kau iya negeyani ki pokere kau sigiragi ki nau karako surupakani da kewoyagisi.” Iyesu yona ki wagubu makeya ka apunu ki e sigirai garugaru mena kewowena e midi wateya wateya bauwena manako e iyawena. ⁴ Ko Iyesu apunu ki tatamapupu, wagubu ke; “Nau karako iyani-buwani ki sisiyai kau iyapana eba tade ko kau deni mena Mamanuga God Bameya Dobopiyamu Ragidai mu bamamugu kayanuwagi da mu kau eminimoto manako ewa kayanuwagi oragai apunai Mosisi gora tapu ki makeya makeya kwaenuwagi Mama-nuga God bameya puyo tari.

Kau inako kwaenuwagi ki ka iyapana kawakawai kau eminimoto manako mibipomoto da kau sigiragi wana kewowena.” Iyesu inako wagubu.

Apunu kawai mosi e bigabigai apunai sigirawena

(Ruki 7:1-10)

⁵ Iyesu natere Kaponiyamu rabineya bauwena ka tawana Roumi ragidai mu piyaramuguma kawaimaga mosi e ika bananapupu manako waita nene Iyesu genepupu sibu, wagubu ke; ⁶ “Kaiwa-woni, nau bigabigani apunai sigira kawayaya wadubu e idai kerarai bada-badamawena bisi kawayawena kebari kawareya makariwagau ukwarau.”

⁷ Iyesu yona ki wainapupu, ka e denai sibu, wagubu ke; “Baganai, kaigomu da nau e empani iyapani.”

⁸ E inako wagubu, ko piyara apunai ki garugaru mena denai wagubu ke; “Kaiwawoni, ki pa mena. Kau ka apunu bagi kawayaya ko nau ka eba bagi da kau nau tawaneya yari. Kau pa yona mena nuwagi manako nau bigabigani apunai iyayagisi. ⁹ Nau mete kina ka iyapana kawakawai dai mu kobamugu ade nau kobaneya ka piyara dai mete kina. Nau mu kayatagamana suwagani ki mu kayatagisi. Nau mu kebona suwagani ki mu kebonoto. Ade nau bigabigani apunai nau bigani mo kwaewagana siyani ki e nau bigani ki kwaeyagisi.”

¹⁰ Iyesu yona ki wainapupu, ka e notai wagubu ke; “Akae, apunu yau e sumai ka kawayaya.” E inako notapupu manako wirawena iyapana

ropani kawaya e ewakumapamawa ika ubu-mawa ki tadebu, wagubu ke; “Nau nidiyani wainapumuri; Tawana Isiraero ragidai wi paunagau ka nau apunu yau e sumai maba mo eba bananapuwani. ¹¹ Nau yona mibai nidiyani wainapu-muri; Iyapana kwaiyanai ragidai tawana tawana kuduba madega kau-wagau madega posiwigau were bai-tagisi manako kebomono Mamanuga God e gari rabineya kunumau wi ripakwarakwaraguma Eburamu, Aisiki ade Diyaikapu mete kina mu mete ewapuru mamamatogomono bani kupomono idiwono. ¹² Wi Diyu ragidai wi ka Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki ragidai ko wi eba suma-iwagamu ki pokere Mamanuga God uburoto wi teniyoto matarau gari tagaiya sisipu rabineya isiyaniyoto manako wi ika makariwogoi uwariga sisiripiyoi ‘aige, aige’ iwogoi idiwoi.” ¹³ Iyesu inako wagubu manako wira-wena piyara apunai ki sibu, wagubu ke; “Kau tawageya ade kayanuwagi. Kau nau sumasinibi ki pokere kau bigabigagi apunai ki iyayagisi.”

Iyesu yona ki wagawa makeya ka piyara apunai ki e bigabigai apunai deni mena iyawena.

*Iyesu iyapana ropani kawaya iyatamiyawa
(Maki 1:29-34; Ruki 4:38-41)*

¹⁴ Ki eweya ka Iyesu apunu Pita e tawaiya kayawena. Apunu Pita e memenagui ridai muya-muyawena ika kebari kawareya ukwarawa, ¹⁵ ki pokere Iyesu kanibu e idai ridi ki kawareya tapu manako ki makeya ka e muyamuyawena ki deni mena kewowena manako e kipu ubupu

kanibu Iyesu diriwai kwaewena bani dai warapupu kwebu.

¹⁶ Kemorawagawa ka iyapana ubumpu kowamuguma kweya kairapu rabinamugu idiwa ki tetampu Iyesu bameya bautagubu manako e yona mena pokaiya keyai berokoi kuduba ki siwakeketapu bautagubu kayatagubu ade sigira ragidai kuduba mete iyatapu. ¹⁷ Mamanuga God e bonanai waina-piyawa wagawa apunai Aisaiya takari kawaya wagubu oka tapu ki mibai wana wenawena yau kena. E oka tapu ki inako wagubu ke; ‘Sigira ebo ebo nu umeme dokodokonibu ki e rikapupu wadubu kayawena.’

*Nu Iyesu eweya badidi maba kaigamu
(Ruki 9:57-62)*

¹⁸ Iyapana ropani kawaya bautagubu Iyesu kwagaramupu emitapu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu da e yo mu ewapuru waka kawareya kaburu papasi daikere kayatagamana ki nana wagubu. ¹⁹ Ki makeya ka Mama-nuga God e gorai ki kataiya apunai mosi bauwena Iyesu sibu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kau kayanuwagi tawa tawa umowa ki nau kau ewakumaniyoni mete iwomu.”

²⁰ E inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Taku kamarai ki mu ka waira umuneya ukwapamu gawara-maga mete kina. Ade midiwari iyarau iwu ki mu ka tawamaga ripa kawareya mete kina. Ko nau Kunumau Kawapuwani Apunai gawara nau ukwarana bo aiyatasugana ki watai mo pa mena.”

21 E tadeyau kabukabuwa apunai mosi bauwena e sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, kamadisini da nau yabiri kayasugani nau mamai powena ki ononopani were ewa ki nau bausugani kau ewageya kayasugani.”

22 Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Iyapana keyaimaga powena ragidai ki mu mena ubumoto popotagubu ragidai onono-tamini, ko kau kiya uburi nau ewaneya yabodowa.”

Nusuru kawayo mo bauwena Iyesu wagubu puruwena

(Maki 4:35-41; Ruki 8:22-25)

23 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina waka kawareya yamupu. 24 Mu kayatagubu kaiwa ka nusuru kawayo mo garugaru mena bauwena towawa wirawena yabadubu waka rabinewa posiwena da waka waunitau kaburu surana kwaewagawa. Ko Iyesu ika waka rabinewa ukwarawa, 25 ki pokere e tadeyau kabukabuwa ragidai kaimupu e wadumupu yabuyabu manako simupu, tagubu ke; “Kaiwawo-nuga, nu waunitau popoigamana kwaigemei ki pokere garugaru mena waitaniyo.”

26 Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi gwede nana kudu wainapiyamu? Wi sumaga ka eba kawayo.” E inako wagubu manako ubupu ragiragi kawayo nusuru towawa tadebu manako ki makeya ka nusuru pamenawena, towawa bigawena, manako kaburu kwarisiwena ukwapu.

27 Iyapana kuduba matakira ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu, tagubu

ke; “Apunu yau e ka nima? E bonanai ragiragi kawayu wagubu makeya ka nusuru yo towawa e umunui wadumupu.”

*Iyesu kweya kairapu siwakeketapu
(Maki 5:1-20; Ruki 8:26-39)*

²⁸ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina waka kawareya kayatagubu kaiwa da papasi buridere Gadara ragidai mu tawanamugu bautagubu. Bautagubu ka iyapana apeya ika idiwa ki Iyesu emupu manako matarau bautagubu. Mu tawa rabineya eba idiwa ko popotagubu ragidai nakapiyamu wateya ki ragumaga rabineya ukwapamawa. Kweya kairapu iyapana apeya ki mu rabinamugu idiwa ki kasiyara tagemawa da mu yawira kwaetagamawa ki pokere tawana ki ragidai mu kudumugu wainapamawa ragu ki yawatai deneya eba iwa. ²⁹ Iyapana apeya ki Iyesu ika bauwena emupu ka mu kwetagubu bonanamaga ragiragi kawayu e simupu, tagubu ke; “Nu katainugu da kau ka God e Gubagai. Nu bita wadamana marai ki eba bauwena ko nu nawananuga tondau ki pokere kau karako gwede berapana ki nana nu bamanugu baunugibi?.” Mu inako tagubu.

³⁰ Karako kweya madanai daikere eba uwama ka papa boyo ropani kawayu eba bigabigai buri sipura-tagamawa idiwa. ³¹ Kweya kairapu papa boyo ki emitampu ka mu Iyesu genemupu, tagubu ke; “Kau nu siwakekeniyana ki nana baunugibi ki kau tononiyo da nu kaigamu bo buri rabinamugu teteigamu idiwomu.”

³² “Ki baganai, kaiwagi.” Iyesu inako wagubu manako ki makeya ka keyai berokoi ki kimpu ubumpu iyapana apeya ki kamaditampu matarau bautagubu kayatagubu kaiwa da bo ki rabinamugu tetetagubu. Ki makeya ka bo ki kuduba yabaramaga babawena kweya ki erida mena garugarumupu kaburu sikisiki-mupu manako nonamaga kubabu da mu kuduba popotagubu gawarara.

³³ Bo baikamutagamawa ragidai ika idiwa badidi wenawena ki mu mubo yabumugere emupu ki ka mu wakapa-tagubu kayatagubu natere ki rabineya badidi wenawena sisiyai ade iyapana apeya rabinamugu kweya kairapu idiwa mu bamamugu badidi wenawena ki sisiyai mete kina iyapana tademawa iwa. ³⁴ Iyapana yona ki wainamupu ka mu kuduba Iyesu empamana ki nana kayatagubu manako mu e bameya bautagubu ka mu e baiyonomupu da e mu tawanamaga ki kamadana kayawagana ki nana simupu.

9

Idai kerarai badabadamawena bisi kayawena apunai

(Maki 2:1-12; Ruki 5:17-26)

¹ Iyesu waka kawareya yapu manako wirawena e ebo tawaneya kaya-wena. ² E ika bauwena ka iyapana dai mu waretamaga sigirawena e idai kerarai badabadamawena bisi kaya-wena kebari kawareya ukwarawa ki kawaramupu e bameya bautagubu. Mu sumamaga kawaya Iyesu bameya ki e empupu ki pokere e sigira apunai ki sibu, wagubu ke; “Gubagani, kau kasiyara wainapi.

Kau bigigi ki nau empuwani karako deni mena surupakani.”

³ Iyesu yona ki wagubu ka Mama-nuga God e gorai kataimugu ragidai ika idiwa wainamupu manako mu deni deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Apunu yau ka Mamanuga God e si giripiyau wainapemei.”

⁴ Mu inako notapamawa ko mu notamaga ki kuduba Iyesu empupu kewowena ki pokere e mu manutapu, wagubu ke; “Wi gwede nana karako nota berokoi inako wi rabinagau wainapiyamu? ⁵⁻⁶ Nau e bigi surupana suwagubuwani ko wi bera umani nau sidimpu mibai ka wi wainapiyamu da ki ka pa yona da muyai pa mena. Ko nau karako yona ade mosi suwagani manako wi nau mataki-rani muyai kawaya empumuri. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai iyapana bigimaga empana surupana ki nana ki kasiyarai wadubuwani ki wi karako nau mibisini-muri.” E inako wagubu manako wira-wena sigira apunai ki sibu, wagubu ke; “Kau kiri uburi kebarigi ewopi kawarapi kau tawageya kayanuwagi.”

⁷ Iyesu yona ki wagawa makeya ka apunu ki garugaru mena kipu ubupu e ebo tawaiya kayawena. ⁸ Iyapana kuduba ika idiwa matakira ki emupu ka mu notamaga kowena kudu mete wainamupu, tagubu ke; “Mamanuga God e iyapana kaina karako kasiyara kwebu ki nu yabunugere emipi.’ Mu inako tagubu manako Mamanuga God e si esida tepamupu.

*Iyesu apunu Mateyu nene wagubu
(Maki 2:13-17; Ruki 5:27-32)*

⁹ Iyesu tawana ki kamadubu manako kayawena kaniyawa ka e iyapana wairamaga denai takesi wadawa ki apunai mosi si ka Mateyu ika takesi wadamawa wateya tondawa empupu. Empupu manako sibu, wagubu ke; “Kau karako yabi nau ewaneya kayanuwagi.”

E inako wagubu, manako ki makeya ka apunu Mateyu deni mena kipu ubupu Iyesu eweya kayawena.

¹⁰ Mara mosi ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina apunu Mateyu e tawaiya daiyo bautagubu. Iyapana takesi wadamawa ragidai ropani kawaya ade iyapana beramaga berokoi ki iyapana mu keitamawa ragidai ki mu dai mete bautagubu mete ika dibimupu ewapuru kupetagamawa idiwa. ¹¹ Parisi ragidai iyapana ki emitampu ka mu bautagubu Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai manu-tampu, tagubu ke; “Wi Nidiyau Kabu-kabuwa Apunai e ka badidi pokere iyapana takesi wadamu ade bigi kwaetagamu ragidai ki mu mete dibimupu ewapuru kupetagamu idiwu?”

¹² Iyesu mu yonamaga ki wainapupu ka e denai tadebu, wagubu ke; “Sigira ragidai ki mu mena ka muramura apunai bameya kayatagisi ko midimaga bagi ragidai ki mu ka muramura apunai ki e bameya asusu eba kayatagisi. ¹³ Wi kaiwagi manako Mamanuga God e okai yau nene badidi wagubu ki mibai wi kwaenepumuri empumuri. E okai inako wagubu ke;

‘Wi nau nene papa puyo pasumana ki nau eba nuwaneya, ko wi nuwaga notaga

iyapana nuwanuwatamana ade mu nene kwaiwagamana ki nau nuwaneya.’

Nau eba iyapana bagi ki mu nene bausugubuwani ko nau iyapana berokoi bigibigi ki mu nene bausugubuwani da mu notamaga wirayagisi.” Iyesu inako wagubu.

Iyapana Mamanuga God e nene bani kamadumpu

(Maki 2:18-22; Ruki 5:33-39)

¹⁴ Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni e tadeyawa kabukabuwa ragidai Iyesu bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Nu ade Parisi ragidai mete kina nu kuduba ka mara dai Mamanuga God e nene bani kame-demei pa gurigurigemei idiwei ko kau tadeyei kabukabuwa ragidai mu ka badidi pokere inako eba kwae-tagamu?”

¹⁵ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi badidi waina-piyamu? Anika waunai ki kupei kawa-reya ka apunu ewai ade ridi ewai bani eba kupomono ko nuwaboyatagisi pa idiwono bo? Ae, pa mena, bananatamini kupei ki kawareya baitagisi ki ka mu anika waunai apunai ki mete ewapuru kupetogomono ko eba nuwaboya nene idiwono. Ko mara baiyagisi da iyapana ubumoto anika waunai apunai ki yadini dokodoko kayatagisi. Mara ki makeya ka e kowaiyoma nuwaboyatagisi bani kamadini.”

¹⁶ Iyapana nota oragai ade nota waunai ki eba dibipamana ki nana ka Iyesu waigugu mosi mu ade tadebu, wagubu ke; “Iyapana mosi e midi tatamai oragai tegereyagisi ki ka e eba uburoto dabuwa tenai waunai mosi tegerepototo manako

yadini oragai ki naureya popopoto. Pa mena. E inako kwaeyagisi ki ka dabuwa tenai waunai ki ewa kaporopoto manako e midi tatamai oragai ki popopupu wateya purupuruyagisi. ¹⁷ Ki maba; Awana waeni waunai ki wi awana kororai oragai kakokakowena rabineya eba gwepumuri. Wi ki kwaiwagi ki ka awana waeni waunai ki ebo totoripoto kawayayagisi ko awana kororai ki ka kakokakoi ki pokere wateya tondono da tegerayagisi sukwanayagisi manako awana waeni mete baiyagisi kayayagisi. Ko awana waeni waunai ki wi awana kororai papa kwakwarai wauni waka-mupu ki rabineya gwepumuri. Awana kororai ki ka nenanenaitau ki pokere awana waeni ebo totoripoto kawayayagisi ki ka kororai ki mete kawayayagisi manako awana waeni ade awana kororai ki ewapuru bagi kawayaya idiwono.”

*Munu ridi popai ade ridi sigisigirai
(Maki 5:21-43; Ruki 8:40-56)*

¹⁸ Iyesu yona ki wagawa makeya ka iyapana gurigurimaga tawai ki kwayubapiyau apunai mosi bauwena Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako sibu, wagubu ke; “Nau peteni waunitau yewe powena ki pokere kau yabodowa da nau tawa-neya kaigamu manako kau idagi e kawareya tari da e iyayagisi ade umono.”

¹⁹ Iyesu yona ki wainapupu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina kimpu ubumpu apunu ki mete kaya-tagubu.

²⁰⁻²¹ Iyapana mu paunamugu ka ridi mosi ika kaniyawa ko e ka kwamura ida esida kewowena

kerapu apeya (12) ki rabineya sigira mena ton-dawa. E kobaiya ka dara maramara bauwagawa. Ridi ki e notai inako wagubu ke; ‘Nau kaniyani e midi tatamai mena geyapani ki nau iyasugani.’ E notai inako wagubu ki pokere e karako Iyesu tagere bau-wena manako e midi tatamai giyansu mena geyapupu.

²² Ko Iyesu wirawena ridi ki empupu manako sibu, wagubu ke; “Peteni, kau kasiyara wainapi. Kau sumasinibi ki pokere kau karako iyanugibi.” E yona ki wagawa makeya ka ridi ki deni mena iyawena.

²³ Iyesu apunu kawai ki e tawaiya bauwena ka e tawa rabineya yapu manako iyapana ika rata-pamawa apena meyamawa munu ridai powena ki pokere durere siyamawa ika idiwa emitapu.

²⁴ Emitapu manako baiyono-tapu, wagubu ke; “Wi kuduba baiwagi kaiwagi. Munu ridai yau eba powena ko e pa ukwarau.” E inako wagubu, ko mu e gwaigwitamupu.

²⁵ Iyapana kuduba bautagubu kaya-tagubu eweya ka Iyesu e eya mena kanibu munu ridai ki bameya bauwena e idaiya wadubu manako ki makeya ka munu ridai ki ade iyawena kipu ubupu.

²⁶ Iyesu badidi kwaewena ki sisiyai garugaru mena kawayawena kayawena iyapana kuduba tawana ki rabineya idiwa ragidai wainamupu.

Iyapana apeya yabumaga kenekenei ki Iyesu iy-atapu

²⁷ Iyesu natere ki kamadubu kaya-wena kaniyawa ka iyapana apeya yabumaga kenekenei

e ewakumamupu manako bonanamaga ragiragi kawayaya wena siyamawa, tagamawa ke; “Oragai apunai Dewida e momai; Kau nu nuwa-boyanuga wainapiyei bo pa mena?”

²⁸ Iyesu tawa mo yapu ka yabumaga kenekenei ragidai ki mu mete bauta-gubu e eweya tawa ki rabineya yamupu manako e mu manutapu, wagubu ke; “Wi wainapiyamu da nau wi iyaniyana ki kasiyarai nau bamaneya bo?”

“Ena, Kaiwawonuga nu kau sumanimei.”

²⁹ Mu inako tagubu ki pokere Iyesu ubupu e idai mu yabumaga kawareya tapu manako tadebu, wagubu ke; “Wi badidi sumaiwagamu ki makeya makeya wi bamagau wenayagisi.” ³⁰ E yona ki wagawa makeya ka mu yabumaga pawena tawana ade emupu. Ko Iyesu mu umunumaga umapu, wagubu ke; “Nau wi bamagau kwaesugubuwani ki sisiyai wi iyapana eba tadeyoi.”

³¹ E inako wagubu, ko mu e umunui eba wadumupu ko mu tawana ki rabineya kayatagubu kaiwa e sisiyai iyapana tademawa iwa.

Apunu mosi e tenawarai bisi kayawena yona eba wagawa

³² Iyapana apeya ki iyatagubu kayatagubu eweya ka iyapana dai ki apunu mosi e rabineya kweya kairapu mo tondawa ki pokere e tenawarai bisi kayawena yona eba wagawa ki wadumpu Iyesu bameya bautagubu. ³³ Iyesu kweya kairapu ki siwakekepupu bauwena kayawena makeya ka apunu ki e tenawarai tekatekawena manako e yona supasupai kawayaya ade wagubu. Iyapana kuduba ika idiwa matakira ki emupu ka mu

notamaga kowena kodaba-maga kamupu, tagubu ke; “Tawana Isiraero rabineya ka nu naiya gwede mo yau maba inako eba wenawena emipi.”

³⁴ Ko Parisi ragidai Iyesu badidi kwaewena emupu ka mu tagubu ke; “Kweya kairapu mu kawaimaga kasiyara kwebu manako kasiyara ki pokaiya ka e uburau kweya kairapu siwakeketamiyau da mu bautagamu kayatagamu.”

Iyesu e iyapanaiyoma mu nuwaboyamaga wainapupu

³⁵ Iyesu kayawena natere natere tawa tawa bauwagawa kayawagawa umawa. E Diyu ragidai mu guriguri-maga tawai rabineya iyapana tadeyawa kabukabuwa ade mu Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki yonai bagi kawaya dimawagawa umawa. Iyapana sigira-maga kiyabui ebo ebo e bameya bau-tagamawa ki ka e mu iyatamiyawa.

³⁶ Iyapana ropani kawaya e bameya inako bautagamawa emitapu ka e mu nuwaboyamaga wainapupu, mibai mu ka gwe papa sipi mu kwayubatamiyau apunai pa mena ki maba nuwasiyasiya-tagamawa iwa. ³⁷ Iyesu iyapana emitapu ka e wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Emitamuri, maura ka kawaya daganani ko raupomu ragidai ka eba ropani, ³⁸ ki pokere upi apunai e bameya guriguriwogoi da e raupomu ragidai e kokoreya raupomutagamana ki nana tonotamini.” E inako wagubu.

10

Iyesu apunu ida esida kewowena kerapu apeya winetapu

(Maki 3:13-19; Ruki 6:12-16)

¹ Mara ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mu nene wagubu e bameya bautagubu manako e ubupu kasiyara tagebu da mu kayatagama mana keyai berokoi siwakeketamana ade iyapana sigiramaga kiyabui ebo ebo ki mete iyatamana ki nana. ² Iyesu tonotapu ragidai ida esida kewowena kerapu apeya winetapu ki mu simaga ka yau kena; Apunu Saimoni ki e si daikere Pita sibu ade e yowai Enduru mete kina; apunu Tabadi gubagaiyoma Diyemesi ade e yowai Diyoni mete kina; ³ apunu Piripo, apunu Batoromaiya, apunu Tomasi, ade iyapana wairamaga denai takesi wadawa apunai Mateyu mete kina; apunu Arapiyasi gubagai Diyemesi; apunu Tadeyasi; ⁴ iyapana wairamaga gwandagi wagau apunai mosi si ka Saimoni; ade Iyesu yogoi ewa wagubu apunai Diyudiyasi si daikere ka Isikariyoto.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai tonotapu kayatagubu

(Maki 6:7-13; Ruki 9:1-6)

⁵ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya ki tadebu tonotapu, wagubu ke; “Wi iyapana kwaiyanai ragidai mu bamamugu eba kaiwagi ade tawana Sameriya ragidai mu nateremaga mo rabinaya mete eba kaiwuri. ⁶ Wi tawana Isiraero ragidai mu mena

bamamugu kaiwagi, mibai mu ka gwe papa sipi yawata paeremupu kwakotagubu ki mu maba iwu. ⁷ Wi kaiwagi manako dimaiwogoi, iwogoi ke; ‘Nu Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai waunitau baiyagisi.’ ⁸ Wi inako dimaiwogoi manako sigira ragidai iyatamiyoi. Iyapana kwakwarepumaga kwatakwata-wena ki wi iyatamiyoi ade kweya kairapu iyapana rabinamugu idiwu ki wi mete siwakeketamiyoi da mu baitogomono kayatogomono. Iyapana dai mibai popotagubu emitamuri ki ka wi iwogoi manako mu ade iyatogomono kimono ubumono. Nau kasiyara deni mena wi puyo negebuwani ki pokere kaiwagi iyapana deni mena iyatamiyoi ko eba mu gwede mo denai wi negemana ki nene iwogoi. ⁹ Wi bani iwoi ki ka wi bowa madai dai mete eba tepumuri, ¹⁰ igwa eba tepumuri, wi midiga tatamai yapakai eba tepumuri, wi kerapuga kwakwarai eba tepumuri, ade wi gunaga mete eba tepumuri ko pa ida kasikasi kaiwagi mibai ka iyapana gwedewau nau upini kwaetagamu ragidai ki mu ka upimaga ki denai mete bananapomoto.”

¹¹ Wi natere bo tawa mo baiwagi manako iyapana mo wi diriwaga kwaeyogono ki ka wi e bameya yamuri idiwoi da wi natere ki kamadumuri kaiwagi makeya. Ko wi tawa yaba-yababa mo eba ukwapumuri. ¹² Wi tawa mo yamuri ki ka wi yabiri yona inako iwagi ke; “Parau kawaya nuwabagi rabineya idiwoi.’ ¹³ Iyapana mosi ika nuwabagi rabineya tondau ki ka e wi parauga ki mibai wainapoto. Ko tawa ki rabineya iyapana mo inako pa mena ki ka wi parauga ki wirayagisi

wi wiga wainapumuri. ¹⁴ Ko wi tawa bo natere mo baiwagi da iyapana wi nene eba kwaetogomono ki ka wi waigugu mena inako kwaiwagi; Wi kera-puga dogiyai mena tawamaga pasipumuri. ¹⁵ Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e idai gurai iyapana kuduba wi naurigau ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi makeya ki ka tawana Sodomu yo Gomora ragidai bita maraitau yadini ko natere ki ragidai ki mu ka bita kawaya daganani bananapomoto.”

*Iyapana nu girinimoto pasunimoto ki yonai
(Maki 13:9-13; Ruki 21:12-17)*

¹⁶ “Nau karako wi tononiyakani, ko nau nidiyani wainapumuri; Papa sipi munai taku kamarai wasibena ropani kawaya paunamugu iwu ki maba ka nau wi tononiyani kaiwagi. Ki pokere motamota baibiga kwaetagamu ki maba wi mete baibigaga inako kwaiwogoi, ade wi iyapana paunamugu bagi supasupai mena kwaiwogoi idiwoi. ¹⁷ Yabu yabu idiwoi mibai ka iyapana baitagisi wi tenimoto kayatagisi mu gurigurimaga tawai rabineya mu idamaga gurai wi naurigau ugwadini-moto ragiragi manako taburuba pokaiya wi raukekenimoto girinimoto pasunimoto. ¹⁸ Nau pokanere ka wi aita kaiwawo kawakawai ragidai mu yabaramugu ubumuri nau yonani bagi kawaya mu tademuri ade iyapana kwaiyanai ragidai mete tademuri da mu mete kina nau yonani ki wainapomoto. ¹⁹ Wi mu yabaramugu ubumu ki ka mu wi manunimana ki denai wi badidi iwagamana bo badidi maba tademana ki wi notaga eba koyogono mibai ka wi

yona denai iwagamana marai baiyagisi ki ka wi yona badidi iwagamana ki nau wi kabuwaniyani. ²⁰ Wi yona denai iwagi ki ka eba wi wibo yonaga ko ki ka wi Mamaga e eya Keyai wi rabinagau tondau ki e yagisi.

²¹ Tatai uburoto yagisi manako e yowai poyagisi. Yowai uburoto yagisi manako e tatai poyagisi. Mamai ubu-roto yagisi manako e munuiyoma popotagisi. Munumuguma ubumoto mu inamuguma mamamuguma tagarara-tamini tagisi manako mu inamuguma mamamuguma popotagisi. ²² Nau pokanere ka iyapana wi nidimono siyasiya ade wi tagararanimono, ko iyapana nima nau eba tagararasiniyau ko giruru maba ki kobaiya tewagau buridere bauwagau ki ka aita ewa, mara kwauneya, ka Mamanuga God uburoto iyapana ki iya waunai kweyoto. ²³ Mu natere mo rabineya wi girinimoto pasunimoto ki ka wi wakapaiwagi kaiwagi natere mo rabineya idiwoi. Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi kaiwagi tawana Isiraero rabineya nau yonani natere natere tawa tawa iwogoi iwoi ko wi upiga ki wi eba kewopumuri were ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasugani bausugani.

²⁴ Iyapana gwede mosi kataitagamana wainapiyamu ki ka mu eba ubumoto kabuwamaga apunai ki e raurupomoto. Ade bigabiga kwaetagamu ragidai ki ka mu eba ubumoto kawakawaimuguma raurutamini. ²⁵ Kabuwawagau apunai badidi bananapoto ki e kabuwai waina-piyamu ragidai mete bananapomoto ki ka baganai. Ade kawai apunai badidi bananapoto ki e bigabigaiyoma

mete bananapomoto ki ka baganai. Nau ka wi Kaiwawoga ade wi ka nau iyapana-niyoma ki pokere wainapumuri; Mu tawa apunai nau sidimono da nau ka kweya kairapu mu kawaimaga Besaboro ki ka mu tawa rabineya idiwu ragidai wi mete nidimono siyasiya.”

*Nu nima kudeya wainapomu?
(Ruki 12:2-7)*

²⁶ “Ki pokere, wi iyapana kaina mu kudumugu eba wainapiyoi, mibai ka gwedegwede kuduba karako utamupu ki utai ka mara mosi wakayagisi, ade gwedegwede kuduba karako weke-piyamu ki kuduba ewa marai mosi matarayagisi. ²⁷ Nau yona karako sisipu rabineya badidi nidiyakani ki wi nawaru puruyagisi makeya matarau iwagi, ade nau wenagugau umana misimisinibuwani ki yonai ka wi aita ewa tawa tagaiya yamuri matarau wena siyamuri da iyapana kuduba wainapomoto. ²⁸ Iyapana wi kwakwarepuga mena minimoto poyo ko wi mibiga rabinagau ki eba minimoto poyo ki mu kudumugu wi eba wainapiyoi. Ko Mamanuga God e mena kudeya wainapiyoi mibai ka e nuwaiya ki ka e uburoto wi teniyoto manako wi kwakwarepuga ade wi mibiga rabinagau ki ewapuru bita wadamana wateya giritamini. ²⁹ Wainapumuri, wi waibora eyaka mena pokaiya midiwari gunototo apeya gimaratumuri mibai ka midiwari ki ka maimerei munta. Mu ka maimerei munta ko mu Mamanuga God e kwayubai rabineya idiwu ki pokere mu mo asusu wairau eba kauyagisi. ³⁰⁻³¹ Ko ade wainapumuri; Mamanuga God

e yabuiya ka midiwari ki maimerei munta erida ko wi ka kawakawaya esida. Wi debaga kumai eyaka eyaka ka e iyaba-pupu kewowena wi kwayubaniyau ki pokere wi kudu eba wainapiyoi.”

Iyapana dai Iyesu nene tagamu ko dai e tagararapiyamu
(Ruki 12:8-9)

³² “Nau suwagani wainapumuri; Iyapana nima iyapana paunamugu matarau yagisi ke, ‘Nau ka Iyesu nene’, iyapana nima inako yagisi ki ka nau mete kina nau Mamai kunumau tondau e yabareya suwagani da apunu bo ridi ki e ka nau nene. ³³ Ko iyapana nima iyapana paunamugu matarau yagisi ke, ‘Nau ka eba Iyesu e iyapanai’, iyapana nima inako yagisi ki ka nau mete kina aita ewa nau Mamai kunumau tondau e yabareya matarau suwagani da apunu bo ridi ki e ka eba nau nene.”

Iyesu ka iyapana ewanauwanibu apunai
(Ruki 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Wi bani wainapiyamu da nau bausuwagubuwani da iyapana nuwabagi rabinaya yewe wairau idiwana ki nana. Ko ki pa mena, nau eba ki nene bau-sugubuwani. Nau iyapana purutamana ewanauwatamana ki nana bausugu-buwani. ³⁵ Nau bausugubuwani ki pokaiya ka munumuguma ubumoto mu mamamuguma iyaratamini, ade pete-muguma ubumoto mu inamuguma iyaratamini, ade wawanepumuguma ubumoto mu naimuguma

iyaratamini. ³⁶ Wi iyananimana ragidai ka wi wiga wenaga eyaka mena ki rabineya.

³⁷ Iyapana nima nau maraitau nota kwarikwarisisiniyau ko e eya inai mamai kawayaya daganani nota kwarikwarisitamiyau ki e kwaitana ka nau ewaneya eba uburoto kayayagisi. Ade iyapana nima nau maraitau nota kwarikwarisisiniyau ko e eya gubagai-yoma ade e pe-teiyoma kawayaya daganani nota kwarikwarisitamiyau ki e kwaitana ka nau ewaneya eba uburoto kayayagisi. ³⁸ Iyapana nima nuwaboya ade midi makari nau bananapakani ki maba e mete bananapana ko e tagararapiyau e eya ripa korosi ki eba kawarapiyau, iyapana ki e kwaitana ka nau ewaneya eba uburoto kayayagisi. ³⁹ Iyapana nima e eya iyai karako tondana ki nene mena wainapiyau ade wadau doko ki e ka e eya iyai ewa wadana ki mete kaupiyau. Ko iyapana nima e eya iyai karako nene nau pokanere kaupiyau ki e ka aita ewa iya mibai ki bananapoto.”

*Mamanuga God deni mena nu puyonuga negeni
(Maki 9:41)*

⁴⁰ “Iyapana nima wi diriwaga kwaewagau ki ka e nau diriwani mete kwaewagau, ade iyapana nima nau diriwani kwaewagau ki ka e nau Tonosinibu Apunai e diriwai mete kwaewagau. ⁴¹ Iyapana nima nuwaiya ka Mamanuga God e bonanai waina-piyau wagau apunai e diriwai kwaewagana wainapiyau manako e diriwai kwaeyogono ki ka aita ewa Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai puyo yodono makeya ki ka iyapana ki e mete uburoto puyo ki maba

mo yadini. Ade iyapana nima nuwaiya ka iyapana bagi supasupai kwaewagau apunai e diriwai kwaewagana wainapiyau manako e diriwai kwaeyogono ki ka aita ewa Mamanuga God iyapana bagi supasupai ki puyo kweyono makeya ki ka iyapana ki mete uburoto puyo ki maba mo yadini. ⁴² Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana nima nuwaiya ka awana kasiga miniyana bo gwede mo inako wadana nau ewakumasiniyau ridai bo apunai simaga eba kawaya ki mo kweyana wainapiyau manako kweyau ki ka aita ewa e denai puyo bagi kawaya bananapoto mibai ka e nau ewakuma-siniyawa apunai bo ridai ki waitapupu.”

11

Apunu Diyoni e kowakowaiyoma Iyesu bameya tonotapu

(Ruki 7:18-35)

¹ Iyesu yona ki e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya tadebu kewowena ka e ade kipu ubupu tawana ki kamadubu manako kayawena tawana Gariri rabineya tawa tawa dimawagawa iyapana tadeyawa kabukabuwa umawa.

² Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni dibura rabineya tondawa manako Iyesu badidi kwaewagawa umawa ki sisiyai wainapupu ka e eya tadeyau kabukabuwa ragidai dai Iyesu manupamana ki nana tonotapu. ³ Mu Iyesu bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau nidi da nu wainapamu; Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni apunu mosi ewa

bauwagana sisiyai wagubu wainamipi ki apunai ka kau baganai bo nu apunu kudubai mosi e bauwagana nawanai idiwomu?”

⁴ Iyapana ki inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi wiraiwagi kaiwagi manako wi yabugere badidi empiyamu bo wainapiyamu ki sisiyai kuduba wi apunu Diyoni simuri, iwagi ke; ⁵ ‘Iyapana yabumaga kenekenei ki tawana ade empiyamu; iyapana kerapu-maga badabadamai bo kiyokiyoi ki iyatagubu ka iwu; iyapana kwakwarepu-maga kwatakawawena ki ade bagi-tagubu; iyapana wenagumaga kenekenei ki yona ade wainapiyamu; popotagubu ragidai ki mu dai ade iyatagubu kimpu ubumpu ade iyapana nuwasiyasiya nene idiwu ragidai ki mu ka yona bagi kawaya ki mete wainapiyamu. ⁶ Iyapana nima e midi nau bamaneya eba togayogono ki ka e mibi mamamai tondono.’” Iyesu inako wagubu.

⁷ Apunu Diyoni e tonotapu ragidai ki wiratagubu kayatagubu eweya ka Iyesu iyapana ropani kawaya ika dibimupu idiwa ki apunu Diyoni e nene yona yau tadebu, wagubu ke; “Wi apunu Diyoni bameya iyapana eba idiwu tawaneya kaigubu ki ka wi gwede empamana ki nana wainapamawa? Wi gwaba mosi nusuru gipiyau ki empamana ki nana kaigubu bo? ⁸ Wi gwede empamana ki nana kaigubu? Wi apunu mosi e midi tatamai bagibagi monagawena ki empamana ki nana kaigubu bo? Pa mena. Iyapana midimaga tatamai bagibagi inako umamu ragidai ki mu ka kawakawai ragidai mu tawamaga bagi kawaya rabineya idiwu.

⁹ Ko nau sidimuri; Wi gwede empamana ki nana kaigubu? Wi Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi ki empamana ki nana kaigubu bo? Ena, wi ki nene kaigubu. Ko nau nidiyani wainapumuri; Apunu Diyoni e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai mosi ko e ka ade kawayaya esida.

¹⁰ Mamanuga God e Okai apunu Diyoni nene inako wagubu ke;

‘Nau yonani wagana apunai ka nau bibi yabiri tonopani kau yawatagi meyoto.’

¹¹ Oka ki inako wagubu, ko nau ade nidiyani wainapumuri; Iyapana kuduba emitamiyamu mu paunamugu ka iyapana siruwatamiyau apunai Diyoni e mena ka kawayaya esida, ko aita ewa, Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki marai baiyagisi makeya, ki ka iyapana nima kwarisiwena munu marai munta maba tondau ki e ka ade apunu Diyoni raurupoto esida. ¹² Apunu Diyoni e yonai dimawagawa makeya yabadawa da karako ka yawira ragidai ropani kawayaya Mamanuga God e watai kunumau ki wadamana giripamana pasumana ki nana kwaetagamu.

¹³ Mamanuga God e bonanai waina-pamawa tagamawa ragidai oka badidi tampu ade oragai apunai Mosisi gora tapu mete kina ki mu kuduba ka mara ewa badidi wenawagana ki nana tagubu were ewa ka apunu Diyoni bauwena. ¹⁴ Wi nuwagau mu tagubu ki mibai wainapamana wainapumuri? Ki baganai, wi yona yau mete wainapu-muri; Mu tagubu da oragai apunai Eraidiya aita ewa ade wirawagana bauwagana ki

nana ki ka mu apunu Diyoni e nene tagubu. ¹⁵ Wi

wenaguga mete kina ki ka nau yona yau suwagubuwani ki mibai wi naigida mena wainapumuri.

¹⁶ Wi karako idiwu ragidai wi iyaga badidi maba ki keyakeyai nau badidi maba suwagani? Nau nidiyani wainapu-muri; Wi ka munu rasi imatau damu-piyamu idiwu ki mu maba. Mu ka mu mubo deni deni tagamu kasiwara, tagamu ke;

¹⁷ ‘Wi taereigamana ki nana durere siyemeya ko wi eba taereigubu. Nu nuwaboya umayoi umayoigemeya ko wi yadi eba wadumupu.’

¹⁸ Nau nidiyani wainapumuri; Apunu Diyoni bauwena ki ka e Mamanuga God nene bani ragipupu ade awana waeni ki mo e mete eba kubabu. Ko iyapana e kwaewena ki emupu ka mu e simpu siyasiya, tagubu ke; ‘Kweya kairapu mosi e rabineya tondau.’ ¹⁹ Ade nau Kunumau Kawapuwani Apunai bausugubuwani ki ka nau bani yo awana kubabuwani manako iyapana nau sidimupu, tagubu ke; “Empumuri, e ka kupekupei ade awana kawaya daganani kubarau e yabarai baba-wagau. E takesi wadamu ragidai ade iyapana bigibigi nu tagararatamemei ragidai ki mu waretamaga.” Mu inako tagamu, ko Mamanuga God e katai ka kawaya esida. Iyapana gwedewau Mamanuga God e yonai wainapomoto mibipomoto ki mu ka e katai mibai ki mete kataitagisi.” Iyesu inako wagubu.

*Iyesu eba sumapiyamu ragidai ewa bita yadini
(Ruki 10:13-15)*

²⁰ Iyesu kayawena tawa tawa natere natere kunuma kasiyarai pokaiya matakira ebo ebo

kwaewagawa ki iyapana mu yabumugere mata-rau emupu. Ko mu notamaga eba wirawena ade mu beramaga berokoi ki mu eba kamad-umpu ki pokere e natere ki ragidai nakaritapu tadebu, wagubu ke; ²¹ “Akae, natere Korasini ragidai. Akae, natere Betaida ragidai. Wi ka bita kawayaya daganani bananapumuri. Nau matakira kawakawaya wi paunagau kwaesugekeya. Nau matakira ki maba natere Taya yo natere Saidoni ragidai mu bamamugu kwaesugubena ki ka mu ororeya mena mu beramaga berokoi ki kamad-umpena mu notamaga wira-mpena Mamanuga God kabuwampena manako gwedegwede tegetegerei umampena ku pasitagumpena ade mibi nuwaboyai idimpena. ²² Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e idai gurai iyapana naurigau ugwa-diniyana ragiragi ki marai baiyagisi ki ka e natere Taya yo natere Saidoni ragidai kawayaya daganani nuwanuwa-tamini ko e wi maraitau nuwanuwa-niyoto. ²³ Ade wi natere Kaponiyamu ragidai; Wi bani wainapiyamu da wi wibo kasiyaraga pokaiya esida kunumau yamuri, ko nau nidiyani wainapumuri; Pa mena, wi ka deni mena erida bita wadamana wateya sumuri. Nau matakira kawakawaya wi paunagau kwaesugekeya. Nau matakira ki maba natere Sodomu ragidai mu bamamugu kwaesugubena empena ki ka mu nateremaga ki eba giriwagubena ko mu karako mete idimpibena. ²⁴ Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e idai gurai iyapana wi naurigau ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi ki ka e natere Sodomu ragidai mu kawayaya daganani nuwanuwatamini

ko e wi maraitau nuwanuwaniyoto.” Iyesu inako wagubu.

Nau bamaneya baiwagi aiyata maramara idi-woi

(Ruki 10:21-22)

²⁵ Ki makeya ka Iyesu Mamanuga God bameya parauwena, wagubu ke; “Mamai, kau ka kunuma yo waira Kaiwawoi ki pokere nau kau parau-niyakani. Gora kataimugu ragidai ade katai ebo ebo kataitagubu ragidai ki mu bamamugu ka kau yonagi wekepipi. Ko iyapana karako munu rasi maba idiwu ki mu mena bamamugu ka kau notagi matarapipi. ²⁶ Ena, Mamai, kau kaubo nuwageya wainapipi da ki ka baganai ki pokere kau inako kwaenugibi.”

²⁷ Iyesu e Mamai bameya inako parauwena kewowena ka e iyapana ade tadebu, wagubu ke; “Nau Mamai gwedegwede kuduba tegebu umani sidibu. E mena e eya Gubagai nau kataisinibu wetawetara ade nau niya mena ka nau Mamai kataipuwani wetawetara. Ade iyapana gwedewau nau naubo nuwaneya winetapuwani da mu nau Mamai kataipamana ragidai ki mu mena ka nau Mamai mete kataipomoto.

²⁸ Wi gwedewau bita kawaya kawara-piyamu ki pokere wi wairoroigubu kasiyaraga kewowena ragidai ki wi kuduba nau bamaneya baiwagi manako nau aiyata wi negeyani. ²⁹ Nau kewatani kawarapakani ki wi mete wadumuri wi kwepokaragau tamuri manako nau kwaesugakani ki wi nau emisinimuri makeya makeya kwaiwogoi.

Wi inako kwaiwogoi ki ka wi aiyata bananapumuri mibai ka nau kwarisisugubuwani moyamoyakai tondakani. ³⁰ Nau kawatani ki daikerei wi kawarapamana ki nana negeyakani ki bitai ka eba bisì kawayà ko tekatekai.” Iyesu inako wagubu.

12

Aiyata pa idiwana marai ki yonai (Maki 2:23-28; Ruki 6:1-5)

¹ Mara eba rowarowa kewowena eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina aiyata marai ki makeya yawata mo kaya-tagubu manako yawatau ka mu kokora mo bameya bautagubu. E tadeyau kabukabuwa ragidai kokora ki kawareya kaiwa ka mu gwaba mosi ki madai dai asusu toporupamawa tepa-mawa idamugu kotopamawa manako madai mibai ki kupamawa kaiwa. ² Mu inako kupamawa kaiwa ki ka Parisi ragidai dai mu emitampu manako mu bautagubu Iyesu simupu, tagubu ke; “Kau kowakowagiyoma buri emitami. Nu aiyatanuga marai ki makeya mu inako kwaetagamu ki ka mu goranuga ki raurupiyamu.”

³ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Takari kawayà oragai apunai Dewida badidi kwaewena ki bususui mu oka tampu ki wi iyaba-mupu kataigubu bo pa mena? E kowakowaiyoma mete kina wetei metapu, ⁴ manako oragai apunai Dewida Mamanuga God e Tawai rabineya yapu bani buredi ki iyapana Mamanuga God nene puyo ika nakamupu ki dai e tepupu kubabu ade dai mete

tepupu e kowakowaiyoma tagebu kupamupu. E inako kwaewena, ko gora wagau da bani ki ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu mena kupomoto. ⁵ Ade oragai apunai Mosisi gora tapu ki wi iyabamupu bo pa mena? Gora wagau da Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu ka aiyata marai ki makeya mete kina Mamanuga God e Tawai rabineya upitogomono. Mu aiyata marai ki kaisi raurupiyamu ko Mamanuga God e yabuiya ka mu eba paerepiyamu.

⁶ Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e Tawai ka gwede mo kawaya ko ade gwede mo kawaya esida ki karako bauwena. ⁷ Oka mo wagubu ke; ‘Wi papa nau nene puyo pasumu ki nau eba nuwaneya, ko wi nuwaga notaga iyapana nuwanuwatamana mu nene kwaiwagamana ki nana ki nau nuwaneya.’ Wi yona ki mibai kataigu-mpena ki ka wi karako nari yonai pa asusu iwagamu ki eba iwagumpena. ⁸ Kunumau Kawapu Apunai e ka aiyata marai ki debai. E ka esida, ko aiyata marai ka erida.”

*Apunu mosi e idai kiyokiyowena
(Maki 3:1-6; Ruki 6:6-11)*

⁹ Iyesu tawa ki kamadubu manako kayawena guriguri tawai mo yapu. ¹⁰ Tawa ki rabineya ka apunu mosi e idai kiyokiyowena bisi kayawena ika tondawa. Ko mara ki ka aiyata marai ki pokere iyapana dai Iyesu naigida mena empamana da e aiyata marai ki makeya gwede mo paerepana manako mu ki pokaiya e siyamana wirawira ki nana ika mete bautagubu. Bautagubu manako

manumupu, tagubu ke; “Sigira ragidai ki nu aiyata marai ki makeya mu iyatamomu bo pa mena? Nu goranuga ki nene badidi wagau?” ¹¹ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi papaga sipi mosi aiyata marai ki makeya uruba mo rabineya kauyagisi ki ka wi sumuri papa ki tainipumuri iyapumuri bo pa mena? Ena, wi sumuri tainipumuri iyapumuri. ¹² Papa sipi ki ka eba gwede kawaya mosi ko iyapana ka kawaya esida ki pokere nu sigira ragidai aiyata marai ki makeya waita-tamomu ki ka nu gora eba raurupe-mei.” ¹³ E inako wagubu manako wirawena idai kiyokiyoi apunai ki sibu, wagubu ke; “Kau idagi roronapi.”

Apunu ki e idai roronapiyawa makeya ka e idai ki garugaru mena supasupawena iyawena e idai daikere ki maba wenawena. ¹⁴ Parisi ragidai Iyesu kwaewena ki emupu ka mu tawa ki kamadumpu manako e minimana po ki keketai kupamawa.

Mamanuga God e bigabigai apunai winepupu

¹⁵ Parisi ragidai Iyesu minimana po keketai kupamawa ki e eya wainapupu ki pokere e kipu ubupu tawana ki kamadubu kayawena. Iyapana ropani kawaya e ewakumamupu kayatagubu. Iyapana dai mu sigiramaga mete kina ki ka e mu kuduba iyatapu, ¹⁶ ko e mu tatamatapu tadebu da mu e sisiyai ki iyapana eba tademana ki nana. ¹⁷ E inako kwaewena ki ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya takari kawaya oka tapu ki mibai wenawagana ki nana. Oka ki wagubu ke;

- 18 ‘Mamanuga God inako wagau; Yau ka nau bigabigani apunai winepuwani. Nau nuwaneya po eyo ade e mamamai nau suwagakani. Nau Keyaini ki nau e rabineya tapuwani ade nau kasiyara kwe-buwani da iyapana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau e umuneya nau notani bagi supasupai ki kataipamana ki nana.
- 19 Iyapana e siyomoto siyasiya ki e denai eba yagisi ade e bonanai ragiragi kawaya eba yagisi. Natere natere imatau ka mu e bonanai eba wainapomoto.
- 20 Iyapana gwedewau kasiyaramaga pa mena ragidai ki mu bamamugu ka e kwarisiyagisi naigida mena kwayubatamono, ade iyapana gwedewau waitamaga pa mena da mu notamaga kauwena ragidai ki e mu togitamini. E inako kwae-yogono yarono da nota bagi supasupai baiyagisi nota oragai kuduba raurutamini kewoyagisi makeya.
- 21 E mu waitatamana ki nana ka iyapana tawana tawana kuduba mu notamaga e bameya nota-pomono ade e nawanai idiwono.’

Oragai apunai Aisaiya e Mamanuga God yonai oka inako tapu.

Iyesu ade Besaboro

(Maki 3:20-30; Ruki 11:14-23)

22 Ki makeya ka iyapana dai ubumpu apunu mosi kweya kairapu e rabineya tondawa ki pokere e yabui kenewena ade e tenawarai bisi kayawena yona eba wagawa ki wadumpu Iyesu bameya bautagubu. Iyesu apunu ki iyapupu

manako e yabui papupu makeya ki ka e tawana empupu ade yona mete wagubu. ²³ Iyapana ropani kawayaya ika idiwa Iyesu matakira kwaewena ki emupu ka mu notamaga kowena kodabamaga kamupu manako mubo manu kasiwara-tagamawa, tagamawa ke; “Apunu yau ka oragai apunai Dewida e momai ki nawanai nu idiwei ki e baganai bo?”

²⁴ Parisi ragidai iyapana inako tagubu wainamupu ka mu denai tagubu ke; “Ki pa mena. Kweya kairapu kawai-maga Besaboro e rabineya tondau kasiyara kweyau manako kasiyara ki mena pokaiya ka e kweya kairapu kuduba ki siwakeketamiyau.”

²⁵ Mu inako tagubu, ko mu nuwa-maga notamaga ka Iyesu ororeya mena empupu kewowena ki pokere e denai tadebu, wagubu ke; “Tawana mosi ki ragidai nuwarara tagarara kande kasiwaratogomono idiwono ki ka mu purutagisi mu mubo mubo kayatagisi manako tawanamaga ki gumoroyagisi gwaba umuroto. Ade iyapana tawa eyaka mena bo natere eyaka mena rabineya purupomoto kandetogomono idiwono ki ka mu iyamaga giriya gisi mu mubo mubo kayatagisi. ²⁶ Ki maba, Berokoi Apunai Seitani e ebo kowaiyoma mete kande kasiwaratogomono ki ka e kasiyarai badidi maba uburono, mibai ka e kowakowaiyoma purupurutagubu mu mubo mubo idiwu. ²⁷ Wi iwagamu da nau kweya kairapu kawaimaga Besaboro e kasiyarai tegeyau pokaiya kweya kairapu siwakeketamakani, ko nau e kasiyarai pokaiya kwaesugubena maba ki ka wi wiga

kowaguma nima kasiyarai pokaiya kweya kairapu ki siwakeke-tamuimbena? Besaboro mu mete kasiyara tageyau bo? Wi wiga kowa-guma ki manutamuri da mu muga tagisi. ²⁸ Nau ka eba Besaboro e kasiyarai pokaiya kwaesugakani ko nau Mamanuga God e eya Keyai ki kasiyarai pokaiya kweya kairapu siwakeke-tamakani bautagamu kayatagamu. Ki pokaiya ka wi kataiwagi da Mamanuga God e gari rabinaya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki marai wana wi bamagau bauwena.

²⁹ Iyapana mosi nuwaiya ka kasiyara apunai mosi e tawai baupana e gwede-gwedei kuwawagana wainapiyau ki ka e yabiri kayayagisi kasiyara apunai ki yadini e idai kerarai umeme dokodoko-poto taroto were ewa tawa ki yaroto apunu ki e gwedegwedei kuwayagisi.

³⁰ Iyapana nima nau diriwani eba kwaewagau ki ka e nau tagararasiniyau, ade iyapana nima nau eba waitasiniyau nau iyapananiyoma eba waratamiyau ki ka e mu daburitamiyau.

³¹ Nau suwagani wainapumuri; Iyapana berokoi badidi kwaetagubu bo tagubu ki kuduba ka Mamanuga God empoto surupoto e tagaiya deni mena kwenupoto. Ko iyapana nima uburoto Mamanuga God e eya Keyai ki siyoto siyasiya ki ka Mamanuga God iyapana ki e bigi empana notagogapana ki yawatai pa mena. ³² Iyapana gwedewau nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau sidimoto siyasiya ki ka Mamanuga God mu bigimaga ki empana surupana yawatai mete kina. Ko iyapana gwedewau ubumoto Mamanuga God e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya ki siyomoto siyasiya ki

ka Mamanuga God mu bigimaga ki empoto ko mara karako ade mara ewa ka e mu bigimaga ki eba surupoto.”

Ripa mibai kirau ki yonai
(Ruki 6:43-45)

³³ “Ripa iruirui kawaya ki e ka mibai bagi mena kirotu, ade ripa wayowayoi ki e ka mibai berokoi mena kirotu. Wi ripa mibai empumuri ki pokaiya ka wi kataiwagi da ripa bani ka iruirui ade ripa bani ka wayowayoi. ³⁴ Wi ka motamota berokoi ki e momoiyoma. Wi rabinagau ka nota berokoi mena posiwena ki pokere wi badidi maba wi umunuga pokaiya yona bagi iwagi? Ki pa mena. Iyapana nima yona berokoi e umuneya wagau ki ka e rabineya berokoi badidi notapiyau ki mena makeya e umuneya posiwagau. ³⁵ Ki maba, apunu bagai ki e nuwai notai ka taniwena ki pokere e bagi mena kwaewagau. Ko apunu berokoi e nuwaiya notaiya ka berokoi mena posiwena ki pokere e berokoi mena kwaewagau.

³⁶ Nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e idai gurai iyapana kuduba wi naurigau ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi makeya ki ka e uburoto wi yewe wairau yona mibai pa mena kororai iwagamawa ki kuduba e mete matarapoto denai negeni. ³⁷ Wi yona supasupai iwagubu bo yona eba supasupai iwagubu wi yonaga ki pokaiya ka e wi iyapana bagi nidini bo iyapana berokoi nidini.”

Iyapana matakira nene tagamawa ki yonai
(Maki 8:11-12; Ruki 11:29-32)

³⁸ Ki makeya ka Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai dai mete kina bautagubu Iyesu simupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa apunai, nu nuwanugu kau matakira mo kwaenuwagi da nu empamu.”

³⁹ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi karako idiwu ragidai wi beraga ka eba bagi ade wi Mamanuga God bameya rauru kawa-kawara ki berai maba kwaiwagamu idiwu ki pokere wi kunuma matakirai empamana ki nana iwagamu. Ko matakira inako mo wi bamagau eba wenayagisi. Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Diyouna e bameya badidi wenawena, waigugu ki mena maba wi bamagau wenayagisi. ⁴⁰ Oragai apunai Diyouna mara apeya eyaka iyana kawaya mo rabineya tondawa ki maba ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai mara apeya eyaka waira rabineya surani tondoni. ⁴¹ Oragai apunai Diyouna dimawagawa makeya ka tawana Niniwe ragidai mu notamaga wirawena mu beramaga berokoi kuduba kamadumpu. Ko wi inako eba kwaigubu ki pokere Mamanuga God e idai gurai iyapana kuduba wi naurigau ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi ki ka tawana Niniwe ragidai ki mu mete ubumoto mu idamaga gurai wi naurigau ugwadini-moto ragiragi. Oragai apunai Diyouna e ka apunu kawaya, ko nau suwagani wainapumuri; E ka ade erida ko karako bauwena apunai ki e ka kawaya esida. ⁴² Ade takari kawaya ka tawana Seba ragidai mu ridimaga kawai mosi tawana uwama kawaya were yabadubu apunu kawai Soromoni e notai supasupai pokaiya dimawagawa ki yonai

waina-pana ki nana. Apunu Soromoni e ka kawayaya, ko nau suwagani wainapu-muri; Eka ade erida ko karako bau-wena apunai ki e ka kawayaya esida. Ki pokere Mamanuga God e idai gurai iyapana naurigau ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi ki ka ridi kawai ki e mete uburoto e idai gurai iyapana karako idiwu ragidai wi naurigau ugwadiniyoto ragiragi.

⁴³ Nau nidiyani wainapumuri; Keyai berokoi iyapana mosi kamadini bai-yagisi kayayagisi ki ka e aiyata tondana aiyatawagana tawai waunai mosi kwaenepono umono. E wata bagi mosi eba bananapoto, ⁴⁴ ki ka e notai yagisi ke; ‘Nau karako ade wirasugani wata naiya tondekeya ki wateya ade kaya-sugani.’ E notai inako yagisi manako e wirayagisi baiyagisi ki ka e tawa memupu waramupu monagamupu bagi kawayaya ki empoto, ⁴⁵ ki pokere e mamamayagisi kayayagisi e kowaiyoma e maba ko ade berokoi kawakawayaya esida ida daikere kewowena daikere apeya (7) ki waratamini manako mu baitagisi ewapuru iyapana ki e rabineya ika idiwono. Naiya, keyai berokoi eyaka mena iyapana ki rabineya tondawa makeya, ki ka iyapana ki bagasitau tondawa. Ko karako ka keyai berokoi ropani kawayaya e rabineya idiwu ki pokere e iyai ka berokoi kawayaya. Iyapana mara karako bera berokoi kwaetagamu idiwu ragidai ki mu ka bita kawayaya ki maba bananapomoto.” Iyesu inako wagubu.

*Iyesu inai ade e eya yowaiyoma
(Maki 3:31-35; Ruki 8:19-21)*

⁴⁶ Iyesu iyapana inako tadeyawa kabukabuwa tondawa makeya ka e eya inai ade e eya yowaiyoma mete kina ika bautagubu. Mu tawa rabineya eba yamupu ko ika matarau ubumawa Iyesu kawarana da mu e mete yonatagamana ki nana ki yonai mena tawa rabineya tonomupu. ⁴⁷ Mu yona mena tonomupu manako iyapana mosi ubupu Iyesu sibu, wagubu ke; “Kau inagi ade kau yowagi-yoma mete kina bautagubu tawa ureya ubumu kau mete yonaigamana ki nana tagamu.”

⁴⁸ E inako wagubu, ko Iyesu e denai sibu, wagubu ke; “Nau inai ka nima? Ade nau yowaniyoma ka gwedewau?” ⁴⁹ E inako wagubu ade wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai emitapu manako iyapana tadebu wagubu ke; “Nau tadeyakani kabukabuwa ragidai yau emitamuri. Mu ka nau nau yowani-yoma ade nau inaniyoma. ⁵⁰ Iyapana gwedewau nau Mamai kunumau tondau e nuwaiya badidi wainapiyau ki makeya makeya kwaetogomono ki mu ka mibai nau yowaniyoma, nau egapuniyoma, ade nau inaniyoma.” Iyesu inako wagubu.

13

Momai upu ki waigugui (Maki 4:1-9; Ruki 8:4-8)

¹ Mara eyaka mena ki rabineya ka Iyesu tawa ki kamadubu manako kayawena kaburu kawaya ki papateya bauwena kwarisiwena ton-dubu manako e iyapana ika tadeyawa kabukabuwa tondawa. ² Iyapana ropani kawaya eba bigabigai bautagubu e yonai wainapamana ki nana e

kwagara-mupu idiwa ki pokere Iyesu waka mosi ika kaburu papateya uburawa ki kawareya yapu tondawa ko iyapana kuduba ka kaburu ki papateya wairau idiwa. ³ E yona marai kawai kuduba waigugu were tadeyawa manako paunau ka e waigugu mosi inako tadebu, wagubu ke;

“Apunu mosi ka momai dai urana kayawena. ⁴ E momai ki urawa umawa da momai dai yawatau kerapu dabireya gwegwetagubu manako midiwari garugaru mena bautagubu momai ki kupampu gawarara. ⁵ Momai dai ka e yaroyaro kawareya upu manako momai ki garugaru mena ugwadubu susukwana. Ko waira ki ka eba kawaya, ⁶ ki pokere madega ubupu urabu ki ka momai ki garugaru mena suratagubu, mibai ka witai waira rabineya eba supu. ⁷ Ade momai dai ka gwabau gaya kakapareya gwegwetagubu wenatagubu ko gwaba ubupu niniuraurapupu ki pokere wenatagubu ko mibai eba kipu. ⁸ Ko momai dai ka e waira bageya upu manako ugwede susukwanapupu wenatagubu kawakawayatagubu mibai kipu. Dai ka mibai apunai ida daikere mena (100) kipu, dai ka mibai apunai apeya eyaka (60) kipu, ade dai ka apunai eyaka mena ida esida mena (30) inako kipu. ⁹ Wi we-naguga mete kina ki ka wi nau waiguguni yau suwagu-buwani ki mibai naigida mena wainapumuri.” Iyesu inako wagubu.

*Iyesu gwede nana waigugu were tadeyawa?
(Maki 4:10-12; Ruki 8:9-10)*

¹⁰ Iyesu yona ki wagubu eweya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu man-

ako manumupu, tagubu ke; “Kau badidi pokere iyapana waigugu were tadeyei?”

¹¹ Mu inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya idiwana ki yonai weke-wekei ki mibai kuduba ka nau wi mena nidiyakani ko mu eba tadeyakani.

¹² Iyapana nima Mamanuga God e yonai mibai wainapupu wadubu doko ki ka e yona waunai mosi ade wainapoto yadini manako Mamanuga God e eya katai iyapana ki e rabineya kawaya-yagisi. Ko iyapana nima yona ki eba wainapupu wadubu doko ki ka e ewa mo eba yadini ade marai munta waina-pupu ki mete gogayagisi.

¹³ Nau iyapana waigugu were tadeyakani ki mibai ka mu yabutamiyamu ko mu mibai eba empiyamu. Ade mu wenagu-mugere wainapiyamu ko mu mibai eba wainapiyamu.

¹⁴⁻¹⁵ Mu inako kwae-tagamu ki ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Aisaiya takari kawaya oka tapu ki mibai wena-wena yau kena. Oka ki wagubu ke; ‘Wi wenaguga wi wiga bodamupu. Wi yabuga wi wiga kenemupu. Ade wi rabinagau wi wiga gudu uma-mupu.

Ki pokere wainapiyoi, wainapiyoi, ko wi mibai eba wainapumuri. Yabu tamiyoi, yabu tamiyoi, ko wi mibai eba empumuri.

Wi empamana eba wainapiyamu. Wi wainapamana eba wainapiyamu. Wi kataigamana mete eba waina-piyamu.

Wi wainampena ki ka wi mibai mete bananam-pena manako wi notaga wirawagubena wi Mamaga God nau bamaneya da nau iya wi negebena.’

¹⁶ Iyesu Mamanuga God e okai ki kawareya inako wagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai ki ade tadebu, wagubu ke; “Ko wiyo, wi ka wi yabuga pokaiya empiyamu ade wi wenaguga pokaiya wainapiyamu ki pokere mamamaiwogoi. ¹⁷ Nau yona mibai suwagani wainapumuri; Oragai Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ropani kawaya ade iyapana ropani kawaya naiya idiwa mete kina ki mu ka wi karako empiyamu ki mu mete empamana wainapamawa ko mu eba emupu. Ade wi karako wainapiyamu ki mu mete wainapamana wainapamawa ko mu eba wainamupu.” Iyesu inako wagubu.

Momai urawa waigugui ki mibai Iyesu matarapupu

(Maki 4:13-20; Ruki 8:11-15)

¹⁸ “Apunu momai urawa ki waigugui mibai nau karako suwagani wainapu-muri; ¹⁹ Iyapana gwedewau Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki yonai wainapomoto ko mu mibai naigida eba kataitagisi, ki mu ka momai yawatau kerapu dabireya gwegwetagubu ki maba. Iyapana ki mu ka Mamanuga God e yonai wainapomoto ko Berokoi Apunai Seitani garugaru mena baiyagisi mu notamaga yadini gogapoto manako yona badidi wainamupu ki e surupoto. ²⁰ Momai yaroyaro kawareya gwegwetagubu ki mibai ka yau kena; Iyapana dai Mamanuga God e yonai wainapomoto manako mamamatagisi, ²¹ ko yona ki mibai mu rabinamugu eba supu tawa-wena ki pokere mu rowarowa kawaya

eba mamamatogomono. Mu yona ki pokaiya berokoi mosi bananapomoto bo iyapana dai ubumoto mu giritamini pasutamini ki ka mu Mamanuga God e yonai ki garugaru mena notagoga-pomoto ewamugere wiratagisi. ²² Ade momai gwabau gaya kakapareya gwegwetagubu ki mibai ka yau kena; Iyapana dai Mamanuga God e yonai wainapomoto ko mu mubo iyamaga nene mena notapomono ade waira yau purapurai empomono yabumaga midiyayogono. Mu notamaga ka ki mena kawareya ukworono manako nota ki uburoto Mamanuga God e yonai badidi wainamupu ki utapoto da mu mibimaga mo eba kirotu. ²³ Ko iyapana dai ka e momai waira bageya upu ki maba. Mu ka Mamanuga God e yonai wainapomoto sumapomoto manako mu mibimaga mete kirotu. Dai ka mu mibimaga apunai ida daikere mena (100) kirotu, dai ka mu mibimaga apunai apeya eyaka (60) kirotu, ade dai ka mu mibimaga apunai eyaka mena ade ida esida mena (30) kirotu.” Iyesu inako wagubu.

Gwaba kokorau wenawena ki waigugui

²⁴ Iyesu waigugu ade mosi tadebu, wagubu ke; “Wi Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai mosi nau nidiyani wainapumuri; Ki ka apunu mosi momai bagibagi dai tepupu e kokoreya upu ki maba. ²⁵ Kemora mo rabineya iyapana kuduba ukwapamawa tetamugu ka apunu ki e iyarai mosi gwaba berokoi ki momai dai tepupu apunu ki e kokoreya bauwena manako momai bagi kawayu ki kawarimugu ka e momai berokoi ki

kwisipupu kayawena. ²⁶ Momai bagi kawayaya upu ki kawayawena supupu ki kaparimugu ka gwaba berokoi ki mete wenatagubu.

²⁷ Wenatagubu emupu ka upi ki apunai e bigabigaiyoma dai e bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Bada, kau momai bagi mena upi ko badidi pokere ka gwaba berokoi ki mete kaparimugu wenatagubu.”

²⁸ Upi apunai yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Nau iyarani mo bauwena ki kwaewena.”

E inako wagubu manako mu e ade manumupu, tagubu ke; “Kau nuwageya nu kaigamu gwaba berokoi ki kwai-pamu isiyapamu bo?”

²⁹ Ko e denai tadebu, wagubu ke; “Pa mena, wi inako kwaiwagi ki ka wi kwaenda momai bagi dai mete kwaipu-muri, ³⁰ ki pokere karako pa idiwomu yamomu da maura marai baiyagisi were. Nu inako kwaigomu ki ka momai bagi ade gwaba berokoi ki ewapuru kawakawayatagisi manako maura marai baiyagisi ki ka nau raupomu ragidai tonotamani da mu yabiri gwaba berokoi ki kwaipomoto bawapomoto matau pa-sumoto manako ewa ka mu mibai bagi ki raupomutagisi nau tawani rabineya nakapomoto.”

Damaya madai ki waigugui
(*Maki 4:30-32; Ruki 13:18-19*)

³¹ Iyesu iyapana waigugu were inako tadebu ko kawareya ade wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai mosi nau karako wi nidiyani wainapu-muri; Ki ka apunu mosi ripa damaya

madai tepiyau urau ki maba. ³² Ripa dai mu madimaga ka kawakawaya ko damaya madai rabineya ka momai rasirasi. Momai marai munta eyaka mena inako ki kauyagisi wairau suroto wena-yagisi ki ka aita ripa kawaya mo wena-yagisi ragaragapoto manako midiwari baitagisi ragai ki kawareya tawatagisi.”

*Bani buredi kawayawagana ki waigugui
(Ruki 13:20-21)*

³³ Iyesu waigugu mosi iyapana ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai ade mosi nau karako wi nidiyani wainapumuri; Ki ka ridi mosi bani buredi kawaya-wagana domai marai munta mo yadini suguna mete wirapoto taroto manako suguna ki kawayayagisi yaroto ki maba.”

*Iyesu waigugu mena pokaiya iyapana tadeyawa
(Maki 4:33-34)*

³⁴ Iyesu waigugu mena pokaiya iyapana ropani kawaya tadeyawa umawa ko e yona matarau mo mu eba tadebu. ³⁵ Mamanuga God e bonanai waina-piyawa wagawa apunai mosi naiya oka tapu ki mibai wenawagana ki nana ka e inako kwaewena. Oka ki wagubu ke; ‘Mamanuga God kunuma waira yamanapupu makeya yabadawa da karako e yonai mibai iyapana eba kataitagamana ki nana wekepupu ki yonai ka nau waigugu mena pokaiya mu tadeyani.’

Momai bagi ade berokoi ki waigugui Iyesu matarapupu

³⁶ Iyesu iyapana ropani kawaya ki kamadi-tapu tawa rabineya yapu ton-dubu makeya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bau-tagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kai-wawonuga, kau gwaba momai berokoi kokorau wenawena ki waigugui nuwagibi ki mibai kau karako matarau nuwagi da nu wainapamu.”

³⁷ Mu inako tagubu, ki pokere Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Momai bagi upu apunai ki e ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai. ³⁸ Kokora ki ka waira kuduba madega kauwagau madega posiwagau, ade momai bagi ka iyapana kuduba ki aita ewa Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki ragidai. Gwaba berokoi ki momai kwisipupu ka Berokoi Apunai Seitani e iyapanaiyoma, ³⁹ ade iyara apunai ki ka Berokoi Apunai Seitani e eya. Maura marai ki ka mara siyareya, ade raupomutagamana ragidai ki mu ka Mamanuga God e aneyaiyoma.

⁴⁰ Mu gwaba berokoi ki kwaimpu matau isiyamupu ki maba mara siyareya ⁴¹ ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau aneyaniyoma tonotamani da mu nau garini rabineya kayatagisi gwede kuduba iyapana bigi tageyau ade iyapana gwedewau berokoi kwaetagamu ragidai ki mu kuduba mete kina purutamini damutamini, ⁴² manako tetamini mata maramara urau ki nonareya isiyatamini. Isiyatamini manako mu ika yadi kimono uwarimaga sisiripomono ‘aige, aige’ togomono idiwono. ⁴³ Mara ki makeya ka Mamanuga God e eya iyapanaiyoma bagi supasupai kwaetagamawa ragidai ki mu tanimaga madega

maba tapapoto manako mu e gari rabineya idiwono. Wi wenaguga mete kina ki ka wi nau waigugu suwagubuwani yau ki mibai naigida mena wainapumuri.”

Waigugu yonai dai yau kena

⁴⁴ Iyesu inako wagubu manako waigugu dai ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai ade mosi nau karako wi nidiyani wainapumuri. Ki ka apunu mosi waira ukwapupu rabineya purapura bagi kawaya mo bananapupu ki maba. E purapura ki empupu ade utapupu kamadubu manako mibi mamamai garugaru mena kayawena e ebo gwedegwedei kuduba tepupu nidapupu manako denai bowa madai wadubu ki pokaiya ka e wirawena waira ki gimrapupu. E waira gimara-pupu kewowena ki ka purapura waira rabineya ki mete e nene.

⁴⁵ Ade Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai ade mosi ka yau kena; Ki ka purapura deni deni nida kasiwarawagau apunai mosi taene bagi kawaya mo kwaenepiyau umau ki maba. ⁴⁶ E taene bagi kawaya mo bananapoto ki ka e wirayagisi kayayagisi e ebo purapurai kuduba nidapoto manako denai bowa madai yadini ki pokaiya ka e kayayagisi taene bagi kawaya ki gimrapoto.

⁴⁷ Ade Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai ade mosi ka yau kena; Ki ka iyapana kimai wasisinau ragidai puwarimuguma tempu kaya-tagubu kaburu rabineya nunumupu manako raubiyo

kiyabumaga ebo ebo waramupu ki maba. ⁴⁸ Mu puwari-muguma tainitamini borau positagisi ki ka mu raubiyo kwanapomoto. Raubiyo bagi ki mu kodemaga rabineya nunu-moto ko berokoi ki mu isiyapomoto. ⁴⁹ Mara siyarai ki marai baiyagisi ki ka inako maba wenayagisi. Mamanuga God e aneyaiyoma kayatagisi iyapana bagi supasupai ragidai mu paunamugu iyapana beramaga berokoi ki kwana-tamini, ⁵⁰ manako tetamini mata maramara urau ki nonareya isiyatamini. Isiyatamini manako mu ika yadi kimono uwarimaga sisiripomono ‘aige, aige’ togomono idiwono.”

⁵¹ Iyesu waigugu ki wagubu kewo-wena ka e tadeyau kabukabuwa ragidai ki emitapu manako manutapu, wagubu ke; “Nau keyakeyai karako suwagu-buwani ki mibai wi wainamupu bo pa mena?”

“Ena, nu wainamipi.” ⁵² Mu inako tagubu ki pokere Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau keyakeyai mo wi nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ubumoto nau sumasinimoto manako Mamanuga God e gari rabineya kayatagisi yona waunai mete kataitagisi ki ka mu tawa apunai e tawai rabineya kaniyau e gwedegwedei waunai ade oragai ewapuru tepiyau ki maba.” Iyesu inako wagubu.

*Natere Nasareta ragidai Iyesu tagararamupu
(Maki 6:1-6; Ruki 4:16-30)*

⁵³ Iyesu waigugu kuduba ki wagubu kewowena ka e tawana ki kamadubu, ⁵⁴ manako wirawena e ebo tawaneya ade kayawena. E guriguri tawai rabineya Mamanuga God e yonai iyapana tadeyawa

kabukabuwa tondawa. Iyapana ropani kawayá e yonai wagawa ki wainapamawa ka mu notamaga kowena, tagamawa ke; “Apunu yau ka yona kawayá kawayá yau bani wainapupu bauwena wagau? Nota yau ka nima e kwebu? E matakira ebo ebo mete kwaewagau ki kerarai ka badidi? ⁵⁵ E ka ripa meyau kaitepiyau tawa wadau apunai ki e gubagai. E inai ka Meri ade e yowaiyoma ka Diyemesi yo Diyosepa yo Saimoni yo Diyudiyasi. ⁵⁶ Ade e egapuiyoma ka nu mete yewe idiwei. E ka pa tawa munai ko e katai kawayá yau ka e bani wadubu?” ⁵⁷ Iyapana inako tagubu manako Iyesu simpu siyasiya tagararamupu.

Ko Iyesu iyapana tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai ki e ka tawana tawana umono manako iyapana e wiwirapomono e diriwai kwaetogomono ko e wirayagisi e ebo tawaneya baiyagisi ki ka e eya iyapanaiyoma e eba wiwirapomono ade e diriwai mete eba kwaetogomono.”

⁵⁸ Iyapana ika idiwa e eba suma-mupu ki pokere natere ki rabineya ka e matakira ropani kawayá eba kwaewena.

14

Iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni powena

(Maki 6:14-29; Ruki 9:7-9)

¹ Mara ki makeya ka tawana Gariri ragidai mu kawaimaga si ka Erodi Iyesu sisiyai wainapupu, ² manako e kowakowaiyoma tadebu, wagubu ke; “Apunu yau kena e ka bani iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni powena ki ade

iyawena kipu ubupu ki pokere e kasiyara wadubu matakira ebo ebo inako kwaewagau.”

³⁻⁵ Apunu Erodi inako wagubu ki mibai ka e naiya e yowai Piripo e wainai si ka Erodiyasi kuwawena uwapu ki pokere iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni ubupu e kawareya kawareya sisibapiyawa, wagawa ke; “Kau nadawagi kuwanugibi ki kau gora raurupipi bera berokoi kwaenugibi.” Apunu Diyoni inako wagawa tondawa ki pokere apunu Erodi gagayawena Diyoni deni mena miniyana po wainapupu. Ko e Diyu ragidai mu kudumugu mete wainapupu mibai ka iyapana kuduba kataimugu da apunu Diyoni e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi. Apunu Erodi iyapana kudumugu wainapupu ki pokere e piyara ragidai tadebu da mu Diyoni pa wadamana e idai kerarai umamana dokodoko manako diburapamana ki nana wagubu.

⁶ Ki eweya, iyapana apunu Erodi wenawena marai ki kupei kupe-tagamawa idiwa ki mareya ka ridi Erodiyasi e petei bauwena apunu Erodi e daiyoi bautagubu ragidai mete mamamatagamanya ki nana mu yabara-mugu taerewagawa kaniyawa yabadawa. Apunu Erodi munu ridai ki badidi kwaewena empupu ka e rabinai bagiwena, ⁷ manako gwaiyaba kaimatana e sibu, wagubu ke; “Nau mibai nidiyakani; Kau gwede mo nene wainapiyei nuwagi ki kuduba nau kau negeyani.”

⁸ Apunu Erodi inako wagubu, manako munu ridai ki e inai nuwaiya badidi wainapiyawa ki e kataiya ki pokere e denai wagubu ke; “Nau nuwaneya kau tegeyana ka yau kena; Iyapana

siruwa-tamiyawa apunai Diyoni e gobai wi karako memuri puru manako e debai ki wi yogo kawareya tamuri nau tegemuri.”

⁹ Apunu Erodi yona ki wainapupu ka e nuwaboyawena. Ko e ororeya mena e daiyoi bautagubu ragidai mu yabumugu munu ridai ki gwaiyaba kaimatana sibu ki pokere e piyara ragidai tadebu da mu munu ridai ki nuwaiya badidi ki makeya makeya kwaetagamana ki nana wagubu, ¹⁰ manako mu e umuneya kayatagubu apunu Diyoni dibura rabineya tondawa ki e gobai mempu puru. ¹¹ Mempu puru manako e debai yogo mo kawareya tampu wadumpu bautagubu munu ridai ki kwemupu, manako e ubupu yogo ki wadubu kayawena e inai kwebu. ¹² Apunu Diyoni e tadeyau kabukabuwa ragidai e powena sisiyai wainamupu ka mu bautagubu e kwakwarepui wadumpu kayatagubu ononomupu. Ki eweya ka mu kayatagubu apunu Diyoni powena sisiyai ki kuduba Iyesu simupu.

*Iyesu iyapana 5000 bani mibai tagebu
(Maki 6:30-44; Ruki 9:10-17; Diyoni 6:1-14)*

¹³ Iyesu apunu Diyoni powena sisiyai wainapupu ka e tawana ki kamadubu waka kawareya iyapana eba idiwu tawanai mo kayawena e ebo mena ika tondana ki nana. Ko iyapana e kayawena sisiyai wainamupu ki ka mu e kayawena ki deneya kaburu papateya kerapumugu kayatagubu kaiwa e duwareya buri bautagubu manako e nawanai ika idiwa. ¹⁴ Iyesu buri bauwena waka kamadana wairau surana kwaewagawa ka e iyapana ropani kawaya bautagubu e nawanai

ika idiwa emitapu manako e mu nuwaboyamaga wainapupu ubupu sigiramaga ebo ebo ki iyatapu.

¹⁵ Kemorawagawa makeya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Madega surana kwaewagau, ko tawana yau ka tawa pa mena ki pokere kau iyapana ropani kawayaya yau karako tonotami da mu kayatagisi tawa tawa bani dai mu mubo gimarapomoto teyomoto kupomoto.”

¹⁶ Mu inako tagubu, ko Iyesu mu emitapu denai tadebu, wagubu ke; “Ae, mu eba kayatagisi ko wi wiga baniga dai tepumuri tagemuri da mu kupomoto.”

¹⁷ E yona ki wagubu ka mu denai tagubu ke; “Akae, nu ka bani buredi ida daikere mena ade raubiyo apeya ki mena yewe temipi.”

¹⁸ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Ki baganai, bani ki tepumuri nau tegemuri.” ¹⁹ E inako wagubu manako iyapana kuduba dewarepa kawareya idiwana ki nana tadebu. E bani buredi ida daikere mena ade raubiyo apeya mete kina ki tepupu esida kunumau yabu tapu e Mamai bameya parauwena manako bani buredi ki gerepupu e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu manako mu ubumpu iyapana tagempu kayatagubu. ²⁰ Iyapana kuduba bani ki kupampu matetagubu manako mu kupampu kewowena eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai bani pirai ki kwanamupu kode rabinaya nunumupu ka kode ida esida kewowena kerapu apeya (12) positagubu. ²¹ Ko mara ki makeya ka iyapana ropani kawayaya eba bigabigai bani ki kupampu matetagubu. Apunu

mena ka kuduba 5000, ko ridi yo munu mete kina ki mu eba iyabatampu.

*Iyesu e kerareya kaburu kawareya kaniyawa
(Maki 6:45-52; Diyoni 6:15-21)*

²² Iyapana bani ki kupampu kewo-wena eweya ka Iyesu e tadeyau kabu-kabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Wi yabiri waka kawareya kaburu papasi daikere kaiwagi ko nau ka ewa ika bausugani.” E inako wagubu manako wirawena iyapana kuduba ika dibimupu idiwa ki tonotapu mu mubo tawana-mugu tawanamugu kayatagubu.

²³ Iyapana kayatagubu kewowena eweya ka Iyesu e eya mena kwaunai mo yapu manako e eya mena e Mamai bameya ika guriguriwagawa tondawa da kemorawena.

²⁴ Kemora ki rabineya ka nusuru towawa wirawena waka kaburu paunau gipiyawa kaniyawa, ²⁵ da mara waunitau dumai tarana kwaewagawa ka Iyesu kipu ubupu supu e kerareya kaburu kawareya e tadeyau kabukabuwa ragidai mu ewamugu kayawena.

²⁶ E kayawena kaniyawa da mu bamamugu bauwagana kwaewagawa ka mu e kaburu kawareya e kerareya mu denemugu yabadawa emupu ki ka mu kudu ebatau wainamupu didiguramaga wagubu, tagubu ke; “Guba diyayai mo bauwagau.” Mu inako tagamawa kwetagamawa idiwa.

²⁷ Ko Iyesu garugaru mena tadebu wagubu ke; “Yau ka nau, ki pokere kudu eba kwaiwogoi ko kasiyarai kawaya idiwoi.”

²⁸ Apunu Pita Iyesu yonai ki waina-pupu ka e denai wagubu ke; “Kaiwa-woni, ki kau baganai ki kau nuwagi da nau mete kina nau kerapuneya kaburu kawareya kau bamageya kaniyani.”

²⁹ “Ki baganai, yabi.” Iyesu inako wagubu manako apunu Pita kipu ubupu waka kamadubu e kerareya kaburu kawareya Iyesu bameya kayawena. ³⁰ E kaburu kawareya kaniyawa ka e nusuru kasiyarai kawaya bauwena e weupana kwenupana kwaewagawa ki kudeya wainapupu. E kudu wainapiyawa makeya ka e kaburu rabineya surana kwaewagawa ki pokere e bonanai ragiragi kawaya wagubu ke; “Kaiwawoni, nau kaburu rabineya surakani ki pokere waitasini.”

³¹ E inako wagubu, ko Iyesu garugaru mena e idaiya wadubu manako sibu, wagubu ke; “Pita, kau badidi pokere kau notagi apeya apeya inako wainapiyei? Kau kawaya daganani nau eba sumasiniyei.”

³² Mu waka kawareya positagubu makeya ka nusuru kewowena. ³³ Iyesu e tadeyau kabuk-abuwa ragidai matakira ki emupu ka mu e si tepamupu, tagubu ke; “Mibai, kau ka Mamanuga God e eya Gubagai.”

Iyesu sigira ragidai tawana Genesare rabineya iyatamiyawa

(Maki 6:53-56)

³⁴ Mu waka kawareya ade kaya-tagubu kaiwa da papasi buridere tawana Genesare bautagubu. ³⁵ Iyapana ika idiwa Iyesu kiyabui emupu ka mu garugaru mena kimpu ubumpu tawa tawa

kayatagubu sigira ragidai tetampu Iyesu bameya bautagubu. ³⁶ Mu e midi tatamai mena geyapamana da mu iyatagamana ki nana e genemupu, manako sigira ragidai ki e midi tatamai geyamupu makeya ki ka mu kuduba iyatagubu gawarara.

15

Nu ripakwarakwaranuguma mu kabuwamaga (Maki 7:1-3)

¹ Parisi ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina natere Diyerusaremu were bautagubu manako Iyesu manumupu, tagubu ke; ² “Kau tadeyei kabukabuwa ragidai badidi pokere nu goranuga oragai ki nu ripakwarakwaranuguma nu kabuwanimawa kebomawa ki mu raurupiyamu mu idamaga gora ki pokaiya eba siruwapiyamu were bani kupamu?”

³ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi gwede nana wi wiga goraga naigida mena wiwira-piyamu ko Mamanuga God e gorai tapu ki wi raurupiyamu? ⁴ Mamanuga God e okai wagubu ke; ‘Kau inagi mamagi naigida mena wiwiratamiyowa ade mu umunumaga wadowa’. Ade e okai mosi inako wagubu ke; ‘Iyapana nima e eya inai mamai tadebu siyasiya ki ka wi denai e minimuri poyo.’ ⁵ Mamanuga God e okai inako wagubu ko wi wibo nuwagau iwagamu da iyapana mosi e inai mamai nuwasiyasiya nene idiwu ki emitamini manako yagisi ke; ‘Nau wi waitaniyana gwede mo negeyana ko nau gwede ki winepuwani Mamanuga God nene tapuwani ki pokere nau wi negeyana ka eba baganai.’

⁶ E inako yagisi ki ka wi iwagi ke; ‘Baganai, kau inagi mamagi eba waitatamiyowa.’ Ko wi iyapana inako tadeyamu ki ka wi paerepiyamu Mamanuga God e gorai tapu ki wi raurupiyamu manako wi wibo kabuwaga ade wi wibo kaisiga ki mena makeya makeya kwaiwagamu. ⁷ Wi ka wi midiga pa matakawagau ragidai. Oragai apunai Aisaiya takari kawayaya wi karako kwaiwagamu idiwu ki uwamau empupu manako wi nene oka mibai inako tapu, wagubu ke;

⁸ ‘Mamanuga God e wagau; Iyapana yau nau sini pa umunumaga pokaiya tagamu wi-wirasiniyamu, ko mu nuwamaga notamaga ka uwama kawayaya, eba nau bamaneya.

⁹ Mu tagamu da mu nau sini tepa-piyamu ko mu kwaetagamu ki mibai ka pa mena. Mu muga goramaga iyapana naiya mu mubo notamaga pokaiya kwaetagamawa iwa ki mena mu makeya makeya kwaetagamu ade mu kowamuguma mete kabuwatamiyamu iwu. Ko gora kuduba mu wiwirapiyamu ki ka eba nau gorani. Pa mena.’

Oragai apunai Aisaiya wi sisiyaga inako wagubu.”

Gwede ka iyapana bigi negeyau?

(Maki 7:14-23)

¹⁰ Iyesu iyapana ropani kawayaya ika idywa ki mu nene wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke; “Nau yona yau suwagani ki mibai wi naigida mena wainapumuri kataiwagi wetawetara; ¹¹ Wi gwede mosi wi umunugere

kupumuri ki ka eba bani ki wi bigi negeni. Ko wi wibo rabinagau berokoi notapiyamu manako wi umunuga pokaiya matarau iwagamu ki mena wi bigi negeyau.”

¹² Iyesu yona ki wagubu kewowena eweya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Parisi ragidai kau yonagi ororeya mena nuwagibi ki mu wainamupu gagayatagubu ko kau ki wainapipi bo pa mena?”

¹³ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu wagubu ke; “Gwede ripai kuduba ki nau Mamai kunumau tondau e idere eba utapu ki ripai ka e aita ewa uburoto kwaitamini, ¹⁴ ki pokere wi Parisi ragidai mu nene eba wainapiyoi. Mu ka iyapana yabumaga kenekenei ragidai mu kawakawaimuguma, ade mu muga mete yabumaga kenekenei ki pokere mu yawata paerepiyamu. Yabui kenekenei apunai mosi ki eba uburoto e waretai yabui kenekenei ki e idaiya yadini yawata kabuwapoto. E inako kwaeyogono ki ka mu ewapuru yawata paerepomoto bobau gwepomoto.”

¹⁵ Iyesu yona ki wagubu ka apunu Pita denai wagubu ke; “Kau waigugu nuwagibi ki mibai kau matarau nu kabuwaniyo.”

¹⁶ Ko Iyesu denai mu kuduba tadebu, wagubu ke; “Wi mete kina mu maba notababa wadamu bo? ¹⁷ Wi badidi pokere eba wainapiyamu? Bani kiyabui ebo ebo kupumuri ki suroto wi rabinagau tondono manako ewa baiyagisi kayayagisi. Ki ka eba bani ki wi nuwaga notaga bigi kweyau, ¹⁸ ko ki ka wi wibo rabinagau berokoi

badidi wainapiyamu manako wi umunugere matarau iwagamu ki mena wi bigi negeyau. ¹⁹ Wi wibo nuwaga notaga nota berokoi ebo ebo wainapiyamu taininiyau ki pokaiya ka wi minimini popoiwagamu, deni deni rauru kawakawaraiwagamu, taku maba igida yauda asusu yabayababa iwu, kuwaiwagamu, yona beraiwagamu ade yanuwe teyateyama iwagamu. ²⁰ Nota berokoi ebo ebo inako ki wi bigi negeyau, ko wi idaga eba siruwapiyamu were bani kupamu eba ki wi bigi negeyau.” Iyesu inako wagubu.

*Ridi kwaiyanai mosi Iyesu sumapupu
(Maki 7:24-30)*

²¹ Iyesu tawana ki kamadubu kaya-wena kaniyawa da tawana mosi natere Taya yo natere Saidoni bamamugu ika bauwena, ²² ka tawana Kainani ragidai mu ridimaga mosi ika tondawa ki Iyesu bameya bauwena manako e bonanai ragiragi kawaya sibu, wagubu ke; “Oragai apunai Dewida e momai, kau nau nuwaboyani wainapiyei bo pa mena? Kweya kairapu berokoi mosi nau peteni rabineya tondau ki pokere e makariwagau naigida eba ukwarau.”

²³ Ridi ki inako wagubu, ko Iyesu yona daikere eba wagubu ki pokere e tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Kau ridi yau tonopi da e kayayagisi mibai ka e midi togotoga nene yona-wagau tondau.”

²⁴ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai wagubu ke; “Tawana Isiraero ragidai papa sipi maba yawata paeremupu kwakotagubu kayatagubu ki

mu nene mena ka nau Mamai nau tonosinibu kawapuwani.”

²⁵ E yona ki wagawa makeya ka ridi ki Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, kau nau waitasini.”

²⁶ E inako wagubu, ko Iyesu denai wagubu ke; “Nau munu rasi banimaga tepani takumuguma kupamana nene isiyapani ki ka eba baganai.”

²⁷ Iyesu inako wagubu, ko e waigugu wagubu ki mibai ka ridi ki wainapupu ki pokere e denai wagubu ke; “Kaiwawoni, kau yona mibai nuwag-ibi, ko munu rasi ki mu banimaga kupomono da pirai gwetagisi ki ka taku mete kupomoto.”

²⁸ Iyesu yona ki wainapupu ka e denai sibu, wagubu ke; “Ridi, kau kawaya daganani nau sumasiniyei ki pokere kau petegi nene badidi wainapiyei ki nau kwaesugani.” Iyesu yona ki wagawa makeya ka ridi ki e petei deni mena iyawena.

Iyesu ubupu iyapana ropani kawaya iyatapu

²⁹ Iyesu tawana ki kamadubu kayawena kaburu Gariri papateya bauwena manako kanibu kwaunai mo yapu kwarisiwena tondubu.

³⁰ E ika tondawa ka iyapana ropani kawaya e bameya ika bautagubu. Mu kowa-muguma idamaga kerapumaga bada-badamawena ragidai, yabumaga kenekenei ragidai, idamaga kerapu-maga korekorei ragidai, tenawarimaga badabadamawena bisi kayawena yona eba tagamawa ragidai, ade iyapana sigiramaga kiyabui ebo ebo ragidai ki mu tetamawa ika bautagamawa Iyesu yabareya nakatamawa

manako e ubupu mu kuduba iyatapu. ³¹ Iyapana tenawarimaga badabadamawena bisi kayawena yona eba tagamawa ragidai ki mu ka yona ade tagubu, idamaga kerapumaga korekorei ragidai ki mu ka ade supasupatagubu, iyapana idamaga kerapumaga badabadamawena bisi kayawena ragidai ki mu ubumpu kerapumugu kayatagubu, ade iyapana yabumaga kenekenei ragidai ki mu ka tawana ade emupu. Iyapana kuduba ika idiwa matakira ki emupu ka mu nota-maga kowena kodabamaga kamupu manako tawana Isiraero ragidai mu Mamamaga God ki e si mu esida tepamupu.

*Iyesu iyapana 4000 bani mibai tagebu
(Maki 8:1-10)*

³² Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu nene wagubu bautagubu, manako tadebu, wagubu ke; “Nau iyapananiyoma yau mu nuwaboyamaga wainapakani. Mu dai ka tawana uwama kawaya were bautagubu mara apeya eyaka nu mete yewe idiweya ko mu banimaga ka pa mena. Nau mibi wetei mu tonotamani ki ka mu yamono da yawatau kasiyaramaga kewoyagisi wairorotagisi.”

³³ Iyesu inako wagubu ko e tadeyau kabukabuwa ragidai denai e manumupu, tagubu ke; “Tawana yau ka gwabau iyapana eba idiwu tawanai ki pokere nu kaigamu iyapana ropani kawaya yau waitatamamu ki ka mu banimaga ki nu bani maba tepamu tageyamu da mu kupo-moto?”

³⁴ Mu inako tagubu, ko Iyesu mu manutapu, wagubu ke; “Wi masura boromai badibadi ika nunumupu?”

Mu denai tagubu ke; “Nu masura ida daikere kewowena daikere apeya ki mena yewe temipi ade menamena maimerei munta eba ropani dai mete temipi.”

³⁵ Iyesu yona ki wainapupu ka e iyapana kwarisitagamana waira kawareya idiwana ki nana wagubu, ³⁶ manako e masura ida daikere kewo-wena daikere apeya ki ade menamena ki mete tepupu kunumau esida Mamanuga God bameya parauwena. E bani ki gerepupu e tadeyau kabu-kabuwa ragidai tagebu manako mu bani ki temupu iyapana tagemupu kaya-tagubu. ³⁷ Mara ki makeya ka iyapana ropani kawaya ki kuduba bani ki kupampu matetagubu. Mu kupamawa idiwa da kamadumpu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai bani pirai kwana-mupu kode rabineya nunumupu manako kode ida daikere kewowena daikere apeya (7) positagubu. ³⁸ Iyapana ropani kawaya bani ki kupampu matetagubu apunu mena ka kuduba 4000 ko ridi yo munu mete kina ki mu eba iyabatampu.

³⁹ Ko Iyesu iyapana tonotapu kaya-tagubu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai mete waka rabineya yamupu tawana Magadani kayatagubu.

16

*Iyesu matakira mo kwaewagana ki nana tagubu
(Maki 8:11-13; Ruki 12:54-56)*

¹ Ki eweya ka Parisi ragidai ade Sadusi ragidai Iyesu kerareya wadamana da e

yona mo paerepana bo eba paerepana ki empamana ki nana e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau kunuma kasiyarai pokaiya matakira mo kwaenuwagi da nu kau eminiyamu.”

² Iyesu yona ki wainapupu ka e denai tadebu, wagubu ke; “Madega surau gugu beuwagau empiyamu ki ka wi iwagi ke; ‘Gugu beuwena ki pokere marawani ka kwamura puruyagisi’, ³ ade wi didiburu oroguma pinipini-wagau empiyamu ki ka wi iwagi ke; ‘Oroguma pinipiniwena ki pokere kemora nene ka nawaya baiyagisi.’ Wi ka kunuma yo waira kiyabumaga empiyamu manako ki pokaiya ka wi kataiwagamu da nawaya baiyagisi bo kwamura uburoto. Ko Mamanuga God karako kwaewagau ki mibai wi badidi pokere eba empiyamu bo wainapiyamu? ⁴ Wi karako idiwu ragidai wi beraga ka eba bagi ade Mamanuga God bameya ka wi rauru kawakawara ki berai maba kwaiwagamu ki pokere wi kunuma matakirai empamana ki nana iwagamu ki mo nau eba kwaesugani. Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Diyouna matakira badidi kwae-wena ki kawareya mena nau wi kabuwa-niyani.” Iyesu inako wagubu manako kamaditapu kayawena.

*Parisi ragidai ade Sadusi ragidai mu beramaga
(Maki 8:14-21)*

⁵ Mu waka kawareya kayatagubu kaiwa ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai wainamupu da mu masura dai eba temupu. ⁶ Ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Nau suwagani wainapumuri; Parisi

ragidai ade Sadusi ragidai mete kina mu banimaga bedebedepupu ki wi naigida mena empiyoi kaisipiyoi kwaenda mu banimaga kinokinoi ki wi pasiniyoto giriniyoto.”

⁷ Iyesu yona ki wagubu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai babatagubu manako mu mubo mubo deni deni manu kasiwaratagamawa, tagamawa ke; “Nu masuranuga dai eba temipi ki pokere e inako wagau bo?”

⁸ Mu notamaga badidi wagawa ki Iyesu ororeya mena kataiwena ki pokere e manutapu, wagubu ke; “Wi badidi pokere masura dai eba temupu ki kawareya iwagamu? Wi sumaga nau bamaneya ka eba kawayu. ⁹ Nau keyakeyai suwagubuwani ki mibai wi eba wainamupu bo? Nau naiya bani buredi ida daikere mena gerepuwani iyapana uratanai mena 5000 tagebuwani kupampu matetagubu gawarara ki ka wi bani pirai uburawa ki kode badibadi positampu? Wi ki wainapiyamu bo pa mena? ¹⁰ Ade nau masura ida daikere kewowena daikere apeya gerepuwani iyapana 4000 tagebuwani kupampu matetagubu ki ka wi bani pirai uburawa ki kode badibadi positampu?”

¹¹ Nau eba bani kaina nene suwagubuwani ko nau Parisi ragidai ade Sadusi ragidai mu banimaga bedebedepupu ki wi naigida mena empamana kaisipamana ki nana suwagubuwani. Ko wi badidi pokere keyakeyai ki mibai eba wainamupu?”

¹² Iyesu yona ki wagubu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai wainamupu da e eba bani kaina bedebedepupu kinokino-wena ki nene wagubu ko e Parisi ragidai ade Sadusi ragidai mu kabuwa-

maga ki naigida mena empamana kaisipamana ki nana wagubu.

Apunu Pita ubupu Iyesu nu Iya Negeyana Apunai Keriso sibu

(Maki 8:27-30; Ruki 9:18-21)

¹³ Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina natere Sisaraiya Piripai ade natere dai bameya bameya mete kina ki deneya kaya-tagubu. Mu yawatau kayatagubu kaiwa ka Iyesu mu manutapu, wagubu ke; “Nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau nene ka iyapana badidi tagamu?”

¹⁴ “Mu dai tagamu da kau ka iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni, ade dai tagamu da kau ka oragai apunai Eraidiya ade wiranugibi baunugibi, ade dai tagamu da kau ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Diyeremaiya bo ade e waretai mosi.”

¹⁵ Mu inako tagubu manako Iyesu mu ade manutapu, wagubu ke; “Ko wiyo, wi wainapiyamu da nau ka nima?”

¹⁶ E inako wagubu ka apunu Saimoni si daikere Pita denai wagubu ke; “Kau ka Mesaiya. Kau ka nu Iya Negeyana Apunai Keriso. Kau ka Mamanuga God mara-mara tondau apunai e eya Gubagai.”

¹⁷ Apunu Pita inako wagubu manako Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Apunu Diyouna e gubagai Saimoni, kau yona mibai nuwagibi ki pokere mamama-nugowa. Kau yona inako nuwagibi ki ka eba iyapana kaina mo kau kabuwanibu ko nau Mamai kunumau tondau e mena kau kabuwanibu ki makeya kau nuwagibi. ¹⁸ Apunu

Pita, nau nidiyani wainapi; Kau sigi ka waigugu ko ki mibai ka ‘bowa’ ki pokere bowa ki kawareya ka nau bebedani kaupani nau tawani yadani manako nau sumasiniyamu ragidai kau pokagere ropanitagisi ade mu sumamaga ragiragiyagisi. Po kasiyarai ki baiyagisi nau sumasiniyamu ragidai ki bodata-mana kwaeyogono ko po kasiyarai ki mu eba raurutamini bo bodatamini. Pa mena.
¹⁹ Mamanuga God e gari kunumau ki kasiparai nau kau negeyani ki pokere kau yewe wairau gwede mo bodapana eba wenawagana nuwagi ki ka Mamanuga God usi kunumau ki e mete bodapoto da eba wenayagisi. Ade kau yewe wairau gwede mo wenawagana ki nana baganai nuwagi ki ka Mamanuga God usi kunumau ki e mete baganai yagisi.”

²⁰ Iyesu inako wagubu manako wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai mu umunumaga umapu, wagubu ke; “Nau ka wi Iya Negeyana Apunai Keriso ko yona ki wi iyapana eba tademuri.”

Iyesu bita midi makari bananapana powagana ki yonai wagubu

(Maki 8:31–9:1; Ruki 9:22-27)

²¹ Naiya ka Iyesu e powagana sisiyai e tadeyau kabukabuwa ragidai matarau eba tadebu ko karako ade ewa ka e mu inako tadebu, wagubu ke; “Nau natere Diyerusaremu kayasugani manako iyapana kawakawai Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu ubumoto nau wadisnimoto bita midi makari kawaya daganani tegeni. Mu nau wadisnimoto deni mena

susinimoto poyo ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ka nau ade iyasugani kirani uburani.”

²² Iyesu e powagana sisiyai matarau inako wagubu wainapupu ka apunu Pita ubupu Iyesu wadubu paere bananapupu mubo kayatagubu manako e ubupu Iyesu sisibapupu, wagubu ke; “Kaiwawoni, mu kau bamageya inako kwaetogomono ki ka Mamanuga God mu bodatamini da kau bamageya inako eba wenayagisi.”

²³ E inako wagubu ko Iyesu wira-wena e empupu manako denai sibu, wagubu ke; “Pita, kau ka Seitani. Kau nau yawatani bodapiyei ki pokere nau taganeya kayanuwagi. Kau eba nau Mamai God e nuwaiya ki nuwegei ko kau iyapana kaina mu notamaga ki nuwegei.”

²⁴ Iyesu inako wagubu manako ade wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba tadebu, wagubu ke; “Iyapana nima nuwaiya nau ewaneya kayawagana wainapiyau ki ka e gwedegwede kuduba e eya iyai nene wainapiyau ki kamadini manako e bita makari nau pokanere bananapana ki kudeya e eba wainapono ko kasiyarai kawaya uburoto e eya korosi kawara-poto yabadini nau ewaneya uburoto kayayagisi. ²⁵ Iyapana nima e ebo iyai karako nene wainapiyau ki ka e eya iyai ewa nene ki e kaupiyau. Ko iyapana nima nau pokanere e eya iyai karako nene kaupiyau ki ka aita ewa ka e iya mibai bananapoto yadini. ²⁶ Iyapana mosi e eya iyai karako nene wainapiyau ade waira purapurai kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki tepiyau niniyapiyau, ki ka e poyagisi makeya ka e gwedegwedei ki kuduba kamadini kayayagisi

ko denai mo eba yadini. E eya iyai mibai ki e kaupupu kewowena. ²⁷ Nau Kunumau Kawapuwani Apunai uburani nau Mamai e tanai bagi kawayaya ki kasiyarai pokaiya nau aneyaniyoma tetamani mete kawamamu makeya ki ka iya-pana kuduba, madega kauwagau madega posiwa-gau mu badidi kwae-tagamawa ki makeya mena ka nau mu denai tageyani. ²⁸ Nau yonani yau nidiyakani ki wi naigida mena wainapu-muri; Wi karako idiwu ragidai nau Kunumau Kawapuwani Apunai kaiwawo-sugana ki marai baiyagisi emisanimuri were ka wi dai popoiwagi.”

17

Iyesu kiyabui wirawena taniwena (Maki 9:2-13; Ruki 9:28-36)

¹ Mara ida daikere kewowena daikere eyaka mena ki eweya ka Iyesu ubupu apunu Pita, apunu Diyemesi ade Diyemesi e yowai Diyoni mete kina waratapu mu muga mena kweya kawayaya mo yampu kwauneya positagubu. ² Mu ika idiwa ka Iyesu e midi kuduba wirawena ebo wenawena. E kiyabui wirawena tanai ka madega sinini maba ade e midi tatamai poe kawayaya wirawena taniwena ki mu mete emupu. ³ Mu empamawa idiwa ka oragai popotagubu ragidai Mosisi yo Eraidiya mataratagubu bautagubu Iyesu mete yonatagawawa idiwa ki mu emitampu. ⁴ Emitamawa ka apunu Pita ubupu Iyesu inako sibu, wagubu ke; “Kaiwawoni, nu wi mete yewe idiwei ka bagi kawayaya. Kau nuwageya ki ka nau karako nabonabo apeya eyaka yewe yadani, mosi kau

nene, mosi apunu Mosisi nene ade mosi apunu Eraidiya nene.”

⁵ Apunu Pita yona ki wagawa makeya ka oroguma poe tanai kawayaya mo mu kawarimugu kawapu manako bonana mosi oroguma rabineya mete bauwena, wagubu ke; “Yau ka nau Gubagani. Nau nuwaneya po eyo ki pokere e mamamai nau suwagakani. E mena yonai ki wi wainapiyoi idiwoi.”

⁶ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai bonana ki wainamupu ka mu notamaga kowena kudu mete wainamupu manako gwairitagubu nikapu mempu wairau ukwampu. ⁷ Ko Iyesu mu bamamugu bauwena geyatapu manako tadebu wagubu ke; “Kimuri ubumuri ko kudu eba wainapiyoi.” ⁸ E inako wagubu ka mu yabu tampu manako mu Iyesu e ebo mena ika uburawa emupu.

⁹ Mu kweya were wiratagubu kawamawa ka Iyesu mu tatamatapu, wagubu ke; “Wi karako badidi yabugere matarau waro were maba emupu ki sisiyai wi iyapana eba tademuri. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai posugani ade iyasugani kirani uburani eweya ka wi iyapana tademuri.”

¹⁰ Iyesu inako wagubu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai ki e manumupu, tagubu ke; “Gora kataimugu ragidai badidi pokere tagamu da oragai apunai Eraidiya e yabiri baiyagisi?”

¹¹ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Mu apunu Eraidiya nene inako tagamu ki mibai. E yabiri baiyagisi gwedegwede kuduba okukuna-yagisi. ¹² Ko nau ade suwagani wainapu-muri; Oragai apunai Eraidiya e

ororeya mena wirawena bauwena ko iyapana e gogomupu manako mu mubo nuwamugu e bameya berokoi badidi kwaetagamana wainamupu ki mu kwaetagubu. Ki kwaitana ka iyapana ubumoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau bamaneya inako mete kwaetagisi.”

¹³ Iyesu yona ki wagawa makeya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai katai-tagubu da e wagubu ki ka e iyapana siruwatamiyawa apunai Diyoni ki e nene wagubu.

*Kweya kairapu munu mosi rabineya tondawa
(Maki 9:14-29; Ruki 9:37-43)*

¹⁴ Mu ade wiratagubu iyapana ropani kawaya ki mu bamamugu bautagubu ka apunu mosi Iyesu bameya bauwena e yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu, ¹⁵ manako sibu, wagubu ke; “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, nau gubagani e nuwaboyai ki kau wainapi. Kweya kairapu mosi e rabineya tondau ki e wadau kwisikwisi-piyau ku kawareya matau kwenupiyau ade awanau mete kwenupiyau. ¹⁶ Nau e wadubuwani kau tadeyei kabukabuwa ragidai mu bamamugu bausugubuwani da mu e iyapamana ki nana, ko mu kwaetagubu ko e eba iyawena.”

¹⁷ Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi nau eba sumasini-yamu ragidai. Wi nau matesiniyamu idiwu. Nau mara badibadi yabaranugu wi mete yewe idiwomu da wi nau suma-sinimuri? Ko baganai, munu ki wadu-muri nau bamaneya keбомuri.”

18 Mu munu ki wadumpu bautagubu ka Iyesu kweya kairapu munu ki rabineya tondawa ki siwakekepupu bauwena kayawena manako ki makeya ka munu ki deni mena iyawena.

19 Ki eweya ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mubo mena e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Nu badidi pokere keyai berokoi ki simipi ko e eba bauwena kayawena?”

20 Mu inako manumupu, ko Iyesu denai tadebu wagubu ke; “Ki mibai wi sumaga ka eba kawaya. Ko nau nidiyani wainapumuri; Ripa damaya madai ki bonai rabineya ka rasirasi. Wi marai munta ki maba nau mibai sumasinimuri ki ka wi kweya yau simuri, iwagi ke; ‘Kau kiya kiri uburi buri kayanuwagi’, wi inako iwagi ki ka kweya ki kiroto uburoto kayayagisi. Wi nau inako sumasiniyoi ki ka wi badidi iwagi ki kuduba wenayagisi. 21 Ko wi kweya kairapu yau maba siwakekepamana ki ka wi yabiri Mamanuga God e nene bani kamadumuri ade guriguriwagi were ewa e siwakekepumuri da e baiyagisi kaya-yagisi.” Iyesu inako wagubu.

Iyesu e powagana ade kirana uburanayonai ade wagubu

(Maki 9:30-32; Ruki 9:43-45)

22 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba tawana Gariri rabineya bautagubu dibimupu idiwa ka Iyesu mu tadebu, wagubu ke; “Iyapana ubumoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau nidani tagisi manako iyapana dai ki mu idamaga rabineya tamusnimoto, 23 da mu nau susinimoto poyo. Mu nau susinimoto poyo, ko mara

apeya eyaka kewoyagisi eweya ki nau ade iyasugani kirani uburani.”

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki wainamupu ka mu nuwaboya-tagubu.

Apunu Pita Mamanuga God e Tawai ki takesi tapu

²⁴ Mu natere Kaponiyamu bautagubu ka Mamanuga God e Tawai ki takesi wadamu ragidai bautagubu apunu Pita manumupu, tagubu ke; “Wi Nidiyau Kabukabuwa Apunai ki e nu wairanuga denai takesi tarau bo pa mena?”

²⁵ “Ena, e takesi tarau.” Pita inako wagubu ko e tawa rabineya yapu ka Iyesu wirawena e sibu, wagubu ke; “Saimoni, kau badidi wainapiyei? Iyapana gwedewau waira yau kawakawaimuguma mu bamamugu takesi tamoto? Iyapana kwaiyanai ragidai mu mena takesi ki tamoto bo taubanuwai ragidai mete kina?”

²⁶ “Ki ka iyapana kwaiyanai ragidai ki mu mena takesi ki tamoto.” Pita inako wagubu ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Baganai, inako ki ka nu taubanuwai ragidai waira ki denai takesi eba tamana. ²⁷ Ko Mamanuga God e tawai ki takesi wadamu ragidai nu bamanugu eba gunaratagamana ki nana ka kau kayanuwagi kimai kaburu kwenupi manako menamena yabiri tainipi ki e kodabai ki kau wadi waka manako e rabineya ka kau nu takesi tamana ki bowai madai ika emani. Kau bowa madai ki wadi manako kaya-nuwagi takesi wadamu ragidai mu bamamugu nau yo wi ewapuru takesinuga tari.” Iyesu inako wagubu.

18

Nima ka kawayaya esida?

(Maki 9:33-42; Ruki 9:46-48; 17:1-2)

¹ Mara ki makeya ka Iyesu e tadeyau kabuk-abuwa ragidai e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kunumau, Mamanuga God e gari rabineya nima si ka kawayaya esida?”

² Ko Iyesu munu marai munta mo nene wagubu bauwena wadubu mu yabaramugu tapu, ³ manako tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana kawakawai wi notaga munu rasi mu notamaga maba ki ka wi Mamanuga God e bameya kaiwuri e gari rabineya bagi kawayaya idiwoi. Ko wi notaga eba munu rasi mu notamaga maba ki ka wi Mamanuga God e bameya eba kaiwuri ade e gari rabineya eba idiwoi. ⁴ Nima iyapana yabaramugu ebo kwarisiyagisi manako munu marai munta yau e notai maba tondono ki ka aita ewa Mamanuga God e gari rabineya ka iyapana ki kawayaya-yagisi. ⁵ Ade iyapana nima nau sini pokaiya munu yau maba e diriwai kwaewagau ki ka e nau diriwani mete kwaewagau. ⁶ Ko iyapana nima uburoto nau sumasiniyau apunai bo ridai ki pisipisipoto da e sumai nau bamaneya ki kauyagisi, akae, iyapana ki ka aita bita kawayaya mo bananapoto. Iyapana e wadumpena bowa bisi kawayaya mo taburuba pokaiya kwimpena e gobaiya umampena manako egi rabineya kwenumpena ki ka e nene baganai.

⁷ Gwede marai kawai iyapana tainitamiyau da mu paerepiyamu bigi kwaetagamu, ko iyapana nima e waretai ki e kerareya wadau da e bigi

kwaewagau, akae, iyapana ki ka aita berokoi kawayaya eba marai bananapoto. ⁸ Ki pokere, kau idagi bo kau kerapugi daikere berokoi kwaenugana ki nana taininiyau da kau sumagi ki pokaiya kaupana kwaenugei, ki kau kaubo uburi kau idagi bo kau kerapugi ki mei puru kwenupi. Kau idagi bo kau kerapugi daikere mena pokaiya kane-nenugowa umowa da ewa iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapi ki ka bagi kawayaya. Ko kau idagi bo kau kerapugi daikere daikere pokaiya inako umowa da mu aita ewa kau wadinimoto mata maramara urau ki nonareya kwenunimoto ki ka berokoi kawayaya. ⁹ Ade kau yabugi daikere berokoi kwaenugana ki nana taininiyau da kau sumagi ki pokaiya kaupana kwaenugei, ki kau kaubo uburi kau yabugi ki wadi toporu kwenupi. Kau yabugi eyaka mena bagi ki mena pokaiya umowa da ewa iya maramara tondana kaniyana ki iyai bananapi ki ka bagi kawayaya. Ko kau yabugi daikere daikere pokaiya inako umowa da mu aita ewa kau wadinimoto mata maramara urau ki nonareya kwenunimoto ki ka berokoi kawayaya.

*Papa sipi kwakowena ki keyakeyai
(Ruki 15:3-7)*

¹⁰ Wi munu rasi yau maba eba waigubatamiyoi mibai ka mu aneya-muguma ka maramara kunumau nau Mamai e yabareya ubumu. ¹¹ Iyapana Mamanuga God e yawatai paeremupu ragidai ki mu waratamana iya waunai tageyana ki nana ka nau Kunumau Kawapuwani Apunai bausugubuwani. ¹² Nau keyakeyai mo suwagani

waina-pumuri; Apunu mosi e papaiyoma sipi ropani kaway a apunai ida daikere mena (100) manako e papaiyoma ki mu paunamugu papa sipi eyaka mena mo yadini kaupoto ki ka e badidi kwae-yagisi? Nau nidiyani wainapumuri; E papaiyoma dai ki kuduba 99 ki gwabau kamaditamini manako papa eyaka mena wadubu kaupupu ki e kwaenei kayayagisi. ¹³ E kwaenepono umono da bananapoto ki ka e papa eyaka mena ki e nene mamama kaway wainapoto ko e papaiyoma ropani kaway eba waditapu nunutapu ki mu nene ka e mamama maraitau wainapoto. ¹⁴ Ki maba, wi Mamaga kunumau tondau e eba nuwaiya e munui eyaka mena yau maba mo yawata paerepoto kwakoyagisi.”

Iyapana bigi nu bamanugu kwaetagisi ki nu badidi kwaigamu?

¹⁵ Iyesu ade tadebu, wagubu ke; “Kau waretagi mosi berokoi mo kau bamageya kwaeyagisi ki kau yabiri e bameya kayanuwagi manako wi apeya wiga mena e paerei kwaewena ki wadumuri supasupa. E kau yonagi wainapoto ki ka baganai, ¹⁶ ko e kau yonagi ki eba wainapiyau ki kau uburi kau kowagiyoma apeya bo apeya eyaka inako waratami e bameya kaiwagi manako e badidi wagau ki mu mete wainapomoto. Kau inako kwaenuwagi ki kau Mamanuga God e okai wagubu ki makeya kwaenugei. Oka ki wagubu ke; ‘Iyapana apeya bo apeya eyaka baitagisi gwede ewapuru emupu ki tagisi matara ki ka wi mu yonamaga ki mibipumuri.’ ¹⁷ Ko paere kwaewena

apunai ki uburoto kau kowagiyoma mu yonamaga mete eba wainapoto ki kau kayanuwagi iyapana ika Mamanuga God nene dibipiyamu idiwu ragidai kuduba mu paunamugu uburi nuwagi da mu mete kina e badidi kwaewena ki sisiyai mu wainapomoto. Ko e mu yonamaga mete eba wainapoto ki kau e deni mena kamadi kayanuwagi. Mamanuga God tagararapiyamu ragidai ade takesi wadamu ragidai mu bama-mugu wi badidi kwaiwagamu ki maba kau e bameya inako mete kwaenuwagi tagararapi.

¹⁸ Nau wi kuduba yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi yewe wairau gwede mo bodapamana eba wena-wagana iwagi ki ka Mamanuga God usi kunumau gwede ki mete bodapoto da eba wenayagisi. Ade wi yewe wairau gwede mo wena-wagana ki nana baganai iwagi ki ka Mamanuga God usi kunumau gwede ki nene mete baganai yagisi.

¹⁹ Ade nau yona yau mete suwagani wainapumuri; Wi apeya yewe wairau gwede mo nene wi nuwaga notaga eyaka mena pokaiya guriguriwagi ki ka nau Mamai kunumau tondau wi badidi iwagubu ki makeya makeya e kwae-yagisi.

²⁰ Mibai, wi apeya bo apeya eyaka nau sini pokaiya ewapuru dibipu-muri idiwoi ki ka nau mete kina ika wi paunagau.”

Iyapana paeremaga ki nu notanugu deni mena surupamu

²¹ Ki makeya ka apunu Pita Iyesu bameya bauwena manako manupupu, wagubu ke; “Kaiwawoni, nau waretani nau girisiniyono

pasusiniyono ki ka nau mara badibadi e paere nau bamaneya kwaewena ki nau notaneya deni mena surupani? Nau mara ida daikere kewowena daikere apeya ki kwaesugani ka baganai bo?

²² Apunu Pita inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau eba mara ida daikere kewowena daikere apeya mena inako kwaenuwagi ko maramara kawareya kawareya ka kau e badidi paerepiyau ki kau notageya deni mena surupi. ²³ Ki pokere, Mamanuga God e gari rabineya kunumau ka badidi maba ki nau karako keyakeyai mosi wi kabuwaniyani wainapumuri; Mara mosi ka apunu kawai mo ubupu iyapana e bameya gwedegwede sikwatagubu ki denai e kweyamana ki nana mu yona-maga tonopupu. ²⁴ Mu denai kweya-mana marai ki bauwena ka e kowa-kowaiyoma dai tonotapu kayatagubu yabiri e bigabigai apunai mosi ki bowa madai kawayaya daganani eba iyaba-pamana makai e bameya sikwawena apunai ki wadumpu bautagubu e yabareya tamupu. ²⁵ Bigabiga apunai ki sikwa kawayaya daganani kwaewena denai tarana ki makai eba wadubu ki pokere apunu kawai ki ubupu bigabiga apunai ki sibu, wagubu ke; ‘Kau ridigi munugiyoma mete kina ade kau gwedegwedegi kuduba ki iyapana baitagisi tepomoto manako mu bowa madai wi deniga tamoto ki nau yadani.’

²⁶ Bigabiga apunai yona ki waina-pupu ka e kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako e kawai ki genepupu sibu, wagubu ke; ‘Bada, kau nuwagi nau bamaneya ki eba pupu-yogono ko

nawananugowa. Nau sikwasugubuwani ki denai kuduba nau ewa were kau negeyani.’

²⁷ E inako wagubu ka apunu kawai ki e no-tai wirawena e bigabigai apunai ki e nuwaboyai wainapupu manako e ubupu apunu ki e bameya badidi sikwawena ki kuduba deni mena surupupu pa tonopupu kayawena.

²⁸ Bigabiga apunai ki tawa ki kama-dubu bauwena kayawena kaniyawa ka e waretai mosi ika bananapupu. E waretai ki ka naiya bowa madai eba ropani bigabiga apunai ki e bameya sikwawena ko bigabiga apunai ki e waretai karako empupu ka e kanibu e gobaiya wadubu manako ragiragi kawaya sibu, wagubu ke; ‘Kau naiya nau bamaneya sikwa-nugibi ki denai kau karako mena tege.’

²⁹ E waretai yona ki wainapupu ka e kwariwena e ramatai kawareya ubupu manako bigabiga apunai ki sibu, wagubu ke; ‘Kabai, kau nuwagi nau bamaneya eba pupuyogono ko nawananugowa. Nau sikwasugubuwani ki denai kuduba nau ewa were kau negeyani.’ ³⁰ E inako wagubu, ko bigabiga apunai ki e waretai ki e nuwaboyai eba wainapupu ko e wadubu diburapupu ika tondana da e sikwa-wena ki denai kuduba bodapana were.

³¹ Bigabiga ragidai dai ki mu wareta-maga badidi kwaewena emupu ka mu gagayatagubu manako kayatagubu kawaimaga sisiya ki kuduba simupu. ³² Apunu kawai ki yona ki wainapupu ka e bigabiga apunai ki e nene ade wagubu bauwena manako nakaripupu sibu, wagubu ke; ‘Kau ka berokoi. Kau bigabiga beranugei. Kau genesinibi

ki pokere kau bowa madai kawayaya daganani nau bamaneya sikwanugibi ki kuduba nau deni mena surupuwani notagogapuwani. ³³ Nau kau nuwanuwa-nibuwani ki pokere kau mete kina ka kau waretagi e nuwaboyai wainapena.’ ³⁴ Apunu kawai ki e nuwai e bigabigai apunai ki bameya pupuwena manako e wadubu diburapupu ika tondana bita wadana da e sikwawena ki denai kuduba bodapana were.”

³⁵ Iyesu keyakeyai ki wagubu kewo-wena ka e wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Nau keyakeyai suwagubuwani ki maba ka wi kowaguma paere wi bamagau badidi kwaetagamu ki kuduba wi notagau deni mena surupumuri. Wi inako eba kwaiwagi ki ka nau Mamai kunumau tondau e uburoto apunu kawai ki e bigabigai apunai bameya badidi kwae-wena ki maba e wi bamagau inako mete kwaeyagisi.” Iyesu inako wagubu.

19

Ridi apunu anikatagubu ko ragi kasi-waratagamu

(Maki 10:1-12; Ruki 16:18)

¹ Iyesu yona ki wagubu kewowena ka e tawana Gariri kama-dubu kayawena kaniyawa da tawana Diyudiya bauwena ka e awana Diyoudani purupupu papasi daikere bauwena tondawa.

² Iyapana ropani kawayaya e ewakumapamawa iwa ki e mu ika iyatapu.

³ E ika tondawa ka Parisi ragidai dai bautagubu e manupamana da e yona mo paerepana manako

mu ki pokaiya e wadamana ki nana e bameya bau-tagubu manako simupu, tagubu ke; “Apunu mosi e ebo nuwaiya e wainai pa ragipana wainapiyau ki ka nu goranuga wagau da ki ka baganai bo eba baganai?”

⁴ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai mu manutapu, wagubu ke; “Mamanuga God e okai ki wi iyabamupu bo pa mena? E okai wagubu da e kunuma waira yamanapupu makeya ki ka e ridi yo apunu ewapuru yamanatapu. ⁵ E mu yamanatapu manako wagubu ke; ‘Apunu mosi karako e inai mamai kamaditamini ridi mosi uworoto manako mu apeya wainai nobomoi ewapuru eyaka mena idiwono.’ ⁶ Naiya ka mu mubo mubo idiwa ko karako ka mu ewapuru eyaka mena idiwu ki pokere Mamanuga God ridi yo apunu inako dibitapu ki ka iyapana mo eba baiyagisi mu wade purupurutamini.”

⁷ Iyesu inako wagubu wainamupu ka Parisi ragidai ki denai e manumupu, tagubu ke; “Kau nuwegegi ki mibai maba ki ka oragai apunai Mosisi badidi pokere nu goranuga tapu, wagubu ke; ‘Apunu mosi nuwaiya ka e wainai ragipana wainapiyau ki ka e anika meyana puru ki yonai oka pokaiya taroto manako e ridi ki tonopoto deni mena kayayagisi.’ ”

⁸ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai wagubu ke; “Wi rabinaga ka ragiragi kawaya ki pokere ka oragai apunai Mosisi gora ki wi nene tapu. Ko kerareya Mamanuga God iyapana yamanatapu makeya ka inako pa mena. ⁹ Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Ridi mosi rauru kawakawara ki berai mo eba kwaewena ko e

nobomoi uburoto e wainai ki pa asusu ragipoto manako kayayagisi ridi kudubai mosi uworoto, ki ka apunu ki e wainai yabiri ki rauru kawakawara-pupu.” Iyesu inako wagubu.

¹⁰ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki wainamupu ka mu Iyesu simupu, tagubu ke; “Waina nobomo inako idiwana ki ka nu ridi eba tauwa-mana ko pa idiwana wainapemei.”

¹¹ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau yona suwagu-buwani ki iyapana kuduba eba waina-pomoto ko Mamanuga God yona ki wainapamana notai tagebu ragidai ki mu mena ka yona ki mibai waina-pomoto.

¹² Mibai ebo ebo ki pokaiya ka iyapana dai ridi eba tauwamu; Dai wenatagubu siyasiya ki pokere, dai ka iyapana mu kwakwarepumaga rigamupu ki pokere, ade dai ka Mamanuga God e gari kunumau ki mena diriwai kwae-tagamu ki pokere mu ridi eba tauwamu. Iyapana gwede-wau yona yau wainapa-mana wainapiyamu ki ka baganai mu wainapomoto.” Iyesu inako wagubu.

*Iyesu munu rasi waditapu bagi
(Maki 10:13-16; Ruki 18:15-17)*

¹³ Iyapana dai mu munumuguma tetampu Iyesu bameya bautagubu da e idai mu kawarimugu tarana mu nene guriguriwagana ki nana. Ko e tadeyau kabukabuwa ragidai ubumpu iyapana ki nakaritampu baiyonotampu.

¹⁴ Mu inako kwaetagamawa ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Munu rasi nau bamaneya kebomono ki wi mu yawata-maga eba bodapiyoi. Mu ka

nau Mamai God e gari rabineya kaiwoto e kasi-yarai pokaiya bagi kawayaya idiwono.” ¹⁵ E inako wagubu manako e idai munu ki kawarimugu tapu waditapu bagi manako ewa kamaditapu kayawena.

*Apunu mosi e gwedegwedei ropani kawayaya
(Maki 10:17-31; Ruki 18:18-30)*

¹⁶ Mara mosi ka apunu mosi Iyesu bameya bauwena manako manupupu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, nau bagi badidi maba kwae-sugani da nau denai iya waunai banana-pani maramara tondoni kaniyoni?”

¹⁷ Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau gwede bagi nene nau manusinibi ki mibai ka badidi? Mamanuga God e eya mena ka bagi. Kau e gorai tapu ki makeya makeya kwaenugowa ki kau iya ki wadi.”

¹⁸ Iyesu inako wagubu, ko apunu ki denai wagubu ke; “Nau gora bani wadana makeya makeya kwaesugana ki nana nuwegei?”

E inako wagubu, ko Iyesu denai wagubu ke; ‘Iyapana mo eba mini poyo; Kau waretagi eba raurupi e wainai eba wadi; Gwedegwede mo eba kuwa-nuwagi; Kau waretagi badidi kwaewena empipi ki kau bera eba nuwagi; ¹⁹ Kau inagi mamagi wiwiratamiyowa ade kau kiya nene wainapiyei ki maba kau kowagiyoma mu nene inako mete wainapiyowa.”

²⁰ Iyesu inako wagubu, ko apunu ki denai wagubu ke; “Gora nuwagibi ki nau makeya makeya naigida mena kwaesugekeya yabedekeya

da karako, ko ki kawareya ka nau gwede kwaesugani?”

²¹ Apunu ki inako wagubu, ko Iyesu ade sibu, wagubu ke; “Kau nuwageya bagi kawayu ton-dana wainapiyei ki kau kayanuwagi kau gwedegwedegi kuduba tepi iyapana gwedegwedemaga pa mena imagei ragidai tage manako ewa yabi nau ewaneya uburi. Kau inako kwaenuwagi ki kau denai bagi kawayu mosi aita kunumau bananapi.”

²² Apunu ki e gwedegwedei ka ropani kawayu ki pokere e Iyesu yonai ki wainapupu ka e nuwaboyawena nuwasiyasiya nene e tagai wirapupu kayawena.

²³ Iyesu apunu ki nuwasiyasiya nene inako kayawena empupu ka e wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Iyapana gwedegwedemaga ropani kawayu ragidai mu Mamanuga God sumapamana ade e gari rabineya kunumau kaiwana idiwana ka ragiragi kawayu. ²⁴Yawata ki katamurui ka tainugu umunai ki maba. Papa kawayu ‘kameru’ kwaitana tainugu umunai ki teyagisi ki ka e daikere eba baiyagisi kayayagisi, mibai ka tainugu umunai ka marai munta ko papa ki ka kawayu. Ko nau suwagani wainapumuri; Papa kawayu ‘kameru’ ki tainugu umuneya tewagana ki ka ade matarau ko iyapana mu gwedegwedemaga ropani kawayu ragidai ubumana Mamanuga God sumapamana ade e gari rabineya kaiwana idiwana ki ka ragiragi kawayu.”

²⁵ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai yona ki wainamupu ka mu notamaga kowena manako e

manu-mupu, tagubu ke; “Akae, inako ki ka nima iya waunai yadini?”

²⁶ Mu inako tagubu, ko Iyesu mu emitapu manako denai tadebu, wagubu ke; “Iyapana wi wiga kasiyaraga pokaiya iya ki eba wadumuri ko Mamanuga God e badidi yagisi ki e umuneya ka gwedegwede kuduba ade wenayagisi.”

²⁷ Apunu Pita yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Kau wainapi, nu ka tawanuga kuduba kamadimpi kau ewageya kaigibi ki pokere denai ka nu gwede yadamu?”

²⁸ E inako wagubu, ko Iyesu mu kuduba tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Mara ewa, nau Kunumau Kawapuwani Apunai kaiwawo kemai tanai bagi kawaya ki kawareya tondoni makeya, ki ka wi nau ewakumasiniyamu ragidai ida esida kewowena kerapu apeya (12) ki wi kawakawaiwagi manako wi kemaga kawareya idiwoi tawana Isiraero ragidai kunu ida esida kewowena kerapu apeya (12) kuduba ki mu yabiyabirimuguma idiwoi. ²⁹ Iyapana gwedewau wi tawaga, wi yowaguma tataguma, wi inaguma mamaguma, wi munuguma bo wi wairaga inako ki kuduba nau pokanere kamaditamuri kaiwagi, ki ka wi denai kawaya daganani wadumuri manako maramara idiwana kaiwana ki iyai wi mete wadumuri. ³⁰ Iyapana ropani kawaya karako yewe wairau kawakawayatagubu idiwu ki mu ka mara mosi maimeretagisi ewa ubumoto. Ade iyapana ropani kawaya karako maimeretagubu idiwu ki mu ka mara mosi

kawakawayatagisi yabiri ubumoto.” Iyesu inako wagubu.

20

Iyapana kokorau upitagamawa ki keyakeyai

¹ “Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai mosi nau karako wi kabuwaniyani wainapumuri; Mara mosi nawaru dumai tarawa makeya ka apunu kawai mosi ubupu iyapana e upi kwaetagamana ki nana mu kwaene-maga kayawena. ² Mu mara eyaka mena upitagamana ki denimaga bowa madai baura eyaka mena wadamana ki yonai e mu mete ewapuru tagubu mibimupu manako ewa tonotapu e kokoreya kayatagubu upitagamawa. ³ Madega kaidenai pisikanawagawa makeya ka e ade ubupu kanibu iyapana dai ika imatau pa ubumawa iwa emitapu. ⁴ Emitapu manako e mu mete tadebu, wagubu ke; “Wi kaiwagi nau upini kwaiwagi ki ka nau wi deniga kemora nene negeyani.” ⁵ E inako wagubu manako mu mete kina e kokoreya kayatagubu.

Madega paunau wadawa makeya ade madega kekerawagawa makeya ka e inako mete kwaewena iyapana dai e kokoreya tonotapu.

⁶ Kemora nene ka e ade ubupu iyapana dai ika pa ubumawa iwa ki emitapu manako tadebu, wagubu ke; ‘Wi madega kawaya yau gwede nana pa asusu giripiyamu iwu?’ ⁷ E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; ‘Ki mibai ka iyapana mo e upi kwaigamana ki nana nu eba nidibu.’ Mu inako tagubu ki pokere apunu kawai ki iyapana

ki mete tadebu, wagubu ke; ‘Baganai, wi kaiwagi nau kokoraneya upiwagi.’

⁸ Kemorawagawa makeya ka apunu kawai ki ubupu e kobaiya upiwagawa apunai mosi sibu, wagubu ke; ‘Kau nau upini kwaetagamawa ragidai ki mu nene nuwagi baitagisi manako mu upitagamawa ki denimaga tage. Ewa bautagubu ragidai mu denimaga ki kau yabiri tage ko yabiri bautagubu ragidai mu denimaga ki kau siyarai tage.’

⁹ Iyapana kemora nene bautagubu ragidai ki mu ka yabiri bautagubu manako mu denimaga bowa madai baura eyaka mena ki mu eyaka eyaka wadumupu. ¹⁰ Iyapana didiburu bau-tagubu ragidai ki emupu ka mu nota-maga wagubu ke; ‘Nu ka didiburu mena baigibi muya nunumeya idiweya da kemorawena ki pokere nu ka bani deninuga kawaitau yadamu.’ Mu notamaga inako wagubu ko mu mete bowa madai baura eyaka mena ki mena wadumupu. ¹¹ Mu ki mena wadumupu ki pokere mu apunu kawai ki e bameya gunaratagubu, tagubu ke; ¹² ‘Iyapana yau mu ka kemora nene bautagubu eba rowarowa upitagamawa ko nu ka didiburu mena baigibi kau upigi kwaigemeya muya nunumeya da karako kemorawena. Kau bowa madai baura eyaka mena mu tagebi ki kau nu mete negebi ko ki ka eba supasupai.’

¹³ Mu inako tagubu, ko apunu kawai ki wirawena e upi kwaewagawa apunai ki mosi sibu, wagubu ke; ‘Kabai, nau eba paerepuwani kau bamageya berokoi mo eba kwaesugubuwani. Nau didiburu kau mete ewapuru iwagibi

mibimipi da kau nau upini mara eyaka mena upi-nugowa ki nau kau denigi bowa madai baura eyaka mena negeyani. ¹⁴ Kau denigi ki wadi kau tawageya kaya-nuwagi. Nau siyarai bautagubu ragidai ade wi yabiri baigubu ragidai wi deniga kawayai eyaka mena negebuwani ki ka nau naubo mena. ¹⁵ Nau naubo bowani madai pokaiya badidi kwaesugana wainapakani ki nau kwaesugani, ko kau wainapiyei da ki ka eba baganai bo? Nau ewa bautagubu ragidai denai kawayaya tagebuwani ki nene kau nuwaroronugei bo?”

¹⁶ Iyesu keyakeyai ki wagubu ade tadebu wagubu ke; ‘Iyapana gwedewau karako siyareya ubumu ki mu ka aita yabiri ubumoto ade iyapana gwedewau karako yabiri ubumu ki mu ka aita siyareya ubumoto.”

Iyesu powagana ade iyawagana sisiyai ki ade wagubu

(Maki 10:32-34; Ruki 18:31-34)

¹⁷ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mete kina kayatagubu natere Diyerusaremu yawatau yamawa ka e mu waditapu paere bananatapu mubo mena kayatagubu manako tadebu, wagubu ke; ¹⁸ “Nau suwagani wainapu-muri; Nu karako natere Diyerusaremu kaigamu ki ka iyapana ubumoto Kunumau Kawapuwani Apunai nau wadisinimoto iyapana kawakawai, Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai mete kina ki mu idamaga rabineya nau tamusinimoto. Mu idamaga rabineya tamusinimoto manako

iyapana ki ubumoto mu idamaga gurai nau naurineya ugwadi-sinimoto ragiragi, tagisi ke; ‘Kau kaubo beragi ki pokere karako denai ponuwagi.’ Mu inako tagisi, ¹⁹ manako wadisinimoto kwaiyanai ragidai mu idamaga rabineya tamusinimoto manako mu ubumoto nau waegeyageyamasinimoto, wikuku pokaiya raukekesinimoto manako ewa susinimoto poyo. Nau mibai posugani ko mara apeya eyaka kewoyagisi eweya ka nau ade iyasugani kirani uburani.” Iyesu inako wagubu.

Apunu Diyemesi yo Diyoni mu inamaga Iyesu genepupu
(Maki 10:35-45)

²⁰ Ki makeya ka apunu Tabadi e wainai ubupu e gubagaiyoma apeya waratapu Iyesu bameya bautagubu. Ridi ki Iyesu yabareya kwarisiwena e ramatai kawareya ubupu manako e nuwaiya badidi wainapiyawa ki e Iyesu kwaewagana ki nana gwaiyabapupu.

²¹ “Kau nuwageya gwede?” Iyesu inako wagubu manako ridi ki denai wagubu ke; “Nau nuwaneya ka yau kena; Kau nau gwaiyabasini da kau Kaiwawo-nuwagi makeya ki ka nau gubaganiyoma apeya yau kau madanigeya idiwono, mosi kau idagi garu deneya ade mosi kau idagi tenene ki deneya.”

²² Ridi ki inako wagubu ka Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Kau nuwegegi ki mibai kau kiya eba kataigeya.” E inako wagubu manako wirawena ridi ki e gubagaiyoma ki tadebu, wagubu ke; “Nau nuwaboya nene awana suwakarai kubarani

makari bananapani ki wi mete kubamuri baganai bo?”

²³ “Ena, nu baganai.”

Mu inako tagubu, ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Baganai, nau nuwaboya nene awana suwakarai kubarani ki wi mete kubamuri. Ko iyapana nima nau idani garu deneya tondana ade nima nau idani tenene deneya tondana ki sisiyai ka nau eba suwagani. Iyapana gwedewau nau Mamai mu watamaga ki winepupu ragidai ki mu mena ka aita kaiwoto wata ki idiwono.”

²⁴ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida mena ki apunu Diyemesi yo Diyoni mu sisiyamaga ki wainamupu ka mu bamamugu rabina-maga pupuwena. ²⁵ Ko Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba mu nene wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke; “Wi kataigau da Mamanuga God tagararapiyamu ragidai mu kawakawaimuguma ubumoto mu mubo kasiyaramaga pokaiya gwede mo togomono ki ka mu kobamugu idiwu ragidai ki mu umunumaga yodomono makeya makeya kwaetogomono. ²⁶ Ko wi bamagau ka inako pa mena. Wi mo nuwagau kawaigamana wainapiyamu ki ka wi yabiri kwarisiwagi wi kowaguma mu bigabigamaga kwaiwogoi. ²⁷ Ade wi mo nuwagau yabiri ubumana wainapiyamu ki ka wi yabiri kowaguma mu ewamugu ubumoi mu bitamaga kawara-piyoi. ²⁸ Nau Kunumau Kawapuwani Apunai mete kina inako kwaesugakani. Eba iyapana ubumana nau bigani kwaetagamana ki nana bausugubuwani ko nau uburana mu bigamaga kwae-sugana ki nana

nau baugubuwani. Nau posugani manako nau pokanere ka iyapana ropani kawaya mu bigimaga kuduba rikayagisi deni mena goga-yagisi.”

Iyapana apeya yabumaga kenekenei
(*Maki 10:46-52; Ruki 18:35-43*)

²⁹ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete kina natere Diyeriko kamadamana kayatagamana kwae-tagamawa ka iyapana ropani kawaya mu ewakumatampu. ³⁰ Iyapana apeya yabumaga kenekenei ika yawata kwaiya idiwa ki Iyesu ika yabadawa sisiyai wainamupu ka mu bonanamaga ragiragi kawaya patamupu, tagubu ke; “Oragai apunai Dewida e momai, kau nu nuwaboyanuga wainapiyei bo pa mena?”

³¹ Mu inako tagamawa ka iyapana ropani kawaya ika ubumawa iyapana apeya ki yona kerekeretagamana ki nana nakaritampu ko mu bonanamaga ragiragi kawaya kawareya kawareya ade wena siyamawa, tagamawa ke; “Oragai apunu Dewida e momai, kau nu nuwaboyanuga wainapiyei bo pa mena?”

³² Iyesu yona ki wainapupu ka e yawatau ubupu iyapana apeya ki mu nene wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke; “Wi nuwagau nau gwede wi nene kwaesugani?”

³³ E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; “Kai-wawonuga, nu nuwa-nugu ka kau nu yabunuga wadi papi da nu tawana empamu.”

³⁴ Mu inako tagubu wainapupu ka Iyesu mu nuwaboyamaga wainapupu manako mu yabumaga geyapupu. E mu yabumaga geyapiyawa

makeya ka iyapana ki tawana matarau emupu manako mu kimpu ubumupu Iyesu eweya kay-atagubu.

21

Iyesu natere Diyerusaremu bauwena manako iyapana e paraupamawa

(Maki 11:1-11; Ruki 19:28-40; Diyoni 12:12-19)

¹ Mu kebomawa da natere Diyerusaremu bameya bau-tagamawa ka mu ripa ‘oripi’ wena-tagubu kweyai ki yamupu manako natere marai munta mo si ka Bepage bautagubu. Mu ika bautagubu ka Iyesu ubupu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya tadebu, wagubu ke; ² “Wi natere buri yabaranugu ki yabiri kaiwagi manako papa ‘donki’ mosi e munui mete kina taburuba pokaiya yawata uwareya umatampu ki ika emitamuri. Wi papa ‘donki’ ki e munui mete kina taburubamaga rikapumuri manako bananatomuri kebomuri. ³ Ko iyapana mosi wi eminiyoto, yagisi ke; ‘Wi badidi pokere inako kwaiwagamu?’, e inako yagisi ki ka wi denai e simuri, iwagi ke; ‘Nu Kaiwawonuga papa ‘donki’ yau e munui mete kina ki mu nene wagubu. E garugaru ade tonotamini wiratagisi baitagisi.”

⁴ Iyesu inako wagubu ki ka Mama-nuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi oka tapu ki mibai wenawena. E okai ki inako wagubu ke;

⁵ ‘Tawana Saiyoni ragidai yona yau tade; Wi Kaiwawoga kwarisiwena papa ‘donki’ kawareya wi nene yabadau empumuri. E papa ‘donki’ ki munai kawareya yabadau.’

⁶ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya ki kayatagubu manako mu natere buri bautagubu ka mu Iyesu badidi tadebu ki makeya makeya kwaetagubu. ⁷ Mu papa ‘donki’ ki e munui mete kina tetampu wiratagubu bautagubu ade mu muga midimaga tatamai rikatampu papa ki kawarimugu nakatampu manako Iyesu yapu papa ‘donki’ ki kawareya tondubu kayawena. ⁸ E kayawena kaniyawa ka iyapana ropani kawaya ika ubumawa ki mu mete kina mu midimaga tatamai dai rikatamawa yawatau nakapamawa ade dai ka ripa kwarai meyamawa naka-pamawa da Iyesu ki kawareya bauwagana kayawagana ki nana. ⁹ Iyapana dai yabiritagubu ade dai ewatagubu inako kayatagubu yamawa manako mu ewapuru mena Iyesu paraupamawa Mamanuga God e si tepapamawa, tagamawa ke; “Ousana kaiwa kaiwa. Oragai apunai Dewida e momai, nu kau sigi tepapemei. Mamanuga God kau wadiniyoto bagi. Kau karako Mamanuga God e kasiyarai pokaiya baunugibi. Mamanuga God usi kunumau tondau e si nu karako tepapemei.”

Iyapana inako tagamawa.

¹⁰ Iyesu natere Diyerusaremu bau-wena ka iyapana kuduba notamaga kowena purere igida yauda bautaga-mawa, tagamawa ke; ‘Apunu yau e ka nima?’ ¹¹ Ko iyapana e ewakumapamawa mete bautagubu ragidai ki mu denai tagubu ke; “Apunu yau e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyau wagau apunai mosi si ka Iyesu. E ka natere Nasareta tawana Gariri rabinaya ki mu iyapana-maga mosi.” Mu inako tagubu.

Iyesu Mamanuga God e Tawai rabineya kayawena

(Maki 11:15-19; Ruki 19:45-48; Diyoni 2:13-22)

¹² Iyesu Mamanuga God e Tawai ki rabineya kayawena manako iyapana ika deni deni nida kasiwaratagamawa idiwa ki nakaritapu siwakeketapu. Bowa madai deni deni nida kasiwaratagamawa ragidai ki mu wataramaga ki e korita-pupu isiyapupu ade midiwari bowa madai nene nidatagamawa ragidai ki mu kebarimaga ki e mete tarapupu isiya-pupu, ¹³ manako tadebu, wagubu ke; “Takari kawaya ka mu Mamanuga God e okai mosi inako tampu, tagubu ke; ‘Nau Tawani ki ka guriguri tawai.’ Mamanuga God e okai inako wagubu, ko wi ka kuwa ragidai yewe maramara weki gwaiya kuwaiwagamu idiwu.” Iyesu inako wagubu.

¹⁴ Mamanuga God e Tawai rabineya ka iya-pana yabumaga kenekenei ade tagamaga korekorei Iyesu bameya bautagubu manako e mu iyatapu. ¹⁵ Ko Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade gora kataimugu ragidai mete kina Iyesu bagi kawaya badidi kwaewagawa emupu, ade munu rasi Mamanuga God e Tawai rabineya e si tepapamawa idiwa ki mu yonamaga mete wainamupu, ki ka mu nuwamaga pupuwena. Munu rasi ki inako taga-mawa ke; ‘Oragai apunai Dewida e momai, nu kau sigi tepapamei.’

¹⁶ Iyapana kawakawai ki Iyesu bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Mu yona tagamu ki kau wainapiyei bo pa mena?”

“Ena, nau wainapakani. Ko Mama-nuga God e okai ki wi iyabamupu bo? Oka ki wagubu ke;

‘Mamanuga, kau munu rasi kabuwatapi da mu kau sigi bagi kawaya ki tepapiyamu.’ ”

¹⁷ Iyesu inako wagubu manako iyapana ki kamaditapu natere Diyerusaremu kamadubu kayawena umawa da natere Betani bauwena manako e kemora ki ika ukwapu.

Iyesu ripa damaya sibu
(Maki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Mu ika ukwampu nawaru puru-wena manako natere Betani kama-dumpu kayatagubu kaiwa ka Iyesu wetei mebu. ¹⁹ E wetei meyawa ka e yabu tapu manako ripa damaya mo buri yawata kwaiya uburawa ki empupu. Ko ki ka eba damaya madai kirau ki marai ki pokere e ripa ki bameya bauwena ka e damaya madai mo eba empupu. E kwarai mena empupu ki pokere e ripa ki sibu, wagubu ke; “Kau mibigi ewa eba kiroto.” Iyesu yona ki wagubu makeya ka ripa ki deni mena surawena.

²⁰ E tadeyau kabukabuwa ragidai badidi wewnawena emupu ka mu nota-maga kowena kod-abamaga kamupu, tagubu ke; “Ripa damaya yau badidi maba garugaru mena inako surawena?”

²¹ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi notaga eba apeya apeya ko eyaka mena Mamanuga God sumapiyoi ki ka nau ripa damaya bameya badidi kwaesugubuwani ki maba wi mete inako kwaiwagi. Ko eba ki mena. Wi kweya buri simuri, iwagi ke; ‘Kau kiya kiri uburi kayanuwagi egi suri’, wi inako iwagi ki ka kweya ki eya kiroto uburoto kayayagisi.

²² Wi Mamanuga God bameya guriguri pokaiya

gwede mo nene geneiwagi ki ka wi notaga eyaka mena inako nota-pumuri, iwagi ke; ‘Nau karako suwagu-buwani ki wenayagisi.’ Wi inako sumaiwagi ki ka wi iwagubu ki wana e negeni.” Iyesu inako wagubu.

Diyu ragidai kawakawaimuguma Iyesu pari wirawirapamawa

(Maki 11:27-33; Ruki 20:1-8)

²³ Iyesu wirawena Mamanuga God e Tawai rabineya ade kanibu manako iyapana ika idiwa ki tadeyawa kabukabuwa tondawa ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade iyapana kawakawai dai ki e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau nima kasiyara negebu were kwaenugei? Kasiyara ki nima negebu?”

²⁴ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Yabiri ka nau wi manuniyani denai sidimuri were ewa ka nau nima kasiyara tegebu ki sisiyai wi nidiyani. ²⁵ Apunu Diyoni iyapana siruwatamana ki nana bauwena ki ka e Mamanuga God wagubu ki pokaiya kwaewagawa bo iyapana kaina mo wagubu were kwaewagawa? Wi ki iwagi da nau wainapani.”

Kawakawai ragidai e manui ki wainamupu ka mu denai e badidi siyamana ki nana dibimupu deni deni tagamawa kasiwara idiwa. Mu inako tagamawa ke; “Nu denai iwagamu da; ‘Apunu Diyoni, e ka Mamanuga God wagubu umuneya kwaewagawa’, nu inako iwagamu ki ka apunu ki denai nidiyoto, yagisi ke; ‘Baganai, ko wi badidi pokere apunu Diyoni e yonai eba sumamupu?’

²⁶ Ko nu iwagamu da; ‘Apunu Diyoni, e ka iya-pana kaina mo wagubu umuneya kwaewagawa’, nu inako iwagamu ki ka nu iyapana-nuguma pakasi ragidai badidi tagisi, mibai ka mu kuduba wainapiyamu da apunu Diyoni e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa ki apunai mosi.”

²⁷ Kawakawai ragidai inako waina-mupu ki pokere mu denai Iyesu simupu, tagubu ke; “Nima Apunu Diyoni tonopupu ki nu eba katainugu.”

Iyesu yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Baganai, wi nau eba sidimupu ki pokere nima kasiyara nau tegebu pokaiya kwaesugakani ki sisiyai nau wi mete eba nidiyani.”

Apunu mosi e gubagaiyoma apeya ki keyakeyai

²⁸ Iyesu inako wagubu, ade wagubu ke; “Wi karako badidi wainapiyamu; Apunu mosi e gubagaiyoma apeya mete idiwa manako mara mosi ka e ubupu e gubagai yabiri wenawena ki e bameya bauwena manako sibu, wagubu ke; ‘Gubagai, kau karako kokorau kaya-nuwagi upinuwagi.’

²⁹ E inako wagubu ko e gubagai ki basarawena, denai wagubu ke; ‘Pa mena, nau eba nuwa-neya’. E inako wagubu ko ewa ka e notai ade wirapupu manako kokorau kayawena.

³⁰ Ki eweya ka apunu ki wirawena e gubagai mosi ki e bameya kayawena manako e mete sibu da e kokorau kayawagana upiwagana ki nana. E gubagai ki garugaru mena wagubu ke; ‘Baganai, eba wainapi, nau kokorau kayasugani’. E inako wagubu ko ewa ka e notai wirapupu manako kokorau eba kayawena.

³¹ Karako sidimuri da nau wainapani; Munu nima ubupu e mamai umunui wadubu, yabiri ki kena bo ewa ki kena?”

Iyesu yona ki wagubu ka kawakawai ragidai ki denai tagubu ke; “Munu yabiri ki kena.”

Mu inako tagubu, manako Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana takesi wadamu ragidai ade ridi yawata kawakawareya iwu ragidai ki mu ka aita wi raurunimoto Mamanuga God e gari rabineya yabiri kaiwoto, ko wi ka ewaiwagi.

³² Apunu Diyoni wi bamagau bauwena yawata supasupai kabuwa-nibu, ko e yonai ki wi eba wainamupu sumamupu. Takesi wadamu ragidai ade ridi yawata kawakawareya iwu ragidai e yonai wainamupu sumamupu manako mu bera-maga berokoi kamadumpu ki wi yabugere emitam-pu ko wi wiga beraga berokoi ki wi eba kamad-umpu ade wi notaga eba wiramupu.”

Upi kwayubapamawa ragidai mu keyakeyaimaga

(Maki 12:1-12; Ruki 20:9-19)

³³ Iyesu ade tadebu, wagubu ke; “Nau keyakeyai ade mosi suwagani wainapumuri; Waira apunai mosi e gari umapu manako ripa ‘waeni’ ki momai dai tepupu gari ki rabineya upu. Ki eweya ka e ripa madai ki botopamana watai yamanapupu manako iyapana e upi ki kwayubapamana watai iyarau mo mete wadubu. Wadubu kewowena ka e iyapana dai mu nene wagubu bau-tagubu manako gwaiyabatapu, wagubu ke; “Wi nau upini yau naigida mena kwayubapiyoi manako maura marai ki makeya ka wi madai dai wi wiga tepiyoi

ko dai nau nene nakapiyoi. Nau niya ka tawana mo kayasugani umoni da ewa marai mosi ade bausugani.” E inako wagubu manako kamadi-tapu kayawena.

³⁴ Maura marai bauwena ka e ubupu e bigabigaiyoma ripa madai dai tepa-mana ki nana upi kwayubapamawa ragidai ki mu bamamugu tonotapu kayatagubu. ³⁵ Ko mu ika bautagubu ka upi kwayubapamawa ragidai ki ripa madai mo mu eba tagempu ko mu ubumpu iyapana ki tetampu mo guda-pamawa da pa tonomupu kayawena, mo minimupu poyo ade mosi bowa were minimupu.

³⁶ Ki eweya ka upi ki apunai e bigabigaiyoma ragidai ropani kawaya inako ade tonotapu kayatagubu. Ko mu iwa da buri bautagubu ka upi kwayuba-pamawa ragidai ubumpu yabiri bau-tagubu ragidai bamamugu badidi kwaetagama ki maba mu ewa bautagubu ragidai ki mu bamamugu inako mete kwaetagubu.

³⁷ Upi apunai e bigabigaiyoma inako tonotamiyawa da kewowena ka e eya gubagai tonopupu. E notai wagubu ke; ‘Nau niya gubagani tonopani ki ka mu e naigida mena wiwirapomoto waina-pakani.’ ³⁸ Ko e gubagai kayawena umawa da buri upi kwayubapamawa ragidai bamamugu bauwagana kwae-wagawa ka mu e yabadawa emupu manako mu mubo mena tagubu ke; ‘Waira yau ewa wadana apunai ki bauwena yau kena ki pokere karako miniyamu poyo da e gwedegwedei yau kuduba ka aita nu tepamu.’ ³⁹ Mu inako tagubu manako mu munu ki wadumpu dokodoko gari tagaiya kwenumupu manako minimupu poyo.”

⁴⁰ Iyesu keyakeyai ki wagubu kewowena ka e iyapana ki ade manutapu, wagubu ke; “Wi badidi wainapiyamu; Waira ki apunai e eya aita wirayagisi baiyagisi ki ka e upi kwayubapamawa siyasiya ragidai ki mu bamamugu badidi kwaeyagisi?”

⁴¹ Iyesu inako wagubu ka kawakawai ragidai ki denai e simupu, tagubu ke; “Mu berokoi kwaetagubu ki pokere e mu tetamini namutamini manako ewa e upi kwayubapamana ragidai kudubai dai ki mu nene yagisi baitagisi manako mu ubumoto e upi naigida mena kwayuba-pomono da maura marai baiyagisi ki ka mu bani tepomoto manako daikere apunu kawai ki e nene nakapomoto.”

⁴² Iyapana ki inako tagubu manako Iyesu denai mu tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e okai ki wi iyaba-mupu bo pa mena? Oka ki wagubu ke; ‘Wi tawa wadamu ragidai waina-mupu da e ka bebeda berokoi ki pokere kwenumupu. Ko Mamanuga God bebeda ki wadubu ade wowo bebedai kaupupu. Nu Kaiwawonuga ki kwaewena ka bagi kawayu nu yabunugere emipi.’ ”

⁴³ Iyesu Mamanuga God e okai kawareya inako wagubu manako ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God wi wataga e gari rabineya winepupu tapu ki e koritapoto iyapana kudubai mibi-maga kipu ragidai ki mu tageni da mu ika idiwono.
⁴⁴ Nau nidiyani wainapu-muri; Iyapana kaiwoto da bebeda ki pokaiya pisipisitamini gwepomoto ki ka mu bidara yadini midimaga purupurutagisi. Ade bebeda ki mu kawarimugu kauyagisi

ki ka mu tauniyoto kwere-kwerere.” Iyesu inako wagubu.

⁴⁵ Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai ade Parisi ragidai mete kina wainamupu da Iyesu keyakeyai ki wagubu ki ka e mu nene wagubu, ⁴⁶ ki pokere mu gagayatagubu e wadamana yawatai kwaenepamawa. Ko mu e eba wadumupu mibai ka mu pakasi ragidai ropani kaway a ika idiwa ki mu kudu-mugu wainamupu. Pakasi ragidai tagubu da Iyesu e ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi.

22

Mamanuga God e poragai kaway a ki waigugui (Ruki 14:15-24)

¹ Iyesu waigugu pokaiya iyapana ade tadebu, wagubu ke; ² “Mamanuga God e gari rabinaya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki keyakeyai mosi ka yau kena; Apunu kawai mosi e gubagai anikawagana ki kupei kaway a mo okukunawena. ³ E okukunawena kewowena ka e bigabiga-iyoma dai tonotapu da mu kayatagamana iyapana bibitapu ragidai ki waratamana kupe kawareya bautaga-mana ki nana. E bigabigaiyoma kaya-tagubu iyapana tademupu, ko iyapana ki basaratagubu eba bautagubu.

⁴ Ko apunu kawai ki e bigabigaiyoma dai ade tonotapu tadebu, wagubu ke; ‘Wi kaiwagi nau bibitapuwani ragidai inako tademuri, iwagi ke; ‘Nau kupe yau okukunasugubuwani kewowena. Nau papaniyoma burumakau munumuguma mete kina ki nau namutapuwani

bani teyamipi nawananimei ki pokere wi kuduba kupe yau kawareya garugaru mena baiwagi.’⁵ E bibi tonotapu ragidai kayatagubu yona ki iyapana tademupu ko iyapana basaratagubu umunumaga eba wadumpu ko mu mubo nuwamugu nuwamugu mena kwaetagubu. Mosi e ebo kokoreya kayawena ade mosi e ebo baikamu wateya ki kayawena. Mu inako kwaetagubu,⁶ ade mu dai ubumpu bibi ragidai ki tetampu giritampu pasutampu manako ewa taunimupu popo.

⁷ Iyapana kwaetagubu siyasiya ki sisiyai apunu kawai ki wainapupu manako e nuwai pupuwena e piyara-iyoma dai tonotapu kayatagubu berokoi kwaetagubu ragidai ki kuduba namu-tampu gawarara manako mu natere-maga mete pasumupu. ⁸ Ki eweya ka e bigabigaiyoma ragidai mu nene wagubu bautagubu manako tadebu, wagubu ke; ‘Nau gubagani anikawagana ki kupei nau ororeya mena okukunasugubuwani kewowena. Ko iyapana bibimaga tonopuwani ragidai ki mu ka eba bagi da mu bautagamana makai,⁹ ki pokere wi karako kaiwagi imatau ade yawata kawakawareya iyapana ropani kawaya pa asusu ika idiwu ki waratamuri da mu kupe yau kawareya baitagisi.’ ¹⁰ E inako wagubu manako e bigabigaiyoma kayatagubu imatau ade yawata kawa-kawareya iyapana bagi ade eba bagi ki kuduba waratampu bautagubu tawa kuduba posiwena.

¹¹ Apunu kawai ki iyapana bau-tagubu ragidai mu emitamana ki nana tawa rabineya yapu manako e apunu mosi ika tondawa ki e anika monagai eba umapu ki empupu sibu, wagubu ke;

¹² ‘Kabai, kau anika monagai eba umapi ki pokere kau badidi maba nau tawaneya baunugibi?’ E inako wagubu, ko apunu ki yona daikere mo eba wagubu ko pa tondawa. ¹³ E pa tondawa ki pokere apunu kawai ki e bigabigaiyoma tadebu, wagubu ke; ‘Apunu yau wadumuri e idai kerarai umamuri dokodoko manako gari tagaiya sisipu rabineya kwenupumuri. E ika makariyogono uwarai sisiripono yadi kirono tondono.’

¹⁴ Iyesu keyakeyai ki wagubu kewowena ka e iyapana ki ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e iyapana ropani kawaya bibitapu ko e iyapana eba ropani winetapu.”

Iyapana wairamaga denai takesi tamoto bo pa mena?

(Maki 12:13-17; Ruki 20:20-26)

¹⁵ Ki makeya ka Parisi ragidai mubo mena paeretagubu Iyesu berabera-pamana manupamana da e yona mo paerepana manako mu ki pokaiya e wadamana ki nana ki keketai kupamawa. ¹⁶ Mu ubumpu mu muga tademawa kabukabuwa ragidai ade apunu Erodi e kowaiyoma dai mete kina ki tonotampu kayatagubu Iyesu bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Nidiyei kabukabuwa apunai, nu katainugu da kau iyapana eba beratamiyei ko kau yona mibai mena nuwegei. Iyapana kawakawai kau bamageya bautagamu ki kau bera yonai eba nuwegei beratamiyei. Ade iyapana pakasi ragidai kau bamageya bautagamu ki kau mu mete eba beratamiyei yona kudubai mosi nuwegei. Pa mena. Kau maramara

yona eyaka mena Mamanuga God e yawatai ki yonai mibai ki mena kawareya kawareya iyapana kabuwatamiyei. ¹⁷ Ki pokere, kau badidi wainapiyei ki kau karako kiya nuwagi da nu wainapamu; Nu tawana Roumi ragidai mu kawaimaga Sita bameya nu wairanuga denai takesi tamana ki nene ka nu goranuga badidi wagau? Nu takesi ki tamana ka baganai bo eba baganai?”

¹⁸ Iyapana ki Iyesu wadamana ki nana dayaya yonai tagamawa ki Iyesu ororeya mena katai-wena ki pokere e denai tadebu, wagubu ke; “Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Wi badidi pokere nau wadisinimana ki nana dayaya yonai iwagamu? ¹⁹ Ko baganai, wi takesi tamana ki bowai madai mo tegemuri da nau empani.”

Mu bowa madai mo wadumpu kwemupu, ²⁰ manako e mu manutapu, wagubu ke; “Yau ka nima keyai bowa madai yau naureya tondau? Nima si bowa madai yau naureya okamupu?”

²¹ E inako wagubu ka mu denai tagubu ke; “Yau ka tawana Roumi ragidai mu kawaimaga Sita e keyai ki naureya tondau.”

Mu inako tagubu, manako Iyesu denai wagubu ke; “Baganai, ki pokere apunu kawai Sita e nene ki wi e ebo kwemuri, ade Mamanuga God e nene ki wi e ebo kwemuri.” ²² Iyesu yona ki wagubu ka iyapana ki mu notamaga kowena denai siyamana babatagubu manako kamadumpu kayatagubu.

*Popai ragidai ade iyatagisi kimoto ubumoto
(Maki 12:18-27; Ruki 20:27-40)*

²³ Mara eyaka mena ki rabineya ka Sadusi ragidai dai Iyesu bameya bau-tagubu. Sadusi ragidai mu ka iyapana inako tadeyamu, tagamu ke; ‘Nu popoigamu ki ka nu ewa eba iyaigamu ade kimamu ubumamu.’

²⁴ Sadusi ragidai ki Iyesu bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Nidiyei Kabuk-abuwa Apunai, oragai apunai Mosisi nu goranuga inako tapu, wagubu ke; ‘Apunu mosi e wainai munu eba wenapoto manako e nobomoi poyagisi, ki ka apunu ki e yowai koboro ki uworoto manako munu wenapoto ki aita popai apunai ki e watai yadini.’ ²⁵ Kau karako wainapi; Iyapana ida daikere kewowena daikere apeya (7) nu mete yewe idiweya manako mu tata-maga ridi mo uwapu. E ridi mo uwapu ko e munu eba wenapupu manako apunu ki powena. E powena ki pokere e yowai koboro ki uwapu ko e mete powena ko munu mo eba wenawena. ²⁶ Mu inako kwaetagamawa yamawa da iyapana ida daikere kewowena daikere apeya (7) koboro ki uwamupu ki mu kuduba popotagubu gawarara ko munu mo eba wenawena. ²⁷ Ko siyareya ka ridi ki e eya mete powena. ²⁸ Kau karako nuwagi da nu wainapamu; Mara kwauneya iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi kimoto ubumoto makeya ki ka ridi ki nima wainai? Mibai ka e iyapana ida daikere kewowena daikere apeya (7) ki tauwapu.”

²⁹ Sadusi ragidai ki inako tagubu ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke, “Wi paerepiyamu kawaya daganani. Wi Mamanuga God e yonai eba kataigau ade e kasiyarai mete eba kataigau. ³⁰ Iyapana popotagubu ragidai ade iyatagisi kimoto ubumoto

makeya ki ka mu eba anikatagisi. Mu ka aneya kunumau idiwu ki mu maba inako idiwono. ³¹ Ko iyapana popotagubu ragidai ewa ade iyatagamana kimana ubumana ki yonai ka Mamanuga God e okai wi kabuwanibu kewowena. Ko e yonai ki wi bani eba iyabamupu bo? E okai ki wagubu ke; ³² ‘Apunu Eburamu e Mamai God ka nau. Apunu Aisiki e Mamai God ka nau. Ade apunu Diyaikapu e Mamai God ka nau.’ ”

Iyesu ubupu Mamanuga God e okai kawareya inako wagubu manako ade tadebu, wagubu ke; “Mamanuga God e ka eba iyapana kwakwarepumaga ononopiyamu puwawagau ki mu Mamanuga. E ka popai ragidai mu keyaimuguma iyaiya idiwu ki mu Mamamaga, ki pokere e okai wagubu ke; ‘Apunu Eburamu e Mamai God ka nau. Apunu Aisiki e Mamai God ka nau. Ade apunu Diyaikapu e Mamai God ka nau.’ ”

³³ Iyapana ropani kawayaya Iyesu kabuwai ki wainamupu ka mu nota-maga kowena.

Gora bani ka kawayaya

(Maki 12:28-34; Ruki 10:25-28)

³⁴ Iyesu badidi wagubu ki pokaiya Sadusi ragidai yona denai tagamana babatagubu ki sisiyai Parisi ragidai wainamupu manako mu bautagubu ewapuru dibimupu. ³⁵ Mu ewapuru dibimupu manako mu paunamugu ka Mamanuga God e gorai kataiya apunai mosi ubupu Iyesu manupana da e yona mo paerepana ki nana e manupupu, wagubu ke; ³⁶ “Nidiyei Kabukabuwa Apunai, Mamanuga God e gorai ropani kawayaya nakapupu ki paunamugu gora bani ka kawayaya esida?”

³⁷ E inako wagubu, manako Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Gora kawai ka yau kena; ‘Mamanuga God e eya mena ka Kaiwawo. Wi nuwaga notaga ade wi mibiga kuduba e mena mara-mara nota kwarikwarisipiyoi idiwoi.’ ³⁸ Gora ki mena ka kawaya esida, ³⁹ ade gora ki kobaiya ka yau kena; ‘Kau kiya nene wainapiyei ki maba kau kowagi-yoma mu nene mete wainapiyowa.’ ⁴⁰ Gora apeya yau mena ka kawakawaya. Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai badidi tagubu ade oragai apunai Mosisi gora badidi tapu ki kuduba ka gora apeya yau mu koba-mugu.” Iyesu inako wagubu.

*Nu Iya Negeyana Apunai Keriso ka nima?
(Maki 12:35-37; Ruki 20:41-44)*

⁴¹ Parisi ragidai ika bautagubu dibimupu idiwa ki pokere Iyesu mu manutapu, wagubu ke; ⁴² “Wi badidi wainapiyamu; Wi Iya Negeyana Apunai Keriso ki e ka nima e momai?”

E inako wagubu manako mu denai tagubu ke; “E ka oragai apunai Dewida e momai.”

⁴³ Mu inako tagubu ko Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Keriso ka oragai apunai Dewida e momai ki yonai ka mibai maba ki ka Mamanuga God e Keyai badidi pokere apunu Dewida kabuwapupu da e uburoto Keriso e eya Kaiwawoi siyana ki nana sibu? Mama-nuga God e okai wagubu ke;

⁴⁴ ‘Nau Mamai God nau Kaiwawoni sibu, wagubu ke; Kau nau madanani garu deneya tondowa da nau kau iyaragiyoma kuduba

kwanatamani kau kerapugi kobaiya nakatamani kewoyagisi were.’

⁴⁵ Oragai apunai Dewida ubupu wi Iya Negeyana Apunai Keriso e eya Kaiwawoi sibu, ko ade badidi maba ka e eya Kaiwawoi sibu Keriso ki ade apunu Dewida e eya momai?” ⁴⁶ Iyesu yona ki wagubu ka Parisi ragidai yona denai tagamana babatagubu. Mara ki makeya ade ewa ka iyapana dai eba bautagubu Iyesu manumupu.

23

*Iyesu iyapana kawakawai sisibatapu
(Maki 12:38-39; Ruki 11:43-46; 20:45-46)*

¹ Ko Iyesu wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai ade iyapana ropani kawaya mete kina ki tadebu, wagubu ke; ² “Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai ade Parisi ragidai ki mu ka oragai apunai Mosisi e watai wadumupu, ³ ki pokere mu Mamanuga God e yonai tagamu ki wi wainapiyoi makeya makeya kwaiwogoi. Ko mu kwaetagamu ki kawareya wi inako eba kwaiwogoi, mibai ka mu yona tagamu ki mu muga paerepiyamu ko eba kwaetagamu. ⁴ Mu mubo goramaga bisi kawaya ki mu wadamu pakasi ragidai mu kwepokaramugu tamu. Ko iyapana gora ki makeya kwaetagamana ki nana muya nunumu ki ka kawakawai ragidai ki pa ubumu mu emitamiyamu ko eba waitatamiyamu.

⁵ Iyapana mu emitamana ki nana ka mu Mamanuga God e yonai dai oka-piyamu mu yabaramugu painipiyamu ade mu idamugu katama maba umamu. Mu midimaga tatamai umamu ki

kisiyarai rorowa kawakawaya taini-piyamu iwu. ⁶ Poraga kawareya ka mu iyapana mu emitamana wiwiratamana ki nana kebari bagi kawaya kawareya idiwu ade guriguri tawai rabineya ka mu kawai gisipiyamu kawakawai ragidai mu watamaga bagi kawaya ki kawareya idiwu. ⁷ Mu nuwamugu kayatagamana imatau iwana da iyapana ropani kawaya ika idiwu mu emitamana naigida mena parautamana ki nana manako tagamana ke; ‘Wi ka nu Nidiyamu Kabukabuwa Ragidai’.

⁸ Mu inako kwaetagamu, ko nau nidiyani wainapumuri; Wi wiga kowaguma eba tademuri da mu ka wi ‘Nidiyamu Kabukabuwa Ragidai’, mibai ka wi Nidiyau Kabukabuwa Apunai ka eba ropani ko eyaka mena. ⁹ Ade yewe wairau ka wi iyapana kaina mo eba simuri da e ka wi ‘Mamaga’, mibai ka wi Mamamaga eyaka mena ka kunumau tondau. ¹⁰ Ade wi Kaiwawoga ka Keriso e eya mena ki pokere iyapana kaina mo wi Kaiwawoga eba simuri. ¹¹ Iyapana nima wi paunagau kawaiwagana wainapiyau ki ka e kwarisiyagisi e kowaiyoma mu bigabigamaga kwaeyogono. ¹² Iyapana nima e ebo si tepapiyau ki ka aita ewa ka e kwarisiyagisi suroto. Ko ade iyapana nima e ebo kwarisiwena tondau ki ka aita ewa ka e kawayayagisi.”

*Parisi ragidai mu midimaga pa matakawagau
(Maki 12:40; Ruki 11:39-42, 44, 52; 20:47)*

¹³⁻¹⁴ Iyesu ade wagubu ke; “Akae, Mamanuga God e gorai kataigau ragidai ade Parisi ragidai, wi ka aita bita kawaya bananapumuri. Wi ka

midiga pa matakawagau ragidai. Mamanuga God e gari kunumau ki katai iyapana kataitagama mana katamurui ki kasiparai ka wi umamupu dokodoko. Wi wiga ka katai ki eba kataigamana wainapiyamu ade iyapana katai ki kataitagama mana wainapiyamu kaiwu mu yawatamaga ki wi bodapiyamu.

¹⁵ Akae, Mamanuga God e gorai kataigau ragidai ade Parisi ragidai, wi ka aita bita kawayaya bananapumuri. Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Iyapana eyaka mena kwaitana e notai wirapa-mana da wi kwaiwagamu ki maba e mete inako kwaewagana ki nana ka wi ubumu tawana tawana igida yauda egi kawareya mete kina kwaeniwagamu iwu. Wi iyapana mo inako bananapumuri ki ka wi beraga berokoi e kabuwapumuri da e wi badidi kwaiwagamu ki maba e inako mete kwaeyogono. Ko berokoi e kwae-yogono ka kawayaya esida ki pokere e yo wi bita wadamana tawaneya baiwagi ki ka e bita kawayaya daganani esida bananapoto.

¹⁶ Akae, wi yabuga kenekenei iyapana waratamiyamu yawata paere-piyamu kabuwatamiyamu ragidai. Wi ka aita bita kawayaya bananapumuri. Wi iyapana tadeyamu, iwagamu ke; ‘Nima uburoto Mamanuga God e Tawai ki si pokaiya gwede mo gwaiyaba kaimatana yagisi manako gwaiyaba wagubu ki e ewa eba kwaeyagisi, ki ka baganai, eba gwedei mete kina. Ko e uburoto bowa yamayamai Mamanuga God e Tawai rabineya ki si pokaiya gwaiyaba kaima-tana ki yagisi, ki ka gwaiyaba wagubu ki e makeya makeya kwaeyogono ko eba paerepoto.’

¹⁷ Wi inako iwagamu ki mibai ka wi yabuga ka kenekenei ade wi ka notababa ragidai. Gwede ka kawaya esida? Bowa yamayamai ki kena bo Mamanuga God e Tawai ki kena? Nau nidiyani wainapumuri; Gwede yamayamai tawa rabineya ki kuduba ka tawa ki pokaiya Mamanuga God e nene. ¹⁸ Ko wi iyapana inako mete tadeyamu, iwagamu ke; ‘Nima uburoto Mamanuga God e kepacepai ki si pokaiya gwede mo gwaiyaba kaimatana yagisi manako gwaiyaba wagubu ki e ewa eba kwaeyagisi, ki ka baganai, eba gwedei mete kina. Ko e uburoto puyo kepacepa kawareya tampu ki si pokaiya gwaiyaba kaimatana ki yagisi, ki ka gwaiyaba wagubu ki e makeya makeya kwae-yogono ko eba paerepoto.’ ¹⁹ Wi yabuga kenekenei ragidai. Gwede ka kawaya esida? Kepacepa ki kena bo puyo kepacepa kawareya ki kena? Nau nidiyani wainapumuri; Gwede kepa-kepa kawareya ki kuduba ka kepacepa ki pokaiya Mamanuga God e nene. ²⁰ Iyapana nima uburoto kepacepa ki si pokaiya gwede mo gwaiyaba kaimatana yagisi ki ka e puyo kepacepa kawareya nakamupu ki kuduba simaga pokaiya gwaiyaba kaimatana ki mete wagubu. ²¹ Ade iyapana nima uburoto Mama-nuga God e Tawai ki si pokaiya gwede mo gwaiyaba kaimatana yagisi ki ka e tawa ki apunai e si pokaiya gwaiyaba kaimatana ki mete wagubu. ²² Ade ki kwaitana; Iyapana nima uburoto kunuma si pokaiya gwede mo gwaiyaba kaimatana yagisi ki ka e Mamanuga God e kemai ade kema kawareya tondau apunai ki mu simaga pokaiya gwaiyaba kaimatana ki mete wagubu.

23 Akae, Mamanuga God e gorai kataigau ragidai ade Parisi ragidai, wi ka aita bita kawaya bananapumuri. Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Wi ka gwedegwedega kuduba naigida mena damupiyamu manako damu ida esida mena ki damui eyaka mena ka wi Mamanuga God nene tamu. Ena, eba wi gwedegwedega ki mena ko kusura kwarai yo gumai ebo ebo inako ki wi mete tepiyamu naigida mena damupiyamu. Ko Mamanuga God e gorai kawakawai karako suwagani ki wi eba wainapiyamu kwaiwagamu; Wi Iyapana bamamugu supasupai kwaiwagamana ki wi eba kwaiwagamu, wi iyapana eba nuwanuwatamiyamu, ade wi badidi kwaiwagamana iwagamu ki wi eba kwaiwagamu. Damu eyaka mena Mamanuga God nene tamana ki ka baganai ko e gorai kawakawai ki wi mete makeya makeya kwaigamana ki nana.

24 Wi yabuga kenekenei iyapana waratamiyamu yawata paerepiyamu kabuwatamiyamu ragidai, wi ka badidi maba ki keyakeyai nau karako wi nidiyani wainapumuri; Wi ka apunu mosi e kapai rabineya kwagama marai munta supu ki empupu tekwaripupu kwenupupu ko buwamuku kawaya e kapai rabineya supu ki e eba empupu ko mete kubabu, ki wi ka apunu ki maba.

25 Akae, Mamanuga God e gorai kataigau ragidai ade Parisi ragidai, wi ka aita bita kawaya bananapumuri. Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Wi kapaga yo wi yogoga tagai mena ki wi siruwapiyamu da iyapana wi emini-mana baganai tagamana ki nana, ko wi rabinagau

berokoi posiwena uburau ki wi utapiyamu kapoi ade taisi teyateyama ki mena kwaiwagamu idiwu.
²⁶ Wi yabuga kenekenei Parisi ragidai, nau yona yau nidiyani ki wi wainapumuri; Wi kapaga yo wi yogoga ki rabinai yabiri siruwapumuri ki ka tagai mete taniyagisi.

²⁷ Akae, Mamanuga God e gorai kataigau ragidai ade Parisi ragidai, wi ka aita bita kawayaya bananapumuri. Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Popotagubu ragidai mu rakimaga iyapana tarapiyamu bagi kawayaya monagapiyamu, ki wi ka ade raki ki maba. Raki kawareya ka tanai kawayaya ko raki rabineya ka popai ragidai mu suwanamaga ade mu midimaga kwakwarepumaga puwawena ika uburau.
²⁸ Ki maba, iyapana wi midiga kwakwarepuga empiyamu ka bagi kawayaya ko wi midiga pa matakawagau. Wi rabinagau ka bigi mena posiwena uburau.”

Mamanuga God uburoto Parisi ragidai bita tageni

(Ruki 11:47-51)

²⁹ Iyesu ade wagubu ke; “Akae, Mamanuga God e gorai kataigau ragidai ade Parisi ragidai, wi ka aita bita kawayaya bananapumuri. Wi ka midiga pa matakawagau ragidai. Mamanuga God e bonanai wainapamawa taga-mawa ragidai ade bagi supasupai kwaetagamawa ragidai naiya mena popotagubu ononotampu ki mu ononotampu rakimaga ki wi karako naigida mena monagapiyamu ade kwayubapiyamu.
³⁰ Wi iwagamu ke; ‘Nu ripakwarakwaranuguma

ubumpu Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai namutampu ki ka mu idiwa makeya nu ika mete idimpena ki ka mu berokoi kwaetagubu ki maba nu inako eba kwaigumpena.’ ³¹⁻³² Wi inako iwagamu, ko nau nidiyani wainapumuri; Wi ripakwarakwaraguma nene iwagamu ki ka wi wiga nene mete iwagamu, mibai wi ka mu momo-muguma. Ko baganai, mu naiya Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai namutamawa ki bigi wi karako wadumuri riyapumuri yamuri kewopumuri. ³³ Wi ka motamota berokoi e munuiyoma ade wi motamota e munuiyoma mete wenatamiyamu. Mamanuga God wi bita negeyana watai ki wi badidi maba baibigapumuri? ³⁴ Nau nidiyani wainapumuri; Nau bonanani wainapamana tagamana ragidai yo katai ragidai yo wi nidimana kabukabuwa ragidai ki mu kuduba nau wi bamagau tonotamani manako mu nau yonani togomono iwono. Ko nau kataineya da aita ewa ka wi ubumuri manako mu dai wi namutamuri, dai wi ripa korosi naureya ikokotamuri da popotagisi, dai wi tetamuri guriguri tawai rabineya raukeketamuri, ade dai wi siwakeketamuri tawa tawa kaya-tagisi. ³⁵ Wi mu bamamugu inako kwaiwagi ki pokere wainapumuri; Iyapana naiya ubumpu bagi supasupai apunai Eiboro minimpu poyo ade e eweya supasupai kwaetagamawa ragidai mete namutamawa kebomawa da apunu Barakaiya e gubagai Sekaraiya Mama-nuga God e Tawai rabineya ‘Puyo Tamu Watarai’ ade ‘Wata Tanai Bagi’ ki paunau minimpu

poyo, mu berokoi ki kuduba kwaetagamawa ki denai ka bita wi bananapumuri. ³⁶ Ena, nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana kuduba naiya namutampu popotagubu ragidai mu bimbinaamaga ka wi karako idiwu ragidai wadumuri.”

Iyesu natere Diyerusaremu nene nuwaboy-awena

(Ruki 13:34-35)

³⁷ Iyesu ade wagubu ke; “Natere Diyerusaremu ragidai, natere Diyerusaremu ragidai. Mamanuga God e bonanai wainapiyamu ragidai ki wi namutamiyamu ade e bibi tonotapu ragidai ki wi bowa were tauniyamu popo. Kokoroku inai e munuiyoma e mabui kobaiya nakatamiyau kwayuba-tamiyau ki maba ka nau maramara wi kuduba nau idani rabineya dibiniyana ki nana wainapekeya ko wi nau bodabodasinimawa. ³⁸ Ko wainapumuri, karako nau kamadiniyani kayasugani manako wi tawaga gumoroyagisi. ³⁹ Ade nau yonani yau mete wainapumuri; Waunitau ka wi nau mo eba emisinimuri, ko mara baiyagisi da wi iwagi ke; ‘Kau Mamanuga God e kasiyarai pokaiya baunugibi ki pokere e kau wadiniyoto bagi,’ wi yona ki iwagi makeya ka wi nau ade emisinimuri.” Iyesu inako wagubu.

24

Mara siyarai bauwagana ki makai nu badidi maba empamu

(Maki 13:1-2; Ruki 21:5-6)

¹ Iyesu Mamanuga God e Tawai ki kamadubu kayawena kaniyawa ka e tadeyau kabukabuwa

ragidai e bameya bautagubu e tawa bagi kawayaya ki naigida mena empana ki nana simupu. ² Ko e tadebu, wagubu ke; “Wi gwedegwede yau kuduba em-piyamu? Nau yona mibai suwagani wainapumuri; Tawa yau bowa pokaiya wadumupu ki ka iyapana ewa marai mosi baitagisi baupomoto giripomoto pasumoto manako bowa mo kawareya pasimupu ki kuduba mu yadini rororo isiyapomoto kewoyagisi.

*Nuwboya ade bita makari yabadau ki yonai
(Maki 13:3-13; Ruki 21:7-19)*

³ Iyesu ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki kawareya tondawa makeya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai mubo mena e bameya bautagubu manako manumupu, tagubu ke; “Kau nidi; Nuwaboya yo midi makari nene nuwagibi ki gwede mara baiyagisi? Kau wiranugana baunugana marai ade mara siyarai ki marai bauwagana ki nu gwede matakirai empamu da nu kataigamu mete idiwomu?”

⁴ Mu inako tagubu, ko Iyesu denai tadebu, wagubu ke; “Wi kwayubaga naigida mena kwaiwogoi yabu yabu idiwoi kwaenda iyapana baitagisi wi beranimoto kerapugau yadini. ⁵ Iyapana ropani kawayaya nau ewaneya baitagisi nau sini pokaiya beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka wi Iya Negeyana Apunai Keriso.’ Mu inako beratagisi manako iyapana ropani kawayaya notamaga wirapomoto da mu sumatamini. ⁶ Wi ta yo yawira ki sisiyai wainapumuri, ade ta yo yawira kwaetagamana kwaetagisi ki sisiyai mete wainapumuri. Ko kudu eba wainapiyoi. Ta yo yawira ki

kuduba wenayagisi ko mara siyarai tondau, eba bauwagana kena. ⁷ Tawana tawana ka natere mo uburoto natere kudubai mo mete yawiratagisi, ade tawana mo kawaimaga e iyapanaiyoma tetamini kayatagisi tawana mo kawaimaga e iyapanaiyoma mete kandetagisi. Tawana dai ka kapoi kawaya daganani uburoto ade tawana dai ka waira nutanuta mete baiyagisi. ⁸ Ko nuwaboya yau kuduba ka ridi munu wenapana tagai urau ki makarai maba. Makarai kawaya ka ewa baiyagisi.

⁹ Mara ki baiyagisi makeya ka iyapana ubumoto wi dai tenimoto iyara ragidai mu idamaga rabineya naka-nimoto manako mu ubumoto wi girini-moto pasunimoto manako namunimoto. Nau pokanere ka iyapana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau wi tagaranimoto. ¹⁰ Mara ki makeya ka nau sumasiniyamu ragidai ropani kawaya mu sumamaga kaupomoto manako kowamuguma tagararatamono deni deni yogo kasiwaratogomono. ¹¹ Ki makeya ka Mamanuga God e yonai beratagamu mubo nuwamugu nuwamugu tagamu ragidai ropani kawaya mete baitagisi iyapana kerapumugu waditamono notamaga wirapomono. ¹² Mara ki makeya ka berokoi e upi kawayayagisi kayayagisi ki pokere iyapana ropani kawaya mu rabinamugu ka nota kwarikwarisi ki notai nusuru-yagisi. ¹³ Ko iyapana gwedewau ragiragi kawaya ubumoto giruru maba kobaiya tetetagisi kaiwono da mara siyarai baiyagisi ki mu ka iya waunai yadini. ¹⁴ Iyapana tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau, ki ka

mu Mamanuga God e gari rabineya kaiwana e kasiyarai pokaiya idiwana ki yonai bagi kawayaya yau wainapomoto kewoyagisi were ewa ka mara siyarai ki baiyagisi.”

Berokoi kawayaya mosi yabadau
(*Maki 13:14-23; Ruki 21:20-24*)

¹⁵ “Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai Daniyero wagubu da aita ewa ka Berokoi Kawayaya mosi baiyagisi manako wata bagi kawayaya e eba uburana watai ki wateya e uburoto. (Nima yona yau iyabapono ki ka e yona yau mibai ki naigida mena notapono.) Wi berokoi ki ika uburono empumuri, ¹⁶ ki ka wi tawana Diyudiya ragidai garugaru mena wakapaiwagi kweyau kaiwagi. ¹⁷ Iyapana mosi tawa tagaiya yapu tondau ki e eba suroto e ebo gwedegwedei tawa rabineya nakapupu ki tepoto. Pa mena. ¹⁸ Ade iyapana mosi kokorau umau ki ka e eba wirayagisi e midi tatamai ki kai tawau kayayagisi. Pa mena. ¹⁹ Akae, mara ki makeya ridi mosi mibi romodoi bo munu wawayai mete kina ki ka e badidi maba wakapayagisi garugaru kaya-yagisi? ²⁰ Ade ki maba, wi Mamanuga God bameya guriguriwogoi da berokoi ki nusuru marai bo aiyata marai ki makeya eba baiyagisi. ²¹ Mibai, mara ki makeya ka nuwaboya yo bita kawayaya daganani wenayagisi. Mamanuga God ubupu waira yo gwedegwede kuduba yamanatapu makeya idiweya kebomeya da karako ka iyapana bita inako mo eba emupu. Ade ewa, mara siyareya, ka mu bita inako mo mete eba empomono. Ko paunau ka bita kawayaya yau wenayagisi. ²² Mamanuga God e

bita ade nuwaboya ki marai yadini rowarowa ki ka iyapana mo eba tondono ko mu kuduba popotagisi gawarara. Ko e eya iyapanaiyoma winetapu ragidai ki mu nene e waina-piyau ki pokere e mara ki yadini rogobi da mu eba popotagisi ko idiwono.

²³ Mara ki makeya iyapana mo baiyagisi wi nidiyoto, yagisi ke; ‘Kebo-muri empumuri, Keriso yewe bauwena tondau,’ bo ade mo yagisi ke; ‘Keriso bauwena burida tondau,’ iyapana mosi baiyagisi inako yagisi ki ka wi e yonai ki eba sumapumuri. ²⁴ Iyapana dai ubumoto beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka Keriso.’ Ade dai beratagisi, tagisi ke; ‘Nau ka Mamanuga God e bonanai wainapuwani makeya nidiyakani yau kena.’ Mu inako tagisi manako mu matakiramaga marai kawai mete kwaetogomono wi kabuwanimono. Mu iyapana beratamini manako kasiyara-tagisi ki ka mu ubumoto Mamanuga God e eya iyapanaiyoma wine-tapu ragidai ki mu notamaga mete wira-pomoto. ²⁵ Ki pokere wi wibo kwayubaga kwaiwogoi yabu yabu idiwoi. Gwedegwede kuduba aita ewa we-nayagisi ki sisiyai nau karako yabiri nidibuwani yau kena.

²⁶ Iyapana dai wi nidimoto, tagisi ke; ‘Empumuri, e bauwena iyapana eba idiwu tawaneya buri tondau’, mu inako tagisi ki ka wi rabinaga pakarayagisi mu ewamugu eba kaiwagi. Ade mu tagisi ke; ‘Empumuri, e nu bamanugu yewe bauwena tawanugu tondau’, mu inako tagisi ki ka wi mu yonamaga ki mete eba sumapumuri. ²⁷ Yangwara wadau kunuma kuduba miniyau siwa ki maba ka Kunumau Kawapuwani

Apunai nau marani baiyagisi manako iyapana kuduba nau inako matarau emisini-moto. ²⁸ Ko nau waigugu yau suwagani ki wi wainapumuri; Gwede mosi powena ika ukwarau ki ka midiwari kusuketa ika mete dibipomoto e kwakwarepui ki kupamana ki nana baitagisi.”

Kunumau Kawapu Apunai ade wirayagisi baiyagisi

(Maki 13:24-27; Ruki 21:25-28)

²⁹ “Bita makari kawaya ki marai kewoyagisi ki ka madega sisipupoto manako siragamu ewa eba taniyagisi. Supama kunumau gwegwetagisi manako kunuma kasiyarai mubo mubo geyageyatagisi. ³⁰ Mara ki makeya ka iyapana tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau, Kunumau Kawapuwani Apunai nau matakirani kunumau kwaesugani ki mu empomoto manako yadi kimono apena meyomono. Ki makeya ka Kunumau Kawapuwani Apunai nau tanini bagi kawaya ade nau kasiyarani mete kina kunumau oroguma kawareya ade kaworoni ki wi nau emisinimuri.

³¹ Bawiwi kawaya ki yogono makeya ka nau aneyaniyoma tonotamani manako tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau, kunuma waira kerareya, ki mu kayatagisi nau iyapananiyoma winetapuwani ragidai kuduba kwanatamini manako wata eyaka mena damutamini.”

Waigugu mosi ripa damaya naureya

(Maki 13:28-31; Ruki 21:29-33)

³² Iyesu inako wagubu, ade tadebu, wagubu ke; “Karako keyakeyai ripa damaya naureya kabuwaniyani ki wi wainapumuri; Ripa damaya mibai toporuyagisi gumai bagi kawaya posiwa-gana kwaeyogono ki ka wi kataigau da bodu marai waunitau baiyagisi. ³³ Baganai, wi gwedegwede kuduba nidibuwani ki mibai wena-yogono empiyoi ki ka wi mete kataiwagi da mara si-yarai ka waunitau. ³⁴ Nau yona mibai suwagani wainapu-muri; Nau yonani yau kuduba nidi-buwani ki mibai matarayagisi empu-muri were ka wi dai yewe wairau idiwu ragidai ewa popoi-wagi. ³⁵ Kunuma waira kuduba gogatagisi, ko nau yonani badidi suwagubuwani ki eba gogayagisi ko maramara tondono kaniyono.”

*Iyesu gwede mara ade wirayagisi baiyagisi
(Maki 13:32-37; Ruki 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Nau gwede mara kemorau bo nawarau ade wirasugani bausugani ki ka iyapana kuduba wi eba kataigau, aneya kunumau idiwu mete eba katai-mugu, ade nau niya Mamanuga God e eya Gubagai ki nau mete eba kataineya. Nu Mamanuga God e eya mena mara ki kataiya. ³⁷ Iyapana oragai apunai Nowa tondawa makeya badidi kwaetagamawa idiwa ki maba ka nau Kunumau Kawa-puwani Apunai ade wirasugana bau-sugana makeya iyapana inako mete kwaetagisi. ³⁸ Oragai takari kawaya awana goya kawaya ki eba bauwena makeya ka iyapana bani kupamawa, awana kubamawa, apunu ridi tauwamawa ade petemuguma apunu tauwamawa, mu inako kwaetagamawa kebomawa da apunu

Nowa waka kawayaya ki kawareya yapu posiwena. ³⁹ Mara ki makeya ka iyapana eba kataimugu da awana goya kawayaya ki yabadawa, ko goya kawayaya ki bauwena iyapana kuduba bibiyotapu gawarara. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasugana bausugana marai ka inako wenayagisi. ⁴⁰ Nau bausugani ki ka iyapana apeya upitagamu idiwu ki nau mo yadani ko mosi kamadani. ⁴¹ Ridi apeya bani madai musupiyamu idiwu ki nau mo yadani ko mosi kamadani.

⁴² Ki pokere wi wibo kwayubaga kwaiwogoi yabu yabu idiwoi. Nau wi Kaiwawoga gwede mara ade wira-sugana bausugana marai ki wi eba kataigau. ⁴³ Nau yona yau mete suwagani ki wi naigida mena wainapu-muri; Tawa apunai e eba kataiya da kuwa apunai kemorau gwede madega baiyagisi. E kataiwagubena ki ka e dagurai tondibena manako kuwa apunai ki eba bauwagubena e tawai baupena. ⁴⁴ Baganai, ki maba nau nawanani yabu yabu idiwoi. Wi wainapiyoi da nau eba bausugana marai ki nau Kunumau Kawapuwani Apunai ade wirasugani bausugani.” Iyesu inako wagubu.

*Bigabiga apunai bagi ade eba bagi
(Ruki 12:41-48)*

⁴⁵ “Bigabiga apunai nima e upi eba kamadau ko e notai supasupai kawayaya mena kwaewagau ki e bameya badidi wenayagisi ki nau karako wi nidiyani wainapumuri; Kawai apunai tawa kamadini kayayogono ki ka e bigabiga apunai ki e nene yagisi baiyagisi manako siyoto da e yabiyabiri uburono manako e kowaiyoma

bigabiga ragidai kuduba mu upimaga badidi upitagamu ki makeya mu denimaga tageyono. ⁴⁶ Bigabiga apunai ki uburoto e upi wadubu ki naigida mena kwayubapono kwaeyogono tondono da apunu kawai ki ade wirayagisi baiyagisi e empoto, ki ka apunu kawai ki e mamamai yagisi. ⁴⁷ Ena, nau mibai suwagani wainapu-muri; Bigabiga apunai ki e upi naigida mena inako kwayubapono kwaeyogono tondono ki ka tawa apunai ki e tepapoto kawaiyagisi manako siyoto, yagisi ke; ‘Nau tawani ade nau gwedegwedeni kuduba ki kau mete kwayubapiyowa.’

⁴⁸ Ko bigabiga apunai ki e berai eba bagi ki ka e upi naiya wadubu ki naigida eba kwayubapono ko e notai yagisi ke; ‘Nau kawaini e wirawagana bauwagana marai ki e paerepupu rowarowa kawayaya umau wadau’. ⁴⁹ E inako notapono manako e eya kawai gisipono e kowaiyoma bigabiga ragidai ridi yo apunu ki tauniyono makari tageyono ade bani kawayaya daganani kupono awana suwakarai mete kuburono da e yabarai babayagisi. ⁵⁰ Ko ki makeya ka tawa apunai ki ade wira-yagisi baiyagisi manako bigabiga apunai ki nainipoto. ⁵¹ E eba nawanawagawa ki pokere apunu kawai ki baiyagisi bigabiga apunai ki yadini gudapoto bidara kweyoto manako ewa yadini iyapana midimaga pa matakawagau ragidai mu watamugu kwenupoto. Kwenupoto manako e ika yadi kirono uwarai sisiripono tondono.” Iyesu inako wagubu.

25

Onowa ida esida mena badidi kwaetagubu ki keyakeyai

¹ Iyesu ade tadebu, wagubu ke; “Mara ki makeya wi Mamanuga God e gari rabineya badidi maba kaiwana ki keyakeyai mosi ka yau kena; Onowa ida esida mena ki mu duna-muguma temupu anika waunai apunai ki bananapamana nawanai kayatagubu. ² Onowa ki mu paunamugu ida daikere mena ka notanotai ko ade ida daikere ka notababa ragidai. ³ Notababa ragidai ki mu dunamuguma mena temupu ko duna awanai yapaka ki mu eba temupu. ⁴ Ko onowa notanotai ki mu ka mu duna-muguma ki awanai yapaka mete temupu.

⁵ Anika apunai ki garugaru eba bauwena ki pokere onowa ki kuduba pa nawana idiwa da paunau ka mu yabu-maga towena manako oro wadumpu.

⁶ Tedera paunau ka apunu mosi ubupu e bonanai ragiragi kawaya wagubu ke; ‘Anika apunai bauwagana kwaewagau, wi kebomuri e bananapumuri.’ ⁷ E yona ki wagubu ka onowa ida esida ki kuduba wakapa giritagubu kimpu ubumpu mu dunamuguma wade kawakawayamupu, ⁸ ko notababa ragidai ki mu dunamuguma awanai kewowena ki pokere mu ubumpu notanotai ragidai ki tademupu, tagubu ke; ‘Wi dunaga awanai dai nu negemuri, mibai ka nu dunanuguma awanai ki kewowena.’ Mu inako tagubu, ⁹ ko onowa notanotai ki denai mu tademupu, tagubu ke; ‘Pa mena, nu nubodenenugu mena minimipi ki pokere dai wi nege-mana ka eba baganai. Wi kaiwagi wi

wibo awanaga ki gimarapumuri.’ ¹⁰ Mu inako tagubu manako notababa ragidai ki ubumpu mu dunamuguma awanai ki gimarapamana ki nana kayatagubu.

Mu kayatagubu ewamugu ka anika apunai ki bauwena. Onowa notanotai ida daikere mena ki mu ka okukuna-tagubu kewowena ika nawana idiwa ki pokere anika apunai ki bauwena ka e mu emitapu waratapu tawa rabineya anika kupei ku-petagamana ki nana yamupu manako ewa gudu umamupu.

¹¹ Notababa ragidai iwa da ewa bautagubu ka mu gudu umampu ki tagaiya wadedetagamawa, tagamawa ke; ‘Kaiwawonuga, Kaiwawonuga, kau gudu nu nene kwaipi.’ ¹² Mu inako tagubu, ko apunu ki denai tadebu, wagubu ke; ‘Ki pa mena, nau eba kataineya wiyo.’ ”

¹³ Iyesu keyakeyai ki wagubu kewowena ka e iyapana ade tadebu, wagubu ke; “Nau gwede mara bo gwede madega bausugani ki wi eba kataigau ki pokere yabu yabu idiwoi.”

Bigabiga ragidai apeya eyaka mu keyakeyaimaga

(Ruki 19:11-27)

¹⁴ Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Mara ki makeya wi Mamanuga God e gari rabineya badidi maba kaiwana ki keyakeyai mosi ka yau kena; Apunu kawai mosi tawana uwama kawayaya mo kayawagana kwaewagawa ki pokere e bigabigaiy-oma apeya eyaka ki mu nene wagubu bautagubu manako e gwede-gwedei kuduba mu idamaga rabineya nakapupu da mu kwayubapamana ki nana. ¹⁵ Mu eyaka eyaka kataimaga kawayai ki

makeya makeya ka e bowa madai mu tagebu. Mosi ka e bowa madai 5000 kwebu, mosi ka e 2000 kwebu, ade mosi ka e 1000 kwebu. E inako kwaewena manako kamaditapu tawana mo kayawena.

¹⁶ Bowa madai 5000 wadubu apunai ki e kayawena bowa madai ki pokaiya upi mo kwaewagawa manako bowa madai ki kawayawagawa yarawa da e kawareya ade 5000 wadubu. ¹⁷ Bowa madai 2000 wadubu apunai ki e mete inako kwaewena. E kayawena bowa madai ki pokaiya upiwagawa yarawa da bowa madai ki kawareya ka e ade 2000 wadubu. ¹⁸ Ko bowa madai 1000 wadubu apunai ki e upi mo eba kwaewena ko e ubupu apunu kawai ki e bowai madai wadubu kayawena uruba ukwapupu manako rabineya wekepupu.

¹⁹ Apunu kawai ki umawa wadawa da mara rowarowa kawaya kewowena eweya ka e ade wirawena bauwena manako e bigabigaiyoma mu nene wagubu bautagubu tadebu, wagubu ke; ‘Nau bowa madai wi kwayubapamana ki nana negebuwani ki wi karako tepumuri baiwagi da nau empani.’ ²⁰ Bowa madai 5000 wadubu apunai ki e yabiri bauwena manako wagubu ke; ‘Bada emani, kau bowa madai 5000 nau idani rabineya tapi ko ki pokaiya ka nau upisug-ekeya da kawareya ade 5000 wadubu wani karako negeyakani yau kena.’ ²¹ E yona ki wagubu ka apunu kawai ki denai e sibu, wagubu ke; ‘Kau midigi eba togawena ko kau upi bagi kawaya kwaenugibi apunai. Nau marai munta negebuwani ki kau naigida mena kwayubapiyeya ki

pokere nau karako kawayaya daganani negeyani ki kau mete kwayubapiyowa. Kau yabi da nau mete ewapuru idiwomu mamamaigomu.’

²² Ki eweya ka bowa madai 2000 wadubu apunai ki e mete bauwena manako wagubu ke; ‘Bada emani, kau bowa madai 2000 nau idani rabineya tapi ko ki pokaiya ka nau upisug-ekeya da kawareya ade 2000 wadubuwani karako negeyakani yau kena.’ ²³ E yona ki wagubu ka apunu kawai ki denai e sibu, wagubu ke; ‘Kau midigi eba togawena ko kau upi bagi kawayaya kwaenugibi apunai. Nau marai munta negebuwani ki kau naigida mena kwayubapiyeya ki pokere nau karako kawayaya daganani negeyani ki kau mete kwayubapiyowa. Kau yabi da nau mete ewapuru idiwomu mamamaigomu.’

²⁴ Siyarai ka bowa madai 1000 wadubu apunai ki e mete bauwena manako wagubu ke; ‘Bada, nau kataineya da kau midigi kwakwarepugi ka tayatayabada. Kau eba upinugibi kokoreya ki kau bani tepiyei ade kau momai eba upi wateya ki kau raupomunugei. ²⁵ Nau kau kudugeya wainapekeya ki pokere kau bowagi madai ki nau tepuwani waira rabineya wekepuwani ko ki kuduba nau karako ade negeyakani yau kena.’

²⁶ Bigabiga apunai yona ki wagubu wainapupu ka apunu kawai ki denai e sibu, wagubu ke; ‘Kau ka berokoi ade kau ramatagi ka togatogai upi eba kwaenugei apunai. Nau eba upisugubuwani kokoreya ki nau bani tepakani ade nau momai eba upuwani wateya ki nau raupomusugakani ki kau katainugibi nuwegei? ²⁷ Baganai, kau katainugibi ki pokere bowa madai negebuwani

ki kau wadubena kayanugubena bowa madai kawayawagau wateya tapena da nau karako wirasugubuwani bausugubuwani ki kau bowa madai dai kawareya tapena ki nau mete tegebena.’ ²⁸ Apunu kawai ki inako wagubu manako e bigabigai-yoma tadebu, wagubu ke; ‘Bowa madai 1000 apunu yau kwebuwani ki wi wadmuri bowa madai kawayaya daganani 10000 wadubu apunai ki e kwemuri. ²⁹ Nau nidiyani wainapumuri; Iyapana nima marai munta wadubu ki pokaiya uburau upi naigida mena kwaewagau kwayubapiyau ki kawareya ka e ropani kawayaya bananapoto ade e bondai ki mete uburono. Ko iyapana nima e bameya marai munta uburau ki kawareya ka e mo eba yadini ade marai munta e bameya uburau ki mete gogayagisi. ³⁰ Wi apunu berokoi yau karako wadumuri sisipu tawaneya gari tagaiya kwenupu-muri. E ika yadi kirono e uwarai sisiripono tondono.’ Apunu kawai ki inako wagubu.”

Mamanuga God iyapana bagi ade berokoi puru-tamini

³¹ Iyesu mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau Kunumau Kawapuwani Apunai kaiwawosugani nau aneyaniyoma bananasinimoto kaworoni makeya ki ka wi nau kepakepani tanai bagi kawayaya ki kawareya tondoni emisinimuri. ³²⁻³³ Iyapana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki mu baitagisi Kunumau Kawapu apunai e yabareya dibipomoto idiwono manako papa sipi yo papa gote kwayubatamiyamu ragidai mu papamuguma badidi maba

purupiyamu papa sipi daikere nakapiyamu ade papa gote daikere nakapiyamu ki maba ka e uburoto iyapana bagi supasupai kwae-tagamawa ragidai tetamini e idai garu deneya nakatamini ade eba supasupai kwaetagamawa ragidai ki tetamini e idai tenene deneya nakatamini.

³⁴ E inako kwaeyagisi kewoyagisi eweya ka wi Kaiwawoga uburoto e idai garu deneya idiwu ragidai ki tadeni, yagisi ke; ‘Nau Mamai wadinibu bagi ragidai wi karako kebomuri manako e kunuma waira kerareya wi wataga e gari rabineya yamanapupu ki rabineya ka wi e kasiyarai pokaiya idiwoi. ³⁵ Nau wetei mesiniyawa makeya ka wi nau bani tegemupu kububuwani, ade nau awana gobani wagawa ki makeya ka wi nau awana tegemupu kubabuwani. Nau gogai wi bamagau bausugubuwani ki wi nau diriwani kwaigubu, ³⁶ ade nau sipumani pa mena ki wi nau sipuma-sinimupu. Nau sigirasugubuwani ki wi nau kwayubasinimawa ade nau dibura rabineya tondekeya ki wi nau kasiyara tegemana ki nana nau daiyoni baigubu.’

³⁷ E inako yagisi ki ka iyapana bagi supasupai kwaetagamawa ragidai denai e siyomoto, tagisi ke; ‘Kaiwawonuga, kau gwede mara wetei meniyawa manako nu bani kau negemipi, ade kau gwede mara awana gobagi wagawa manako nu awana kau negemipi? ³⁸ Kau gwede mara nu bamanugu iyapana gogai maba baunugibi manako nu kau diriwagi kwaigibi ade gwede mara ka kau sipumagi pa mena manako nu kau sipumanimpi? ³⁹ Kau gwede mara sigiranugibi manako nu kau eminimpi bo kau gwede mara dibura ra-

bineya tondeya manako nu kau daiyogi baigibi?’

Mu inako tagisi, ⁴⁰ ko wi Kaiwawoga denai yagisi ke; ‘Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi ubumpu nau iyapananiyoma kupamu siyasiya iwu ragidai mu diriwamaga kwaigubu ki ka wi nau diriwani mete kwaigubu ki kena.’ ⁴¹ E inako yagisi manako ade wirayagisi iyapana e idai tenene deneya ubumu ragidai ki tadeni, yagisi ke; ‘Mamanuga God e kowagai rabineya idiwu ragidai, wi paepereiwagi kamadisnimuri kaiwagi. Berokoi Apunai Seitani e aneyaiyoma mete kina mu watamaga mata maramara urau ki tawaneya Mamanuga God yamanapupu ki wateya ki wi mete ika kaiwagi. ⁴² Nau wetei mesiniyawa makeya ki wi nau bani eba tegemupu, ade nau awana gobani wagawa ki makeya ka wi nau awana mete eba tegemupu. ⁴³ Nau gogai wi bamagau bausugubuwani ki wi nau diriwani eba kwaigubu, ade nau sipumani pa mena ki ka wi nau eba sipumasinimpu. Nau sigirasugubuwani ade dibura rabineya tondekeya ki wi nau nene eba kwaigamawa.’

⁴⁴ E inako yagisi ki ka mu denai tagisi ke; ‘Kaiwawonuga, kau gwede mara wetei menibu, bo awana gobagi wagubu, bo kau iyapana gogai maba baunugibi, bo kau sipumagi pa mena, bo kau sigiranugibi bo ade dibura rabineya tondeya manako nu kau eba eminimpi waitanimpi?’

Mu inako tagisi, ⁴⁵ ko wi Kaiwawoga denai yagisi ke; ‘Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Wi nau iyapananiyoma kupamu siyasiya iwu ragidai mu diriwamaga eba kwaigubu ki ka wi nau diriwani mete eba kwaigubu ki kena.’ E inako yagisi,

⁴⁶ manako uburoto iyapana ki tonotamini bita maramara wadamana ki tawaneya kayatagisi. Ko iyapana bagi supasupai kwaetagamawa ragidai ki mu e tonotamini iya maramara idiwana ki wateya kayatagisi idiwono.” Iyesu inako wagubu.

26

Iyapana kawakawai Iyesu minimana po ki keketai kupamawa

(Maki 14:1-2; Ruki 22:1-2; Diyoni 11:45-53)

¹ Iyesu yona yau kuduba iyapana kabuwatapu kewowena ka e wirawena e tadeyau kabukabuwa ragidai tadebu, wagubu ke; “Wi kataigau da mara apeya yabaranugu ka ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki marai. ² Poraga ki kawareya ka iyapana ubumoto nau Kunumau Kawapuwani Apunai wadisinimoto piyara ragidai mu idamaga rabineya nau tamusnimoto manako mu ubumoto nau ripa korosi naureya susnimoto poyo.”

³ Mara ki makeya ka iyapana kawakawai ade Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mete kina ewapuru mena Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai kawaimaga si ka Kaipasi e tawaiya dibimupu, ⁴ manako mu Iyesu wekei gwaiya wadamana minimana po ki keketai kupamawa. ⁵ Iyapana ropani kawaya ika poraga kawareya bautagubu ki pokere kawakawai ragidai ki tagubu ke; “Iyapana ropani kawaya yewe bautagubu ki ubumana nu yawirani-mana kudeya ki pokere kamadamu da poraga yau kewoyagisi were ewa ka nu apunu ki yadamu.” Mu inako tagubu.

*Ridi mosi ubupu Iyesu monagapupu
(Maki 14:3-9; Diyoni 12:1-8)*

⁶ Ki makeya ka Iyesu apunu mosi si ka Simiyoni e bameya natere Betani rabineya tondawa. Apunu Simiyoni e ka naiya sigira berokoi mo wadubu e kwakwarepui kwatakwatawena, ko e karako iyawena.

⁷ Mu kupetagamawa idiwa ka ridi mosi ripa otai aurai bagi kawayaya awana kororai mo rabineya minibu ki wadubu Iyesu bameya bauwena. Awana ki denai ka kawayaya daganani, ade awana kororai ka mu bowa si ‘arabata’ pokaiya yamanamupu. Ridi ki Iyesu bameya bauwena manako ripa otai bagi kawayaya ki Iyesu debaiya kwebu wira. ⁸ Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ridi ki badidi kwaewena emupu ka mu rabina-maga urabu manako mu mubo mena inako tagubu ke; “Ridi yau awana bagi kawayaya ki gwede nana pa giripupu? ⁹ E kayawagubena iyapana gimarampena manako denai bowa madai kawayaya daganani kwempena ki e wadubena iyapana gwedegwedemaga pa mena imagei ragidai ki tagebena.” Mu inako tagubu.

¹⁰ Ko mu badidi notapamawa ki Iyesu e ororeya mena kataiwena ki pokere e tadebu, wagubu ke; “Ridi yau kamadumuri midimama eba kwemuri. E bauwena nau nene badidi kwaewena ka bagi kawayaya. ¹¹ Gwedegwedemaga pa mena imagei ragidai ki mu ka maramara wi mete idiwoi da wi mu waitatamiyoi, ko nau marani rogobiwena da nau ewa wi mete eba idiwomu. ¹² Ridi yau badidi

kwaewena ki kuduba bagi mena. Nau posugana marai waunitau ki pokere e karako bauwena nau monagasinibu awana bagi kawaya yau nau debaneyu kwebu wira. ¹³ Nau mibai nidiyani wainapumuri; Iyapana tawana tawana idiwu aita ewa nau yonani bagi kawaya wainapomoto ki ka mu ridi yau nau nene badidi kwaewena ki sisiyai mete waina-pomoto manako e werei togomono.”

Iyesu wadamana yonai ki apunu Diyudiyasi mibipupu

(Maki 14:10-11; Ruki 22:3-6)

¹⁴ Iyesu yona ki wagubu makeya ka e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya apunai mosi si ka Diyudiyasi si daikere ka Isikariyoto e kipu ubupu Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki mu bamamugu kayawena, ¹⁵ manako manutapu, wagubu ke; “Nau karako waitaniyani da wi Iyesu wekei gwaiya wadumuri ki ka wi denai nau gwede tegemuri?”

Mu bowa madai apunai eyaka mena ade ida esida mena (30) ki iyabamupu kwemupu, ¹⁶ ki pokere apunu Diyudiyasi kayawena Iyesu wadana mu idamaga rabineya tarana ki yawatai kwaenepiyawa umawa.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mete ku-petagamawa

(Maki 14:12-21; Ruki 22:7-14, 21-23; Diyoni 13:21-30)

¹⁷ ‘Parawa Pa Pasumana Kupei’ ki marai yabiri bauwena ki makeya ka Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai e bameya bautagubu manako simupu, tagubu ke; “Kau nuwageya nu tawa

bani rabineya yamamu tawiyaigamu da kau ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki kupei kupunuwagi?”

¹⁸ Mu inako tagubu manako e denai tadebu, wagubu ke; “Wi natere Diyerusaremu kaiwagi, manako apunu mosi ika bananapumuri ki wi simuri, iwagi ke; Nu Nidiyau Kabukabuwa Apunai nu tononibu wagubu ke; Nau marani wana bauwena ki pokere kau tawageya ka nau tadeyakani kabu-kabuwa ragidai mete kina ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki kupei ika kupeigamu.”

¹⁹ Iyesu inako tadebu tonotapu manako mu kayatagubu natere ki rabineya e wagubu ki makeya makeya kwaetagubu ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ ki ika tawiyatagubu.

²⁰ Kemorawagana kwaewagawa ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu apeya mete ika dibimupu kupetagamawa idiwa, ²¹ manako paunau ka e ubupu mu tadebu, wagubu ke; “Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Waunitau ka apunu mosi wi paunagau uburoto nau yogoni yagisi.”

²² Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka mu notamaga kowena nuwaboya-tagubu manako mu eyaka eyaka e manumupu, tagubu ke; “Kaiwawoni, kau nau nene nuwegei bo? Kau eba nau nene nuwegei?”

²³ Ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Ki ka apunu eyaka mena mosi karako nau mete ewapuru bani pikapana ki nana awanau kaupiyau yogo yau kawareya nau mete ewapuru kupemei apunai ki waunitau nau nidani yagisi. ²⁴ Takari kawaya

ka Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai ubumpu nau Kunumau Kawapuwanai Apunai posugana ki yonai oka tamupu. Ko apunu nima nau nidani yagisi ki e ka aita bita kawayaya daganani bananapoto. Akae, apunu ki eba wenawagubena ki e nene baganai.”

²⁵ Iyesu yona ki wagubu ka e yogoi tapu apunai Diyudiyasi e empupu manako wagubu ke; “Sidiyei Kabu-kabuwa Apunai, kau nau nene nuwegei bo? Kau eba nau nene nuwegei?”

E inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu wagubu ke; “Kau kiya yona ki nuwagibi.”

Iyesu e kupe siyarai

(Maki 14:22-26; Ruki 22:14-20; 1 Korini 11:23-25)

²⁶ Mu kupetagamawa idiwa da paunau ka Iyesu bani buredi mo wadubu Mamanuga God bameya parauwena piripiri gerepupu manako e tadeyau kabukabuwa ragidai tagebu, tadebu, wagubu ke; “Bani buredi yau ka nau kwakwarepuni ki pokere tepumuri kupumuri.”

²⁷ E inako wagubu manako kapa mo wadubu Mamanuga God bameya ade parauwena manako tagebu tadebu, wagubu ke; “Wi kuduba awana yau piripiri kubamuri. ²⁸ Awana ‘waeni’ daragai yau ka nau darani. Nau Mamai uburana iyapana ropani kawayaya mu bigimaga deni mena surupana ki nana gwaiyabawena ki mibai wenawagana ki nana ka nau karako posugani manako nau darani baiyagisi kaworoto. ²⁹ Nau yona mibai nidiyani wainapumuri; Awana daragai yau ka nau ewa mo eba kubarani. Ko aita ewa nau Mamai God e gari

rabineya e kasiyarai pokaiya tondoni makeya ki nau awana ‘waeni’ waunai mosi wi mete ewa-puru kubamamu.”

³⁰ Iyesu yona ki wagubu kewowena ka mu Mamanuga God e si umayo pokaiya tepamupu manako kayatagubu kaimpu ripa ‘oripi’ wenatagubu kweyai ki yampu kayatagubu.

Iyesu kataiya da apunu Pita yona yagisi bodaboda

(Maki 14:27-31; Ruki 22:31-34; Diyoni 13:36-38)

³¹ Mu kayatagubu kaiwa ka Iyesu yona mo mu ade tadebu, wagubu ke; “Nau kataineya da kemora yau rabineya ka wi kuduba nau kamadinimuri kudu wakapaiwagi kaiwagi, mibai ka takari kawaya ka Mamanuga God e bonanai wainapiyawa wagawa apunai mosi nau nene oka inako tapu, wagubu ke;

‘Mamanuga God wagubu ke; Aita ewa ka nau papa sipi kwayubatamiyau apunai miniyani manako papa sipi kuduba daburipomoto mu mubo mubo kayatagisi.”

³² Iyesu inako tadebu, manako ade tadebu wagubu ke; “Nau posugani ade iyasugani kirani uburani ki nau yabiri kayasugani tawana Gariri rabineya wi nawanaga ika tondoni.”

³³ Apunu Pita yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Mu dai ka bani kau kamadinimoto kudu wakapatagisi kayatagisi ko nau kau eba kamadiniani kayasugani.”

³⁴ Apunu Pita inako wagubu, ko Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Pita, nau mibai ni-diyani wainapi; Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka nuwagi bodaboda da kau eba

kataigeya nau. Kau inako beranugowa manako ewa ka kokoroku yagisi manako nawaru puruyagisi.”

³⁵ Iyesu inako wagubu, ko apunu Pita e midi minibu, wagubu ke; “Akae, nau inako eba suwagani. Kau ponuwagi ki ka nau mete posugani.” Apunu Pita inako wagubu manako Iyesu tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba Pita umunui kawareya ki mu mete tagubu.

Iyesu tawana Gesemane rabineya guriguriwagawa tondawa

(Maki 14:32-42; Ruki 22:39-46)

³⁶ Mu kayatagubu kaiwa da tawana Gesemane bautagubu ka Iyesu mu munatapu, wagubu ke; “Wi yewe idiwoi ko nau niya mena kayasugani nau Mamai bameya gurigurisugani.” ³⁷ E inako wagubu manako ubupu apunu Pita ade apunu Tabadi e gubagaiyoma apeya ki mu mena waratapu mete kayatagubu.

Ki makeya ka Iyesu nuwaboya kawaya wainapupu ade e rabinai giriwena pasuwena, ³⁸ ki pokere e kowakowaiyoma ki emitapu tadebu, wagubu ke; “Nau karako nuwaboya kawaya wainapakani ade nau rabinaneya po mete wainapakani ki pokere wi nau mete yabu yabu yewe idiwoi ko oro eba ukwopoi.”

³⁹ E inako tadebu kamaditapu kanibu e ebo mena ubupu manako kwarisiwena wairau ukwapu e Mamai bameya guriguriwena, wagubu ke; “Mamai, berokoi nau karako banana-pani ki kau surupi bo? Kau wainapiyei da baganai ki kau baunuwagi nau nuwaboyani kerarai kapa tegebi

ki kau wadi kwenupi. Ko Mamai, kau kaubo nuwageya ki kwaenuwagi ko eba nau nuwaneya ki kau kwaenuwagi.”

⁴⁰ Iyesu inako guriguriwena manako e ade wirawena bauwena ka e tadeyau kabukabuwa ragidai apeya eyaka ki ika ukwapamawa emitapu. Emitapu, wade yabuyabutapu, manako e apunu Pita empupu sibu, wagubu ke; “Nau eba rowarowa kanibuwani ko wi apeya eyaka badidi pokere nau mete yabu yabu eba idiwei? ⁴¹ Yabu yabu idiwoi, ade Mamanuga God bameya guriguriwogoi da gwede mosi eba baiyagisi wi kerapugau yadini. Wi nuwaga notaga ka wi bani kasiyara wainapiyamu ko wi kwakwarepuga ka kasiyarai pa mena.”

⁴² Iyesu inako tadebu manako wirawena kanibu e Mamai bameya ade guriguriwena, wagubu ke; “Mamai, kau kapa tegebi ki nau kamadana yawatai pa mena ki ka baganai, nau kubarani. Eba nau nuwaneya ki kau kwaenuwagi ko kau kaubo nuwageya ki kwaenuwagi.” ⁴³ E inako guriguriwena manako ade wirawena bauwena e kowakowaiyoma ki yabumaga ade bisi kayawena ukwa-pamawa emitapu.

⁴⁴ E mu emitapu kamaditapu ade kanibu e Mamai bameya naiya guriguri-wena ki kawareya ade guriguriwena. ⁴⁵ E guriguriwagawa da kamadubu ka e wirawena bauwena e kowakowaiyoma ki ade ukwapamawa idiwa emitapu manako wade yabuyabutapu tadebu, wagubu ke; “Wi oro mena ukwapamu idiwu bo? Ko karako kewowena. Nau Kunumau Kawapuwani Apunai nau marani wana bauwena

da nau nidani wagubu apunai ki baiyagisi nau wadi-siniyoto manako iyapana beramaga berokoi ragidai mu idamaga rabineya nau tamusiniyoto. ⁴⁶ Ki pokere, kimuri ubumuri da kaigomu. Nau yogoni tapu apunai ki wana bauwena empumuri.”

Iyapana Iyesu wadumupu

(Maki 14:43-50; Ruki 22:47-53; Diyoni 18:3-12)

⁴⁷ Iyesu yona ki wagawa makeya ka mu apunu Diyudiyasi ika matarau bauwena emupu. E ka Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewo-wena kerapu apeya ki apunai mosi. Diyu ragidai mu kawakawaimuguma ade Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai mete kina ki mu iyapana ropani kawaya tonotampu ta yo kepata inako temupu apunu Diyudiyasi mete ika bautagubu. ⁴⁸ Yawatau ka yogo tapu apunai ki iyapana ki inako tadebu, wagubu ke; “Nu kaigamu buri baigamu ki wi nau mena emisiniyoi manako apunu ki nau kiyauyauponi ki e wi naigida mena wadumuri dokodoko kaiwagi.”

⁴⁹ Apunu Diyudiyasi inako tadebu, ki pokere mu karako bautagubu ka e deni mena kayawena Iyesu bameya bauwena manako paraupupu, wagubu ke; “Sidiyei Kabukabuwa Apunai, kaiwa kaiwa.” E inako wagubu, manako kanibu Iyesu kiyauyaupupu.

⁵⁰ Ko Iyesu apunu Diyudiyasi empupu manako sibu, wagubu ke; “Nau waretani, kau badidi kwaenugana wainapiyei ki kau garugaru mena kwaenuwagi.”

E yona ki wagubu makeya ka iyapana ki Iyesu waipara mena wade dokodokomupu ubumawa. ⁵¹ Ko Iyesu mete iwa apunai mosi ubupu e kerebai wadubu iyara apunai ki mosi e wengui mebu puru. Bidara wadubu apunai ki e ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai kawaimaga ki e bigabigai apunai mosi. ⁵² Ko Iyesu wirawena kereba wadubu apunai ki sibu, wagubu ke; “Kau kerebagi wadi wateya ade tari. Iyapana gwedewau kereba sumeya kwaetagamu ragidai ki mu ka aita kereba pokaiya popotagisi. ⁵³ Nau naubo nuwaneya kwaesugubena ki ka nau Mamai kabuwapena manako e aneyaiyoma ropani kawaya eba bigabigai nau waitasinimana ki nana kunumau tonotapena kawampena nau waitasinimpena, ko ki wi wainapiyamu bo pa mena? ⁵⁴ Nau Mamai inako sibena ki ka e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai takari kawaya oka tampu ki mibai eba wenawagubena, ko nau eba sibuwani mibai ka nau nuwaneya oka ki wenawagana ki nana.”

⁵⁵ Iyesu inako wagubu manako wirawena iyapana ropani kawaya ika bautagubu ki mu emitapu tadebu, wagubu ke; “Nau ka eba yawiyawirai. Wi ta yo kepata wi tawagau kamadumpena pa baigumpena, ko wi gwede nana ki mete temupu nau yawirani baigubu? Nau maramara Mamanuga God e Tawai rabineya wi nidiyekeya kabukabuwa tondekeya ko wi badidi pokere mara ki makeya nau eba wadisinimupu? ⁵⁶ Ko baganai; Mamanuga God e bonanai wainapamawa tagamawa ragidai takari kawaya oka tampu ki mibai karako wenayagisi.”

Iyesu yona ki wagubu wainamupu ka e tadeyau kabukabuwa ragidai kuduba e kamadumpu wakapatagubu garugaru mena kayatagubu.

Iyapana kawakawai Iyesu siyamawa wirawira (Maki 14:53-65; Ruki 22:54-55, 63-71; Diyoni 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Iyapana ki Iyesu wadumpu dokodoko kayatagubu kaiwa da Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai kawaimaga si ka Kaipasi e tawaiya bautagubu. Diyu ragidai kawakawaimuguma ade Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai kuduba mete kina ika dibimupu idiwa.

⁵⁸ Apunu Pita Iyesu eweya weke-wagawa yabadawa da tawa ki kakapareya tewena imatau bauwena manako kanibu iyara ragidai ika idiwa ki mu paunamugu tondubu. E Iyesu bameya badidi wenawagana ki empana ki nana ika tondawa.

⁵⁹ Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai ade Diyu ragidai mu kawakawaimuguma mete kina ki mu nuwamugu Iyesu minimana po waina-mupu ki pokere e paere mo kwaewena ki mu beratagamana ade matarapamana ki yawatai mu kwaenepamawa idiwa. ⁶⁰ Iyapana ropani kawaya bautagubu mu mubo mubo beratagamawa ko mu rabinamaga ka eba eyaka mena ki pokere mu mibai mo eba bananamupu. Mu mubo mubo inako manu kasiwara-tagamawa idiwa da paunau ka iyapana apeya ubumpu, ⁶¹ manako tagubu ke; “Apunu yau wagubu ki nu wainamipi, e wagubu ke; ‘Mamanuga God e Tawai

ki nau koritapani manako mara apeya eyaka rabineya ka nau tawa ki waunai ade yadani.’”

⁶² Iyapana apeya ki inako tagubu wainamupu ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga ubupu Iyesu sibu, wagubu ke; “Mu yona tagubu ki denai kau mo nuwagi bo pa mena? Mu gwede yonai tagubu?” ⁶³ E inako wagubu, ko Iyesu kererewena yona denai mo eba wagubu ki pokere Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai kawaimaga ki ubupu e ade sibu, wagubu ke; “Maramara tondau apunai Mamanuga God e kau eminiyau ki pokere e yabuiya karako matarau nuwagi da nu wainapamu; Mamanuga God e eya Gubagai ade nu Iya Negeyana Apunai Keriso ki kau baganai bo?”

⁶⁴ E yona ki wagubu ka Iyesu denai e sibu, wagubu ke; “Ena, ki kau ba nuwegei. Ko nau wi kuduba nidiyani wainapumuri; Nau Kunumau Kawapuwani Apunai aita ewa uburani nau Mamai Kasiyarai Kawayaya Esida Apunai e idai garu deneya tondoni ki wi nau emisinimuri manako nau kunumau oroguma kawareya ade wirasugani kaworoni ki wi nau mete emisinimuri.”

⁶⁵ Iyesu yona ki wagubu makeya ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawaimaga ki e yabui dara wirawena manako e ubupu e eya midi tatamai wadubu tegere manako iyapana ika idiwa ki manutapu, wagubu ke; “E yona berawena Mamanuga God e si giripupu ki wi wainamupu bo? E eya wagubu ki nu kuduba wainamipi kewowena ki pokere e paere kwaewena iwagamana matara ki yonai nu kwaene-pemeya idiweya ki kwaenei karako

kewowena. ⁶⁶ Apunu yau Mamanuga God bameya berawagau ki pokere wi wainapiyamu da nu karako e bameya badidi kwaigamu?”

E inako wagubu ka kawakawai ragidai ki mu kuduba ubumpu ewapuru mena mu idamaga gurai Iyesu naureya ugwadumpu ragiragi, tagubu ke; “E Mamanuga God e si giripiyau ki pokere e denai karako poyagisi.”

⁶⁷ Mu inako tagubu manako mu dai ubumpu Iyesu kiyabuiya tepotepo-pamawa ade minimawa ade dai e kwanabeya minimawa manako waegeyageyamapamawa, tagamawa ke; ⁶⁸ “Ki nima nunibu? Kau nu Iya Negeyana Apunai Keriso baganai ki ka kau nima nunibu ki e si nuwagi da nu wainapamu.” Mu inako tagubu.

Apunu Pita wagubu bodaboda

(Maki 14:66-72; Ruki 22:56-62; Diyoni 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ki makeya ka apunu Pita ika imatau tondawa manako Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai kawaimaga e bigabigai munu ridai mosi bauwena e empupu sibu, wagubu ke; “Kau mete kina ka tawana Gariri apunumaga Iyesu mete iwa apunai mosi eminiyakani.”

⁷⁰ Munu ridai ki inako wagubu ko Pita iyapana kuduba yabaramugu denai wagubu bodaboda, wagubu ke; “Kau apunu nima nene nuwegei? Kau yonagi ki nau eba wainapakani.” ⁷¹ Apunu Pita inako wagubu manako kipu ubupu kanibu tawa kakapareya uburawa.

E ika uburawa ka munu ridai ade mosi bauwena e empupu manako iyapana ika idiwa

ki tadebu, wagubu ke; “Apunu burida ka tawana Nasareta apunai Iyesu mete iwa apunai mosi.”

⁷² E inako wagubu ko Pita ade wagubu bodaboda, wagubu ke; “Mamanuga God nau emisiniyau; Apunu ki nene iwagamu ki nau eba kataineya.”

⁷³ Mu idimupu eba rowarowa ka iyapana ika idiwa ki Pita naigida mena yabu dokodokomupu manako simupu, tagubu ke; “Nu katinugu da kau ka e mete iwa apunai mosi, mibai kau ka tawana Gariri ragidai mu bonanamaga nuwegei.”

⁷⁴ Pita yona ki wainapupu ka e midi minibu, wagubu ke; “Apunu ki nene iwagamu ki e nau eba kataineya. Mamanuga God e kataiya da nau yona mibai suwagakani. Nau berasugakani ki ka e kowaga tezeni ka baganai.”

Apunu Pita yona ki wagawa makeya ka e kokoroku mo wagubu wainapupu, ⁷⁵ manako e wengui paparawena Iyesu naiya badidi wagubu ki wainapupu. Iyesu naiya e inako sibu, wagubu ke; ‘Kemora yau rabineya ka kau mara apeya eyaka nuwogowa bodaboda da kau eba kataigeya nau. Kau inako beranugowa manako ewa ka kokoroku yagisi manako nawaru puruyagisi.’ Iyesu naiya inako wagubu ki makeya makeya apunu Pita wainapupu manako e kipu ubupu matarau kayawena yadi kawaya daganani kipu.

27

*Iyesu apunu Pairasi yabareya ubupu
(Maki 15:1; Ruki 23:1-2; Diyoni 18:28-32)*

¹ Nawaru dumai tarawa ka Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai ade Diyu ragidai kawakawaimuguma kuduba mete kina Iyesu badiidi maba minimana po ki keketai kupamawa. ² Mu wadumupu e idai umamupu dokodoko manako bananamupu kayatagubu tawana Roumi ragidai piyaramuguma mu kawaimaga Pairasi bameya bautagubu.

*Apunu Diyudiyasi kwikwiwena
(Bususu 1:18-19)*

³ Iyesu yogoi wagubu apunai Diyudiyasi mu Iyesu wadumupu sisiyai wainapupu ka e rabinai wirawena e badidi paerepupu ki wainapupu, manako e bowa madai apunai eyaka mena ade ida esida mena (30) naiya kwemupu ki tepupu Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Diyu ragidai kawakawaimuguma mete kina ki mu bamamugu kayawena. ⁴ E mu bamamugu bauwena ka e tadebu, wagubu ke; “Nau kwaesugubu wani siyasiya. Iyesu berokoi mo eba kwaewena ki pokere nau e nidai suwagu-buwani ki nau paerepuwani kawaya daganani.”

Apunu Diyudiyasi inako wagubu ko mu denai tagubu ke; “Ki ka eba nuyo ko kau kaubona.”

⁵ Mu inako tagubu ka apunu Diyudiyasi bowa madai kuduba ki tepupu Mamanuga God e Tawai rabineya isiyapupu manako kamaditapu bauwena kayawena kanibu e ebo kwikwiwena.

⁶ Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai bowa madai ki kwana-mupu manako tagubu ke; “Nu bowa madai yau Mamanuga God e Tawai nene tamamu ki ka nu goranuga raurupamu

mibai ka bowa madai yau ka yogo tampu ki bowai madai.” ⁷ Mu yona ki kawareya tagamawa idiwa da mu rabinamaga eyakamenawena ka mu kayatagubu kurari yamanawagawa apunai mosi e bameya bowa madai ki pokaiya waira mo gi-maramupu. Waira ki rabineya ka mu kwaiyanai ragidai popotagamana ki ika ononotamana ki nana. ⁸ Mara ki makeya yabadawa da karako ka iyapana waira ki si ‘Apunu Darai Waira Yau Wadubu’ ki tagamawa.

⁹ Mamanuga God e bonanai waina-piyawa wagawa apunai Diyeremaiya takari kawaya oka tapu ki mibai wena-wena yau kena. E oka tapu ki inako wagubu ke;

‘Tawana Isiraero ragidai mu rabina-maga eyakamenawena manako mu bowa madai apunai eyaka mena ade ida esida mena (30) ki tempu apunu powagana ki e yogoi tamupu.

¹⁰ Bowa madai ki pokaiya ka mu kurari yamanawagawa apunai mosi e wairai gi-maramupu. Mamanuga God nau sidibu ki makeya makeya inako wenawena.’

Oragai apunai Diyeremaiya e oka inako tapu.

*Iyesu apunu Pairasi e yabareya ubupu
(Maki 15:2-5; Ruki 23:3-5; Diyoni 18:33-38)*

¹¹ Mu Iyesu wadumpu apunu Pairasi bameya bautagubu e yabareya tamupu manako tawana Roumi kawaimaga ki ubupu Iyesu manupupu, wagubu ke; “Kau Diyu ragidai mu Kaiwawomaga kawai ki kau baganai bo?”

E inako manupupu manako Iyesu denai wagubu ke; “Ena, ki kau ba nuwegei.”

¹² Iyesu inako wagubu ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ade Diyu ragidai kawakawaimuguma mete kina e kawareya kawareya naripamawa bera ropani kawaya siyamawa ko e yona denai mo eba wagubu.

¹³ E yona denai mo eba wagubu ki pokere apunu Pairasi Iyesu ade sibu, wagubu ke; “Mu rowarowa kawaya kau mena kekeniyamu idiwu ko mu yona tagamu ki kau wainapiyei bo pa mena?”

¹⁴ Ko Iyesu yona denai mo eba wagubu, ki pokere apunu kawai ki e notai babawena.

Apunu Pairasi Iyesu minimana po yonai wagubu

(Maki 15:6-15; Ruki 23:13-25; Diyoni 18:39–19:16)

¹⁵ Kwamura makeya makeya ‘Mamanuga God Nu Raurunibu Poragai’ poragatagamawa ki kawareya ka tawana Roumi piyaramuguma mu kawaimaga ubupu dibura gudui kwai-pupu manako dibura apunai eyaka mena nima iyapana e si tagamawa ki apunai dibura kamadubu manako pa bauwena kayawena.

¹⁶ Karako ka apunu mosi si ka Barabasi ika diburawena tondawa. E si kawayawena kayawena iyapana kuduba wainamupu. ¹⁷ Iyapana kuduba ika bautagubu dibimupu idiwa ki apunu Pairasi mu emitapu manako e ubupu mu manutapu, wagubu ke; “Wi nuwagau nau karako nima e idai rikapani da e baiyagisi kayayagisi? Nau apunu Barabasi e idai rikapani baiyagisi kayayagisi bo

apunu Iyesu si daikere Keriso tagamu ki e idai rikapani bai-yagisi kayayagisi?”¹⁸ Apunu Pairasi yona ki wagubu ki mibai ka e kataiya da Diyu ragidai mu kawakawaimuguma gunaratagubu ki pokere mu Iyesu wadumpu e idai rabineya tamupu.

¹⁹ Apunu Pairasi e idai gurai iyapana naurimugu ugwaditamana ragiragi ki kemai kawareya tondawa makeya ka e eya wainai bauwena yona mo e bameya tonopupu sibu, wagubu ke; ‘Apunu ki e berokoi mo eba kwaewena ki pokere kamadi. Nau kemorau e waro were empuwani manako e pokaiya ka nau oro naigida eba ukwapuwani.’ E yona inako tonopupu.

²⁰ Mamanuga God bameya dobo-piyamu ragidai ade Diyu ragidai mu kawakawaimuguma mete kina ki garugaru mena bautagubu iyapana pakasi ragidai mu rabinamaga kupa-mpu, tagubu ke; “Apunu Pairasi wi ade manuniyoto ki ka wi apunu Barabasi e idai rikapana da bauwagana kayawagana ki nana iwagi ko mu ubumoto apunu Iyesu pa minimana po ki yonai iwagi.”

²¹ Apunu kawai Pairasi iyapana ade manutapu, wagubu ke; ‘Wi nuwagau nau nima e idai rikapani da e baiyagisi kayayagisi?’

Ko mu denai tagubu ke; ‘Nu nuwanugu kau apunu Barabasi e idai rikapi da e baiyagisi kayayagisi.’

²² Mu inako tagubu ki pokere apunu Pairasi mu ade manutapu, wagubu ke; “Ko apunu Iyesu si daikere Keriso tagamu ki e bameya ka nau karako badidi kwaesugani?”

E yona ki wagubu ka mu kuduba tagubu ke; ‘Ripa korosi naureya mini-muri poyo.’

²³ Mu inako tagubu ki pokere apunu Pairasi mu ade manutapu, wagubu ke; “E poyagisi ki mibai ka badidi? E gwede paere kwaewena?”

Ko mu naiya tagubu ki kawareya mu bonana-maga ragiragi kawaya ade tagamawa ke; “Ripa korosi naureya minimuri poyo.”

²⁴ Iyapana inako kawareya kawareya tagamawa ki pokere apunu Pairasi e notai wagubu ke; ‘Iyapana yau nau bonanani eba wadamu ade mu waunitau yawira kwaetagamana kwaetagamu.’ E notai inako wagubu ki pokere e iyapana kuduba yabaramugu waigugu mo kwaewena e idai bigi siruwapupu manako tadebu, wagubu ke; “Apunu yau powagana ki yonai ka wi iwagubu ko eba nau suwagubuwani, ki pokere e poyagisi ki bimbinau ka aita wi wadumuri ko eba nau yadani.”

²⁵ E inako wagubu, ko iyapana ropani kawaya ki denai tagubu ke; “E poyagisi ki bimbinau nu yadamu ade nu mununuguma mete yadini ki ka bagana, eba gwedei mete kina.’

²⁶ Iyapana yona ki tagubu waina-pupu ka apunu Pairasi ubupu dibura rabineya tondawa apunai Barabasi e idai kerarai rikapupu tonopupu bau-wena kayawena. Ko e piyara ragidai tadebu da mu Iyesu wikuku pokaiya raukekepa-mana ki nana wagubu manako ewa ubupu Iyesu wadubu mu idamaga rabineya tapu, wagubu ke; “Wi apunu yau wadumuri ripa korosi naureya minimuri poyo.”

*Piyara ragidai Iyesu waegeyageyamapamawa
(Maki 15:16-20; Diyoni 19:2-3)*

²⁷ Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu kawaimaga tawai rabineya kaimpu manako kowamuguma nene tagubu bautagubu ewapuru mena ika dibimupu idiwa. ²⁸ Mu e eya midi tatamai rikamupu manako midi tatamai daragai bagi kawaya mo wadumpu monaga-mupu. ²⁹ Mu impunewa tempu e debaiya painimupu ade guna mosi wadumpu e idai garu tampu kwempu manako e yabareya kwarisitagubu mu ramatamaga kawareya ubumupu e waegeyageyamapamawa parau bera-tagamawa siyamawa, tagamawa ke; “Kaiwa kaiwa, Diyu ragidai mu Kaiwawomaga Kawaya.”

³⁰ Mu inako tagubu manako ubumpu Iyesu kiyabuiya tepotepopamawa ade guna idaiya wadubu ki mu wadumpu e debaiya kawareya kawareya minimawa. ³¹ Mu e inako waegeyageyamapamawa da kamadumpu ka mu midi tatamai daragai bagi kawaya ki ade rikamupu e ebo gwedegwedei ade umamupu kwemupu manako ripa korosi naureya minimana po ki nana wadumpu kayatagubu.

*Mu Iyesu ripa korosi naureya ikokomupu
(Maki 15:21-32; Ruki 23:26-43; Diyoni 19:17-27)*

³² Piyara ragidai ki Iyesu wadumpu kayatagamawa yamawa ka mu tawana Sairini apunumaga mo si ka Saimoni ika yawatau bananamupu. Mu e Iyesu korosi kawarapana ki nana simupu manako apunu Saimoni ubupu ripa korosi ki kawarapupu.

³³ Mu Iyesu wadumpu yampu tawana mo si ka ‘Gorogata’ bautagubu ko tawana ki si mibai ka Deba Suwana. ³⁴ Ika bautagubu ka mu ripa otai suwakarai mosi wadumpu awana ‘waeni’ mete wiramupu manako awana ki Iyesu kubarana ki nana kwemupu. E awana ki piri munta remopupu ko e eba nuwaiya kubarana wainapupu. ³⁵ Ki eweya ka mu Iyesu wadumpu ripa korosi naureya ikokomupu manako e midi tatamai rikamupu. Mu yanuwa munta mo mete kwaetagubu da nima si yanuwa ki rabineya yabiri bauwena ki ka e ubupu Iyesu midi tatamai ki e wadubu. ³⁶ Mu inako kwaetagamawa da kewowena ka mu kwarisitagubu e ika empamawa idiwa. ³⁷ Iyesu debaiya ripa korosi naureya ka mu e badidi pokere powagana ki kerarai oka inako tamupu; ‘Yau ka Iyesu, Diyu ragidai mu Kaiwawomaga’. ³⁸ Mu iyapana berokoi apeya mete ripa korosi naureya ikokotampu, mosi ka Iyesu e idai garu deneya ade mosi ka e idai tenene deneya.

³⁹ Iyapana ika esidaeridatagamawa kaiwa ke bomawa Iyesu emupu ka mu debamaga gipamawa e waegeyageyama-pamawa siyamawa, tagamawa ke; ⁴⁰ ‘Kau karako kiri uburi kwaenuwagi. Kau naiya nuwagibi da kau Mamanuga God e Tawai ki koritapana mara apeya eyaka rabineya ade wadana ki nana nuwagibi ki pokere kau Mamanuga God e Gubagai mibai ki kau karako iyanuwagi ripa korosi ki kamadi kawari da nu kau eminiyamu.” ⁴¹ Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai, Mamanuga God e gorai kataimugu ragidai, ade Diyu ragidai mu kawakawaimuguma

mete kina ki mu bautagubu Iyesu inako mete gwaigwita-pamawa, tagamawa ke; ⁴² “E iyapana iyatamiyawa ko e eya iyawagana ka badidi pokere e kasiyarai pa mena? E mibai tawana Isiraero ragidai nu Kaiwawonuga ki ka e ebo ripa korosi ki kamadini kaworoto da nu yabunugere e empamu sumapamu. ⁴³ E wagubu da e Mamanuga God sumapiyau ade wagubu da e ka Mamanuga God e eya Gubagai ki pokere e mibai wagubu ki ka Mamanuga God karako e iyapoto da nu empamu.”

⁴⁴ Iyapana kawakawai ki inako tagubu ade iyapana berokoi apeya e madanai daikere daikere ikokotampu ki mu mete kina Iyesu inako waegeya-geyamamupu.

Tawana sisipu umapu

(Maki 15:33-41; Ruki 23:44-49; Diyoni 19:28-30)

⁴⁵ Madega paunau wadawa makeya ka tawana kuduba sisipu umapu, ko ade madega kanibu kek-erawagawa napusi apeya eyaka wadawa makeya ka sisipu ki ade negawena. ⁴⁶ Sisipu ki ade negawagawa makeya ka Iyesu e bonanai ragiragi kawayaya wagubu ke; “Eroi, Eroi, rama sabaktani.” Ki mibai ka inako; ‘Mamani God, Mamani God, kau badidi pokere nau kamadisinibi?’

⁴⁷ Iyapana dai ika ubumawa e yonai ki wainamupu ka mu tagubu ke; “Wainapumuri, e oragai apunai Eraidiya e wenai siyanau.”

⁴⁸ Apunu ki mosi dabuwa tenai mo wadubu garupupu awana suwakarai mo rabinaya kaupupu manako sikurupupu Iyesu umuneya tapu da e kubarana ki nana. ⁴⁹ Ko mu dai tagubu

ke; “Kamadi, idiwomu da empomu. Oragai apunai Eraidiya baiyagisi e iyapoto bo?”

⁵⁰ Ko Iyesu e bonanai ragiragi kawayaya ade wagubu manako e nonai toporuwena powena.

⁵¹ Iyesu powagawa makeya ka aukwara mosi Mamanuga God e Tawai rabineya gudu maba uburawa ki paunau tegerewena esida da erida. Waira nutanuta kawayaya mo mete bauwena ade bowa susukwanatagubu. ⁵² Mamanuga God e iyapanaiyoma naiya popotagubu ragidai ki mu dai uruba rabineya ade iyatagubu kimpu ubumpu. ⁵³ Iyesu ade iyawena kipu ubupu eweya ka iyapana popotagubu ade iyatagubu kimpu ubumpu ragidai ki Mamanuga God e naterei Diyerusaremu rabineya matara-tagubu manako iyapana ropani kawayaya mu yabumugere emitampu.

⁵⁴ Piyara ragidai kawaimaga ade e kobaiya idiwa ragidai mete kina ika Iyesu empamawa idiwa ki waira nutanuta ade gwedegwede kuduba wenawena ki mete emupu ka mu notamaga kowena kudu mete waina-mupu manako tagubu ke; “Mibai, apunu yau e ka Mamanuga God e eya Gubagai.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Ridi ropani kawayaya ika uwamautau Iyesu empamawa ubumawa mu paunamugu ka ridi Meri Magidarini, apunu Diyemesi yo Diyose mu inamaga si ka Meri, ade apunu Tabadi e wainai. Iyesu naiya tawana Gariri rabineya umawa wadawa ki makeya ka ridi ropani kawayaya ki e ewakumapamawa waitapamawa wadamawa tekateka iwa.

*Mu Iyesu kwakwarepui ragu tamupu
(Maki 15:42-47; Ruki 23:50-56; Diyoni 19:38-42)*

⁵⁷ Kemorawagana kwaewagawa ka purapura apunai mosi si ka Diyosepa ika bauwena. E ka Iyesu ewakuma-piyawa umawa apunai mosi tawana Arimateya were bauwena. ⁵⁸ E kaya-wena apunu kawai Pairasi e yabareya ubupu manako Iyesu kwakwarepui wadana ononopana ki nana ki genei wagubu. Apunu Pairasi wagubu da baganai, ⁵⁹ ki pokere apunu Diyosepa kayawena Iyesu kwakwarepui wadubu kwarisi aukwara waunai mosi pokaiya gerowopupu, ⁶⁰ manako wadubu kayawena ragu waunai mosi ki e eya nene gimarapupu ki rabineya tapu. Tapu manako bowa kawaya mosi gwairipupu kanibu ragu umunai ki minibu bodapupu manako kamadubu kayawena. ⁶¹ Ridi Meri Magidarini ade e waretai si ka Meri ki mu ika uwamautau ubumawa manako apunu Diyosepa badidi kwaewena ki kuduba mu yabumugere emupu.

Piyara ragidai ragu ki katamurui dagurapamawa ubumawa

⁶² Nawaru puruwena aiyata marai ki makeya ka Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawakawai-muguma ade Parisi ragidai dai mete kina apunu Pairasi bameya kayatagubu, ⁶³ manako simupu, tagubu ke; “Kawainuga, bera apunai powena e naiya iyaiya tondawa makeya badidi wagubu ki nu notapemei. E inako wagubu ke; ‘Nau posugani ko mara apeya eyaka eweya ki nau ade iyasugani kirani uburani.’ ⁶⁴ E inako wagubu ki pokere kau nuwagi da piyara ragidai

kayatagisi ragu ki katamurui dagurapomono da mara apeya eyaka kewoyagisi werena. Wi inako eba kwaiwagi ki ka e tadeyawa kabukabuwa ragidai kwaenda kai baitagisi e kwakwarepui ki kuwatagisi kayatagisi manako iyapana beratamini, tagisi ke; ‘E iyawena kipu ubupu.’ Mu inako bera-tagisi ki ka mu yonamaga ki kawayayagisi kayayagisi. E naiya eya berawena ki ka maraitau erida ko mu karako ewa inako beratagisi ki ka kawayaya esida.”

⁶⁵ Apunu Pairasi yona ki wainapupu ka e denai wagubu ke; “Baganai, wi piyara ragidai bananata-muri kaiwagi manako wi badidi wainapiyamu ki wi makeya kwaiwogoi ragu ki naigida mena kwayubapiyoi.” ⁶⁶ E inako wagubu manako mu kayatagubu iwa da buri bautagubu ka mu ragu katamurui rima umamupu manako ripa otai mo rima ki kawareya pasimupu da iyapana rima ki koritapomoto ki ka mu idamaga kewoi bowa ki naureya tondono ki mu em-pomoto. Mu inako kwaetagubu manako piyara ragidai ki ika dagura ubumana ki nana kamaditampu kayatagubu.

28

*Iyesu powena, ko e ade iyawena kipu ubupu
(Maki 16:1-10; Ruki 24:1-12; Diyoni 20:1-10)*

¹ Diyu ragidai aiyatamaga marai ki idiwa da kewowena manako ukwampu nawaru dumai tarawa ka ridi Meri Magidarini ade e waretai si ka Meri ki kimpu ubumpu Iyesu kwakwarepui tampu ki ragui empamana ki nana

kayatagubu. ² Garugaru mena ka waira nutanuta kawayaya mo bauwena manako ki makeya ka Mamanuga God e aneyai mosi kunumau kawapu bowa kawayaya ragu umunai bodapupu ki gwairipupu ragu madaneya tapu manako yapu bowa ki kawareya tondubu ki mu yabumugere emupu. ³ Aneya ki e kiyabui sinini tanai ka yangwara maba ade e midi tatamai ka poe kawayaya midiwari weyaku ki maba. ⁴ Piyara ragidai ika gopara ubumawa aneya ki emupu ka mu kudu eb-otau wainamupu didiguramaga wagubu manako iyapana popai ki maba notamaga gogagogawena.

⁵ Ko aneya ridi ki inako tadebu, wagubu ke; “Wi notaga eba koyogono, kudu eba wainapiyoi. Nau kataineya da ripa korosi naureya minimpu poyo yewe ragu tampu apunai Iyesu e midi kwakwarepui ki wi empamana ki nana baigubu. ⁶ Ko e yewe eba ukwarau. E naiya nidibu ki makeya makeya e iyawena kipu ubupu kayawena. Mu e tampu watai yau kena ki wi karako kebomuri empumuri. ⁷ Ko karako garugaru mena kaiwagi e tadeyau kabukabuwa ragidai tademuri, iwagi ke; ‘Iyesu iyawena kipu ubupu yabiri kayawena tawana Gariri rabineya wi nawanaga ika tondau ki pokere karako kaiwagi e ika bananapumuri.’ Nau karako nidibuwani ki wi naigida mena wainapumuri.”

⁸ Aneya yona ki wagubu ka ridi ki garugaru mena ragu kamadumpu Iyesu kowakowaiyoma tademana ki nana mibi didigurai garugarumupu kayatagubu, ko mu mamama mete wainamupu.

⁹ Ki makeya ka Iyesu garugaru mena bauwena mu yabaramugu ubupu manako parautapu,

wagubu ke; “Kaiwa kaiwa.” Mu e yonai ki wainamupu ka mu e yabareya kwarisitagubu ramata-maga kawareya ubumpu e kerareya wadumpu doko manako e si esida tepamupu. ¹⁰ Ko Iyesu tadebu, wagubu ke; “Kudu eba wainapiyoi ko karako kaiwagi nau kowaniyoma nau sumasiniyamu ragidai ki mu tademuri, iwagi ke; ‘Wi kaiwagi manako tawana Gariri rabineya ika bananasinimuri.’ ” Iyesu inako tadebu.

Ragu katamurui dagura ubumawa ragidai mu yonamaga

¹¹ Ridi ki ragu kamadumpu wira-tagubu kayatagamawa ka piyara ragidai ika katamuru dagurapamawa ubumawa ki wiratagubu natere Diyerusaremu kayatagubu manako badidi wenawena mu yabumugere emupu ki sisiyai mu Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai mu kawakawaimuguma tade-mupu. ¹² Mamanuga God bameya dobopiyamu ragidai ki yona ki waina-mupu ka mu Diyu ragidai kawakawai-muguma mete dibimupu mu badidi kwaetagamana ki yonai tagamawa kasiwara manako bowa madai kawaya daganani tempu piyara ragidai ki tagempu, ¹³ tadempu, tagubu ke; “Wi yona yau mena iyapana tadeyoi, iwogoi ke; ‘Nu kemorau ukwepemeya tetanugu ka e tadeyawa kabukabuwa ragidai bautagubu e midi kwakwarepui ki kuwatagubu kayatagubu.’ Wi inako mena iwogoi, ¹⁴ ko wi ukwapamawa sisiyai ki wi kawaiga wainapana manako ki pokaiya bita negeyana ki kudeya ki wi eba wainapiyoi. Yawata ki ka nu mena yadamu supasupa.”

15 Diyu ragidai kawakawaimuguma inako tagubu ki pokere piyara ragidai bowa madai ki temupu manako kawa-kawai ragidai ki mu badidi kwaetaga-mana ki nana tademupu ki mu makeya makeya kwaetagubu. Mu bera yonai iyapana tademupu ki kawayawagawa yabadawa da karako Diyu ragidai inako mete wainapiyamu.

Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai mu bama-mugu matarawena

(Maki 16:14-18; Ruki 24:36-49; Diyoni 20:19-23; Bususu 1:6-8)

16 Iyesu e tadeyau kabukabuwa ragidai ida esida kewowena kerapu eyaka mena ki kimpu ubumpu tawana Gariri kayatagubu manako kweya mosi ki Iyesu naiya mena kabuwatapu ki ika bautagubu. 17 Mu Iyesu emupu ka mu e si tepapamawa ko mu dai notamaga apeya apeya mete wagawa. 18 Ko Iyesu mu bamamugu bauwena, manako tadebu, wagubu ke; “Kunuma waira ki kasiyarai kuduba ka nau tegebu wadubuwani, 19 ki pokere kimuri ubumuri tawana tawana kuduba, madega kauwagau madega posiwagau ki kaiwagi iyapana bani bani idiwu ki tadeyoi iwoi da mu nau ewakuma-sinimono. Mamanuga God e si pokaiya ade e Gubagai nau sini pokaiya ade e eya Keyai Tanai Bagi Kawaya ki e si pokaiya ka wi mu siruwatamiyoi, 20 ade yona kuduba nau nidibuwani ki wi kaiwagi mu tadeyoi kabukabuwa iwoi da nau yona kuduba suwagubuwani ki mu makeya makeya kwaetagamana ki nana. Nau suwagani wainapumuri; Wi inako kwaiwogoi ki ka nau

maramara wi mete idiwomu yamomu da mara
siyarai ki baiyagisi.” Iyesu inako wagubu.
Ika kewowena.

CXCV

IYA YONAI
The New Testament in the Umanakaina Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umanakaina long
Niugini

Copyright © 1999 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Umanakaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

92bb28a8-6181-5bd4-a67f-1906ab635008